

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

А.П. Конох, А.А. Конох, Л.В. Гальченко, С.Б. Парій

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Навчальний посібник
для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності
014 «Середня освіта» освітньо-професійної програми
«Середня освіта (Фізична культура)»

Запоріжжя
2025

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

А.П. Конох, А.А. Конох, Л.В. Гальченко, С.Б.Парій

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

**Навчальний посібник
для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра
спеціальності 014 «Середня освіта»
освітньо-професійної програми
«Середня освіта (Фізична культура)»**

Затверджено
вченою радою ЗНУ
Протокол № 9 від 25.03.2025 р.

Запоріжжя
2025

УДК : 796.034.2
К 648

Конох А.П., Конох А.А., Гальченко Л.В., Парій С.Б. Спортивно-масова робота в закладах середньої освіти : навчальний посібник для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності 014 «Середня освіта» освітньо-професійної програми «Середня освіта (Фізична культура)». Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2025. 116 с.

У виданні подано теоретичні основи та методичні рекомендації з курсу «Спортивно-масова робота в закладах середньої освіти», які структуровані відповідно до силабуса навчальної дисципліни.

Увагу акцентовано на ключових термінах і поняттях, видах, методах і принципах спортивно-масової роботи загалом, у закладах загальної середньої освіти зокрема. Для полегшення сприйняття теоретичний матеріал курсу унаочнений рисунками і таблицями, наведено приклади та зразки оформлення документів. Для діагностики рівня засвоєння знань запропоновано контрольні питання та тести, для формування навичок з організації дозвілля здобувачів закладів загальної середньої освіти, проведенню позакласної та позашкільної роботи з фізичної культури та спорту розроблені кейси із завданнями.

Для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності «Середня освіта» освітньо-професійної програми «Середня освіта (Фізична культура)» денної та заочної форм здобуття освіти.

Рецензент *Н.В. Маковецька*, д-р пед.наук, завідувач кафедри туризму, рекреації та готельно-ресторанної справи

Відповідальний за випуск *В.О. Тищенко*, д-р наук фізичного виховання та спорту, професор

ISBN А.П. Конох, А.А. Конох, Л.В. Гальченко, С.Б. Парій. 2025

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Тема № 1. Основні терміни і поняття масових спортивних заходів.....	5
Контрольні питання. Тестові завдання.....	12
Завдання для самостійного виконання до теми № 1.....	14
Тема № 2. Фізкультурно-масові та спортивні заходи.....	17
Контрольні питання. Тестові завдання.....	21
Завдання для самостійного виконання до теми № 2.....	22
Тема № 3. Класифікація спортивних заходів.....	25
Контрольні питання. Тестові завдання.....	30
Завдання для самостійного виконання до теми № 3.....	31
Тема № 4. Особливості організації масових спортивних заходів.....	34
Контрольні питання. Тестові завдання.....	37
Завдання для самостійного виконання до теми № 3.....	38
Тема № 5. Методичні основи підготовки масових спортивних заходів....	43
Контрольні запитання. Тестові завдання.....	50
Завдання для самостійного виконання до теми № 5.....	52
Тема № 6. Основні системи проведення спортивних змагань.....	53
Контрольні питання. Тестові завдання.....	64
Завдання для самостійного виконання до теми № 6.....	66
Тема № 7. Основи підготовки до проведення.....	67
Контрольні питання. Тестові завдання.....	94
Завдання для самостійного виконання до теми № 7.....	96
Тема №8.Досвід організації оздоровчої діяльності в зарубіжних країнах.....	102
Контрольні питання. Тестові завдання.....	110
Завдання для самостійного виконання до теми № 8.....	113
Використана література.....	114

Умовні позначки та символи

 теоретичні відомості	 поняття	 запам'ятайте	 виконайте завдання
 визначення	 прочитайте	 зверніть увагу	

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

ВСТУП

Однією з основних сучасних проблем є проблема збереження здоров'я нації, особливо дітей.

Великі розумові і статичні навантаження під час навчання, психологічні навантаження, пов'язані із воєнними діями в країні, малорухомий спосіб життя, відсутність додаткової рухової активності, нераціональне харчування – усе це призводять до того, що в більшості школярів погіршується зір, діяльність серцево-судинної і дихальної систем, порушується обмін речовин, зменшується опірність організму до різних захворювань та погіршення стану їхнього здоров'я.

У сучасних умовах важливим завданням держави в роботі зі зміцнення здоров'я майбутнього країни, дітей, є прищеплення їм стійкого інтересу до фізичної культури та спорту. У зв'язку з цим необхідно використовувати усі форми фізичного виховання в школі у поєднанні самостійних занять фізичними вправами вдома з метою підвищення рухової активності, зміцнення здоров'я, поліпшення фізичної підготовленості дітей і підлітків.

Для реалізації цього завдання потрібні кваліфіковані фахівці – учителі фізичної культури закладів середньої освіти.

Навчальна дисципліна «Спортивно-масова робота в закладах середньої освіти» належить до циклу професійної підготовки здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності а «Середня освіта» освітньо-професійної програми «Середня освіта (Фізична культура)» денної та заочної форм здобуття освіти.

Метою вивчення навчальної дисципліни є засвоєння знань про загальну структуру, зміст і методику фізкультурно-спортивної та оздоровчої діяльності в закладах загальної середньої освіти, вироблення навичок спортивно-масової діяльності вчителя фізичної культури, набуття умінь залучення учнів до фізичної активності.

Основні завдання вивчення дисципліни «Спортивно-масова робота в закладах середньої освіти» є: засвоїти знання з організації та проведення масових заходів із фізичної культури і спорту; ознайомитися з особливостями і специфікою спортивно-масової та оздоровчої роботи, набути навичок із організації масових фізкультурно-спортивних заходів, вироблення умінь застосовувати методи фізкультурно-оздоровчої роботи в закладах освіти та поза ними, застосовувати традиційні та нові нетрадиційні засоби фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової роботи.

Відповідно до структурно-логічної схеми освітньо-професійної програми «Середня освіта (Фізична культура)» курс тематично пов'язаний із такими навчальними дисциплінами, як «Теорія і методика фізичного виховання», «Професійна майстерність вчителя фізичної культури».

У запропонованому виданні відповідно до силабуса навчальної дисципліни подано програмний матеріал курсу «Спортивно-масова робота в закладах середньої освіти», що викладено у 8 темах. До кожної теми запропоновано контрольні питання, тести та кейси із методичним матеріалом та завданнями.

Використання видання в освітньому процесі сприятиме набуттю здобувачами ступеня вищої освіти бакалавра компетентностей і програмних результатів, визначених освітньо-професійною програмою «Середня освіта (Фізична культура)».

ТЕМА № 1. ОСНОВНІ ТЕРМІНИ І ПОНЯТТЯ МАСОВИХ СПОРТИВНИХ ЗАХОДІВ

План

1. Масові заходи. Сутність спортивно-масових змагань.
2. Зміст масових спортивних заходів та методи їх проведення.
3. Організація і структура основних суб'єктів спортивно-масової роботи.

1. Масові заходи. Сутність спортивно-масових змагань

✍ Під **масовими заходами** слід розуміти заходи громадсько-політичного, релігійного, спортивного, культурно-видовищного характеру за участю значної кількості громадян, що проводяться з нагоди відзначення офіційних (державних), професійних, релігійних свят, пам'ятних дат, а також з ініціативи політичних партій, рухів, громадських об'єднань, релігійних конфесій, громад, окремих громадян, спортивних організацій, закладів культури тощо.

✍ **Масове видовище** – це область синтетичного мистецтва, яка постійно розвивається в багатьох напрямках, що відбувається під відкритим небом, в якому бере участь велика кількість людей, розраховане на масового глядача. Як правило, має святковий характер і втілюється в театралізованих, карнавальних формах.

Умовно всі масові заходи поділяють за такими ознаками: за змістом і спрямованістю, значущістю, періодичністю проведення, способу виникнення, можливості участі.

📖 За змістом і спрямованістю масові заходи розподіляють на:

1. **суспільно-політичні** (демонстрації, мітинги, вуличні походи, маніфестації, вибори Президента і депутатів, вищих і місцевих органів влади, з'їзди, конференції та ін.). Для даного виду заходів характерні визначеність складу учасників, високий рівень організації заходу, спільність мотивів поведінки;

2. **культурно-масові** (народні гуляння, карнавали, фестивалі, професійні свята, концерти, ярмарки);

3. **спортивно-масові** (олімпіади, спартакіади, змагання з різних видів спорту, першості, турніри, свята, дні здоров'я, туристичні зльоти і походи тощо);

4. **релігійні** (обряди, хрещення, проповіді, культові свята: православний Великдень, мусульманські Курбан-байрам, Ураза та ін.);

5. **спеціальні заходи** (траурні процесії, забезпечення безпеки проїзду посадових осіб, які мають право на державну охорону);

6. **змішані заходи** – це декілька видів заходів об'єднані в один.

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Важливе значення в роботі з дітьми і підлітками мають спортивні масові заходи, що популяризують фізичну культуру і спорт та залучають до систематичних занять у спортивних секціях і спортивних клубах.

✍ Слово «*спорт*» (з англ. «*sport*», що походить від давньофранц. –«*disport*») – гра, розвага.

У зарубіжних джерелах із цим поняттям пов'язують термін «фізична культура» в її оздоровчому, рекреаційному (відновлювальному) аспектах.

У Переглянутій Європейській спортивній хартії, ухваленій Радою Міністрів ЄС 17 жовтня 2021 року, записано (ст. 2), що **спорт** – усі форми фізичної активності, які, шляхом випадкової або організованої участі, спрямовані на підтримання або покращення фізичної форми та психічного добробуту, формування суспільних стосунків або отримання результатів у змаганнях на всіх рівнях.

У Законі України «Про фізичне виховання і спорт» подано такі терміни:

фізична культура – діяльність суб'єктів сфери фізичної культури і спорту, спрямована на забезпечення рухової активності людей з метою їх гармонійного, передусім фізичного, розвитку та ведення здорового способу життя. Фізична культура має такі напрями: фізичне виховання різних груп населення, масовий спорт, фізкультурно-спортивна реабілітація;

спорт – діяльність суб'єктів сфери фізичної культури і спорту, спрямована на виявлення та уніфіковане порівняння досягнень людей у фізичній, інтелектуальній та інших підготовленостях шляхом проведення спортивних змагань та відповідної підготовки до них. Спорт має такі напрями: дитячий спорт, дитячо-юнацький спорт, резервний спорт, спорт вищих досягнень, професійний спорт, спорт ветеранів фізичної культури і спорту, спорт ветеранів війни, олімпійський спорт, неолімпійський спорт, службово-прикладний та військово-прикладний спорт, спорт осіб з інвалідністю тощо.

Для організації спортивно-масової роботи в закладах загальної середньої освіти слід розвивати такі напрями спорту, як:

✓ дитячий спорт – напрям спорту, який забезпечує ознайомлення дітей з видами спорту та виявлення їх здібностей до подальших занять спортом;

✓ дитячо-юнацький спорт – напрям спорту, який забезпечує залучення дітей для занять певним видом спорту із дитячого спорту для здійснення їх спортивної спеціалізації та забезпечення умов для переходу до резервного спорту;

✓ масовий спорт (спорт для всіх) – діяльність суб'єктів сфери фізичної культури і спорту, спрямована на забезпечення рухової активності людей під час їх дозвілля для зміцнення здоров'я;

✓ резервний спорт – напрям спорту, який забезпечує у порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері фізичної культури та спорту, здійснення відбору обдарованих дітей та молоді для занять певним видом спорту, створення умов для максимального розвитку їхніх індивідуальних здібностей з метою досягнення високих спортивних результатів, забезпечення

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

умов для переходу до спорту вищих досягнень та поповнення основного складу національних збірних команд.

Функції резервного спорту пов'язані із:

- забезпеченням якісного відбору найбільш спортивно обдарованих дітей та підлітків;
- створенням передумов для максимального розвитку індивідуальних фізичних здібностей людини;
- формуванням потенційного і основного резерву збірних команд країни;
- ✓ спорт вищих досягнень – напрям спорту, який забезпечує залучення спортсменів із резервного спорту шляхом подальшої спеціалізації та індивідуалізації їхнього навчально-тренувального процесу з певного виду спорту для підготовки та участі у спортивних змаганнях всеукраїнського та міжнародного рівнів.

Виділяють такі види спорту вищих досягнень: спорт супердосягнень, професійний, спорт, професійно-комерційний спорт.

Одним із найпоширеніших видів спортивно-масових заходів є спортивні змагання

✍ **Спортивне змагання** – спортивний захід або комплекс спортивних заходів, що проводиться організатором спортивних змагань з метою порівняння досягнень спортсменів та визначення переможців відповідно до правил спортивних змагань з видів спорту та затвердженого організатором спортивних змагань положення (регламенту) про ці змагання, що відповідає визначеним центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері фізичної культури та спорту, вимогам Закону України «Про фізичну культуру і спорт», – це дієвий захід із підвищення тренуваності спортсмена. Особливо велике значення спортивні змагання мають для формування вольових рис характеру учасників.

Змагання, як і заняття фізичною культурою і спортом загалом, сприяють виконанню таких педагогічних, спортивно-методичних, суспільно-політичних завдань: удосконалення фізичної, технічної, тактичної, психічної та теоретичної підготовленості особи, що бере в них участь. Однак, при цьому фізичні й психічні зміни, що відбуваються в організмі людини, перевершують рівень, характерний для звичайних тренувальних занять, оскільки в особи запускається механізм «компенсації».

✍ **Компенсація** – захисний механізм психіки, що полягає в несвідомій спробі подолання реальних і уявних недоліків. Термін уведений З. Фройдом, а пізніше, зрозумілий як життєва стратегія. Зазвичай компенсація проявляється у вигляді додаткових зусиль, яких докладають до діяльності, ніби «компенсує» недоліки людини. Наприклад, заняття спортом для інваліда будуть компенсацією. Якщо зусилля, що витрачаються на компенсацію, виявляються неадекватно великими, то цей стан вже називається *гіперкомпенсація*.

До того ж спортивні змагання – це яскраве, емоційне видовище. Задоволення від цих заходів виникає внаслідок співучасті в них глядачів, яких

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

приваблює високий рівень розвитку рухових якостей учасників, їх сміливі та рішучі дії, високі досягнення. Добре організовані й урочисто проведені змагання надовго зберігаються в пам'яті учасників і глядачів.

📖 Традиція проведення масових спортивних змагань сягає античності. Так, археологами були знайдені на острові Крит перші в історії людства особливі споруди – спеціальні майданчики, побудовані близько III ст. до н.е. та призначені для проведення народних свят і змагань. Присвячувалися ці видовища плодючим силам природи й супроводжувалися урочистими процесіями, піснями, танцями, спортивними змаганнями.

Свята Стародавньої Греції чудово організовувалися та відзначалися масово й урочисто; свята були однією з надзвичайно популярних форм дозвілля стародавніх греків, вони брали участь в іграх і змаганнях. Вершиною грецьких ігор-свят і своєрідним «спортивним театром» були знамениті Олімпійські ігри, які проводилися в спеціально збудованому місті Олімпії раз на чотири роки. Датою заснування Олімпійських ігор вважається 776 рік до н.е., проіснували ці змагання близько 1000 років, до 394 року до н.е., і знову відроджені в кінці XIX ст. П'єром де Кубертенем та дійшли до наших днів як один із найбільш популярних свят молодості і краси.

Олімпійські ігри Давньої Греції тривали протягом п'яти днів. У перший день свята після обрядів, проведених на честь Зевса, судді-елландики надихали учасників змагань короткою промовою: «Якщо ви тренувалися так, щоб бути гідними найбільших змагань, сміливо починайте. Якщо ж ні – йдіть на всі чотири сторони, щоб уникнути найбільшої публічної ганьби». Потім кожен атлет клявся в тому, що він не заплямував себе жодним злочином, сумлінно готувався до змагань і не допускати в них ніяких недозволених прийомів. Починалися змагання в п'ятиборстві, бігу, стрибках у довжину, метання списа, диска, боротьбі. Того, хто перемагав у змаганнях, очікували високі нагороди і почесні. Після роздачі нагород і гілок на вулиці Олімпії виходила святкова процесія: олімпіоніки – учасники ігор, за ними судді, поети, глядачі. Мальовнича хода прямувала в міську ратушу, де на честь переможців влаштовувався розкішний бенкет. У дні ігор по всій Греції припинялася будь-які чвари. Саме цей принцип миролюбності був запозичений сучасними Олімпіадами: п'ять переплетених кілець емблеми змагань уособлюють мир і дружбу спортсменів усіх п'яти континентів.

Свята Стародавньої Греції – одні з перших зразків масового дійства, в якому виявлялися такі специфічні риси, як масовість, комплексність, урочистість, видовищність, змагальний характер.

Зовсім по-іншому святкували у Стародавньому Римі, хоча римські свята своїм корінням походили від грецьких, оскільки елліни були найближчими сусідами стародавніх римлян. Однак, незважаючи на вплив еллінської культури, у Стародавньому Римі помітно змінюються зміст і форми свят. Найбільш істотною відмінністю була якісна зміна суті свята. Якщо головною дійовою особою масових видовищ Стародавньої Еллади був народ, то в Римі в

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

масових видовищах під відкритим небом народу відводилася більш пасивна роль – чітке розділення на учасників і глядачів. Саме з того часу поняття «видовище» стало синонімом поняття «свято».

Римські видовища являли собою тріумфальну ходу імператорів, бої гладіаторів, битви на воді, циркові змагання. Тріумфальний римський ритуал був привабливим, технічно поставленим із застосуванням виразних засобів. Прикладом споруд, що будувалися тоді, є Колізей, «амфітеатр Флавіїв», де на арені відбувалися події, за якими спостерігали глядачі, що розміщувалися навколо на сидіннях у чотири яруси. Одночасно в Колізеї можна було розмістити до 50 тис. глядачів.

2. Зміст масових спортивних заходів та методи їх проведення

До змісту спортивно-масових заходів (далі – СМЗ) належить секційна робота та проведення змагань з окремих або груп видів спорту для осіб різного віку, статі, підготовленості та професійної приналежності.

Спортивно-масові заходи реалізуються у спортивно-масовій роботі (далі – СМР) освітніх і позашкільних закладів, підприємств, організацій, установ, а також є частиною програм та проєктів на місцевому, регіональному та державному рівнях.

Спортивно-масова робота планується відповідно до наявної бази, контингенту та фахівців. Спочатку розробляється *концепція спортивно-масової діяльності* відповідного закладу (установи, організації, підприємства) на 3-5 років, де прописуються проблемні моменти залучення контингенту до фізичної культури та напрями і відповідні заходи їх подолання.

На підставі концепції розробляються *щорічні плани спортивно-масової роботи*, в яких заходи плануються у довільному чи визначеному нормативними документами порядку з рівномірним щомісячним завантаженням. Затверджена керівництвом закладу (установи, організації, підприємства) концепція та плани роботи мають *оприлюднюватися* (на сайтах закладу, інформаційних стендах тощо). Щорічно також затверджується *бюджет витрат на реалізацію програми*.

Спортивно-масова робота складається із трьох рівнів:

- **перший рівень** – організація, планування та проведення занять у спортивних секціях. На цьому етапі планується робота спортивних секцій відповідно до потреб контингенту та можливостей освітнього закладу (наявного матеріального, фінансового та фахового забезпечення), а також плануються спортивно-масові заходи місцевого, регіонального та державного рівнів;
- **другий рівень** – організація, планування та проведення спортивних змагань і свят, туристичних та комплексних спортивно-масових заходів. На цьому етапі враховуються заходи, що будуть проводитися в закладі, а також заходи, в яких можуть брати участь команди чи спортсмени закладу за його межами;
- **третій рівень** – розробка та забезпечення медіатехнологій та PR-підтримки спортивно-масових заходів. Рекламно-інформаційні кампанії передбачають:

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

просування бренду закладу через спортивно-масові заходи, пошук та залучення спонсорів, зв'язок із засобами масової інформації, розробка та реалізація рекламно-сувенірної продукції заходів тощо.

Фізкультурно-оздоровчі та спортивно-масові заходи можуть здійснюватися з різновіковими категоріями населення: з дітьми; з молоддю; з людьми середнього віку; з людьми старшого та похилого віку; у різних соціальних сферах: серед дошкільнят та школярів; серед студентів; серед працюючого населення; серед пенсіонерів.

Залежно від місця реалізації послуг: у місті; у сільській місцевості; у спортивних або оздоровчих клубах; за місцем проживання; на підприємстві; у закладах; в організаціях; на туристичних базах; у санаторіях, профілакторіях; на курортах.

Залежно від місця проведення заходів: на спортивному майданчику або стадіоні; у спортивному залі; у басейні; на природі (у лісі, парку, біля водоймища, у горах); в умовах міста – на площі, вулиці, у дворі, на території закладу.

3. Організація і структура основних суб'єктів спортивно-масової роботи

♣ *Серед суб'єктів, які реалізують СМР, найбільш поширеними є:*

➤ фізкультурно-оздоровчі центри (далі – ФОЦ) на підприємствах, в організаціях, установах тощо;

✍ **ФОЦ** – це фізкультурно-оздоровчі центри, які створюються на великих підприємствах і забезпечують: оздоровлення трудящих і їх відновлення, профілактику професійної шкідливості, професійно-прикладну фізичну підготовку і заняття масовими видами спорту.

За своїм призначенням ФОЦ можуть бути:

✓ *оздоровчо-профілактичні* (тренажерні кімнати, доріжки «здоров'я»).

✓ *відновно-профілактичні* (зала або кімната механотерапії, центри гідровідновлення і профілактики (лазні, сауни, басейни, душові тощо); центри психом'язової регуляції).

✓ *комплексні фізкультурно-оздоровчі центри;*

➤ спортивні клуби освітніх закладів (ЗВО, заклади загальної середньої освіти, заклади дошкільної освіти тощо);

➤ палаци спорту міст;

➤ спортивно-оздоровчі клуби.

Спортивні змагання є однією з найбільш ефективних форм організації масово-оздоровчої, фізкультурної та спортивної роботи закладу освіти. У системі фізичного виховання спортивні змагання мають велике значення.

♣ *Масові заходи широкого масштабу в закладі дошкільної освіти рекомендовані тільки для дітей старшої і середньої групи, їх батьків та вихователів.*

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

У дитячому садку проводять комплексні спортивні заходи (рухливі і народні ігри, поєдинки, естафети, спортивні вправи).

Структура спортивно-масових заходів у закладах загальної середньої освіти передбачає проведення:

внутрішніх змагань: першість школи з різних видів спорту, турніри, Дні/Тижні здоров'я, тематичні змагання, конкурси, спартакіади.

зовнішніх змагань: районні, міські, обласні, зональні.

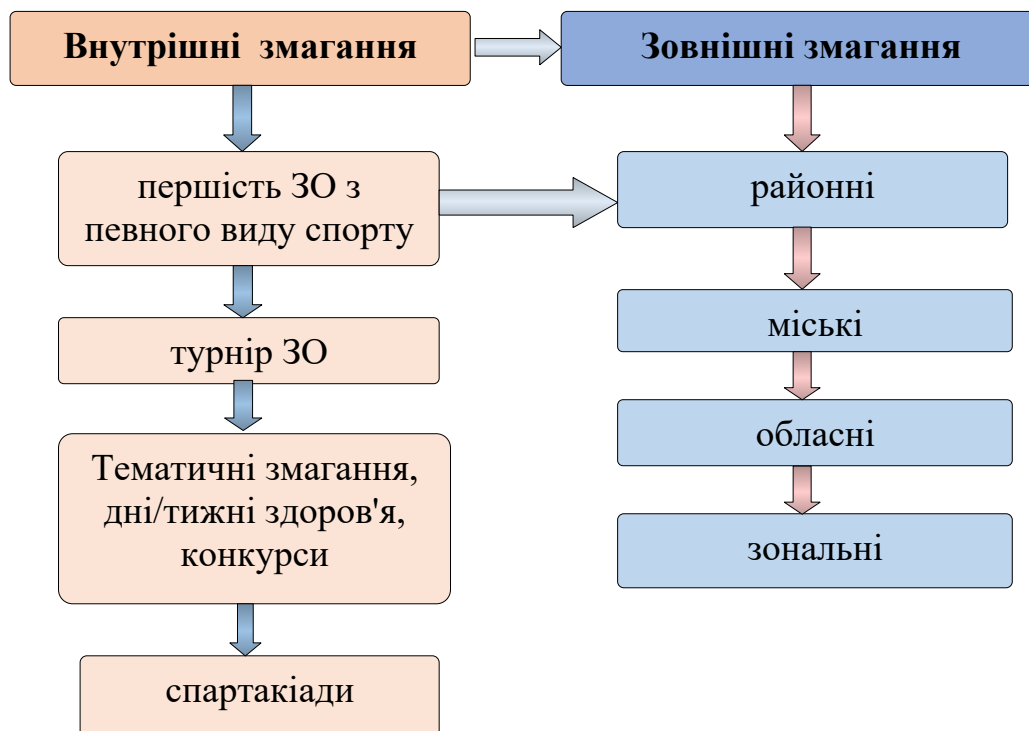

Рисунок 1 – Структура спортивних змагань у закладах загальної середньої освіти

Структура спортивно-масових заходів у закладах вищої освіти

Напрями спортивно-масової роботи:

1) Спортивно-змагальна робота (спартакіади, чемпіонати закладів освіти, кубки тощо).

2) Спорт вищих досягнень (участь спортсменів і збірних команд у чемпіонатах України, Європи, світу та інших міжнародних змаганнях).

3) Спортивно-оздоровча робота (участь студентів у спортивних святах, фестивалях, проведення майстер-класів з різних видів спорту, формування груп для занять лайт-спортом (легким спортом), проведення легкоатлетичних естафет та інші види заходів).

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

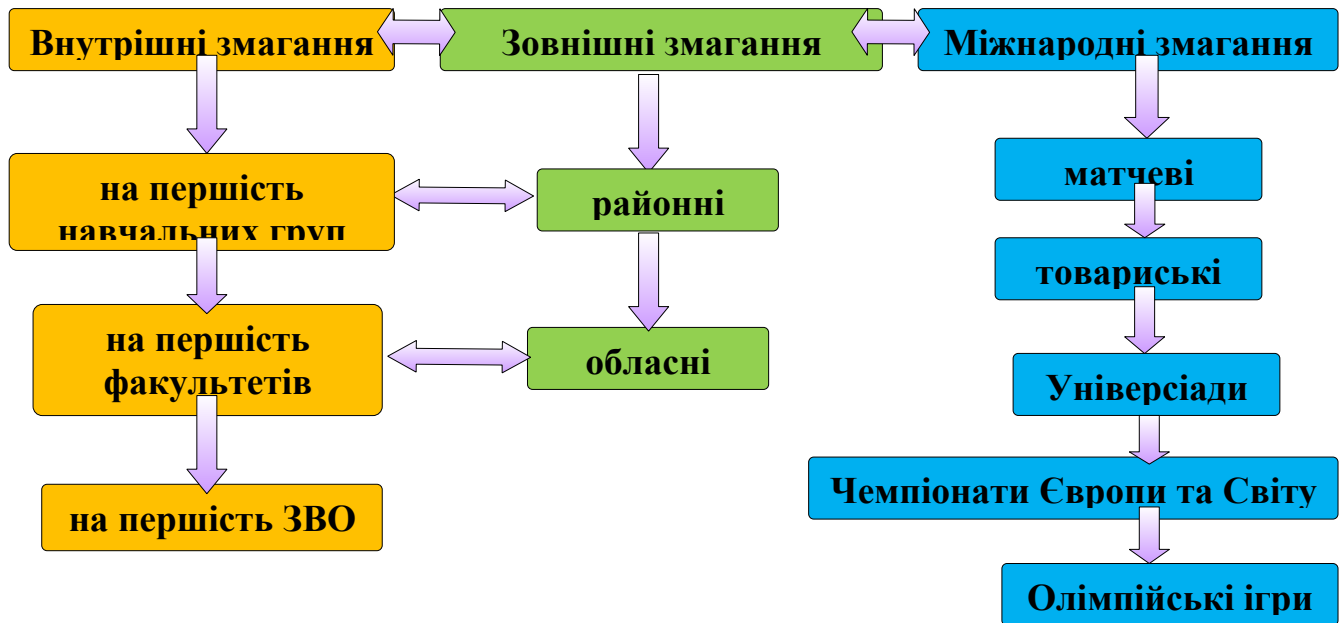

Рисунок 2 – Структура студентських спортивних змагань

Найбільш поширеними в закладі вищої освіти спортивно-масові заходи мають такі форми: кроси, естафети, доріжки здоров'я, оздоровче плавання, туристичні походи, оздоровча жіноча гімнастика і атлетична гімнастика, першості з видів спорту.

Контрольні запитання

1. Охарактеризуйте завдання, які виконуються за допомогою організації та проведення спортивних змагань.
2. Перерахуйте визначені Законом України «Про фізичне виховання і спорт» напрями спорту.
3. Назвіть функції резервного спорту.
4. За якими ознаками можна розділити масові заходи?
5. Що символізують п'ять переплєтених кілець емблеми змагань Олімпійських ігор?
6. У чому є відмінність суті свят Стародавньої Еллади та Стародавнього Риму?
7. З яких заходів розпочинається планування спортивно-масової роботи?
8. Назвіть особливості спортивно-масових заходів.
9. Який документ розробляється на основі концепції спортивно-масової діяльності закладу освіти (підприємства, організації, установи)?
10. Охарактеризуйте значення фізкультурно-оздоровчих центрів.

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Тестові завдання

1. Установіть відповідність між поняттям та його визначенням:

1) Спортивні змагання	а) діяльність суб'єктів сфери фізичної культури і спорту, спрямована на виявлення та уніфіковане порівняння досягнень людей у фізичній, інтелектуальній та інших підготовленостях шляхом проведення спортивних змагань та відповідної підготовки до них
2) Спорт	б) спортивний захід або комплекс спортивних заходів, що проводиться організатором спортивних змагань з метою порівняння досягнень спортсменів та визначення переможців
3) Компенсація	в) діяльність суб'єктів сфери фізичної культури і спорту, спрямована на забезпечення рухової активності людей під час їх дозвілля для зміцнення здоров'я
4) Масовий спорт (спорт для всіх)	г) це область синтетичного мистецтва постійно розвивається в багатьох напрямках, що відбувається під відкритим небом, в якому бере участь велика кількість людей, розраховане на масового глядача. Як правило має святковий характер і втілюється в театралізованих, карнавальних формах
5) Масове видовище	д) захисний механізм психіки, що полягає в несвідомій спробі подолання реальних і уявних недоліків

Відповідь: _____

2. Продовжте речення та позначте «+» правильні відповіді.

Сучасний спорт поділяється на:

- ☐ учнівсько-студентський спорт;
- ☐ масовий спорт;
- ☐ спорт супердосягнень;
- ☐ професійний спорт;
- ☐ спорт вищих досягнень;
- ☐ оздоровчо-рекреативний спорт;
- ☐ резервний спорт;
- ☐ видовищно-комерційний спорт;
- ☐ професійно-комерційний спорт

3. В якому місті проходили давньогрецькі ігри-свята Олімпійські ігри?

- а. Афіни;
- б. Олімпії;
- с. Спарта.

4. До змісту спортивно-масових заходів входить:

- а. рухливі ігри та спортивні вправи;
- б. секційна робота та змагання;
- с. формуванням потенційного і основного резерву збірних команд країни.

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

5. Відтворіть структуру спортивних змагань закладу вищої освіти.

А) Внутрішні змагання	Б) Зовнішні змагання	В) Міжнародні змагання
1. на першість факультетів, 2. районні, 3. товариські, 4. на першість навчальних груп, 5. обласні, 6. Універсиади, 7. Чемпіонати Європи та Світу, 8. змагання на першість ЗВО, 9. Олімпійські ігри, 10. матчеві.		

Завдання для самостійного виконання до теми № 1

Кейс «Ігри та естафети на святах»

Методичні рекомендації

Ігри часто включають до програми масового свята, як-от: «Свято зими» чи «День фізкультурника». Вони поживляють та урізноманітнюють програму, сприяють активізації його учасників. Характерним для таких ігор є їхнє урочисте оформлення: прапорці, стрічки, квіти, музика, реквізит, який підкреслює сюжетність дій.

Організатори ігор звичайно залучають до участі усіх бажаючих. У зв'язку з цим передбачається, як правило, можливість заміни складу гравців, нескладність рухів, спрощеність правил, порівняно невелике фізичне навантаження. Успіх ігор на святах переважно залежить від ретельної підготовки до них. Потрібно підібрати відповідні ігри, призначити та проінструктувати відповідальних за проведення кожної гри, визначити місце і час їх проведення.

Переможцям у різноманітних іграх та ігрових рухливих атракціонах можуть видаватися спеціальні талончики. Той, хто одержав певну кількість талончиків, може обміняти їх на пам'ятний сувенір. Як правило, ігри проводяться після основного заходу на святі (урочистої частини, церемонії, театралізованого мітингу, театралізованого концерту тощо).

Рухливі ігри, ігрові вправи та ігри-атракціони можна влаштовувати одночасно в різних місцях. Наприкінці свята можна провести фінальні зустрічі команд.

На святах також можна проводити ігри на зразок атракціонів: «Зрізання призів», «Водоноси» (біг із кухлем води), «Біг на трьох ногах» (у парах) та інші.

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

➤ *Керівництво процесом гри.*

При проведенні гри керівнику рекомендується продумати й врахувати такі аспекти:

- Ознайомити учасників із вимогами і правилами гри. Підготувати заздалегідь усе необхідне знаряддя для гри.
- Урахувати рівень розвитку дітей, їхні таланти, здібності, можливості, уміння і невміння.
- Пропонувати тільки ті ігри, які доступні даній віковій групі, тобто відповідають розвитку дітей, їх силі, життєвому досвіду. Уміло виводити учасників із гри, яка для них складна.
- Уникати надмірного ентузіазму (надмірного збудження) у гравців.
- Бути готовим до участі у грі в ролі звичайного гравця, дотримуватися всіх правил, включаючи і ті, які начебто «припиняють» гідність дорослого.
- Обирати ігри з урахуванням можливості їх подальшого ускладнення: починати з простих, тренуючи, а потім поступово ускладнювати їх у міру поліпшення фізичних якостей дітей.

➤ *Розташування гравців і місце керівника при поясненні гри.*

Перш ніж розпочати пояснення гри, учасників необхідно розташувати так, щоб вони добре бачили й чули керівника. Краще всього вишикувати гравців у початкове положення, з якого вони власне й розпочнуть гру.

Варіанти розміщення:

- Якщо гра починається зі шиккування по колу, керівник під час пояснення займає місце в загальному колі на півкроку позаду.
- Якщо шиккування відбувається у два кола (одне всередині іншого), необхідно утворити зовнішнє коло, а з внутрішнього – півколо.
- При шикванні у два кола (одне поруч з іншим) потрібно утворити одне коло, решта ж учнів, які мають вишикуватися у друге коло, стоять у шерензі. Керівникові під час пояснення правил гри потрібно стати в коло.
- Якщо гравці шикуються в колони, керівник під час пояснення стає попереду них.
- При шикванні в шеренги (одна навпроти одної) необхідно одну команду поставити у вихідне положення, а іншу наблизити до неї. Керівник має стояти між ними збоку.
- Пояснення для ігор, в яких гравці розташовуються по всьому залу, розпочинають після шиккування учнів у шеренгу, причому розповідь потрібно обов'язково поєднати з показом.

➤ *Методика пояснення гри.*

Правильне пояснення гри впливає на її успіх. Як уже наголошувалося, перш ніж почати гру, керівник зобов'язаний чітко уявити собі її зміст, заздалегідь проаналізувати і тільки після цього розпочати пояснення.

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Розповідь повинна бути короткою, оскільки затягнуте пояснення може ускладнити сприйняття гри. Виняток становлять ігри для учнів молодших класів, правила яких можна пояснити в казковій, захопливій формі. Розповідь повинна бути логічною, послідовною. Будь-яку гру слід пояснювати, дотримуючись такої схеми: назва гри, ролі гравців та їх розташування на майданчику, зміст гри, мета гри, правила гри.

Пояснення гри закінчується відповідями на запитання гравців. Відповідати слід голосно, звертаючись при цьому до всіх. Пояснюючи хід гри, керівник, безперечно, торкнеться правил, але в кінці розповіді необхідно ще раз загострити на них увагу, щоб діти краще їх запам'ятали. Розповідь не повинна бути монотонною, бажано виділяти голосом важливі ігрові моменти. При цьому не слід використовувати складних термінів, а нові поняття необхідно пояснювати.

Якщо зміст гри дозволяє застосувати метод поєднання показу з розповіддю, то його обов'язково треба використати.

Керівник повинен звертати увагу на настрій учнів: якщо вони відволікаються, треба скоротити пояснення або ж прискорити його.

Зміст гри детально пояснюється тільки тоді, коли учні грають уперше. А щоб переконатися, чи зрозумілою є гра, керівник може запити у декількох учнів її зміст і правила, після чого дає команду розпочати гру.

Під час повторного проведення гри слід тільки нагадати її основний зміст і пояснити додаткові правила та прийоми. Для відновлення гри в пам'яті краще всього залучити учнів.

Суддівство ігор та естафет

Об'єктивне і неупереджене суддівство – обов'язкова умова кожної рухливої гри. Якщо учасники не дотримуються її правил, гра втрачає свою педагогічну цінність. Об'єктивне й точне суддівство має особливе значення в іграх з розділенням на команди, де кожна команда зацікавлена у виграші. Необ'єктивний суддя втрачає довіру та пошану.

Під час гри суддя повинен обрати для себе таке місце розташування, щоб бачити всіх гравців і не заважати їм. Під час проведення деяких ігор судді можливо доведеться пересуватися по майданчику і спостерігати за переміщенням гравців. Сигнал про порушення правил повинен подаватися своєчасно і чітко. Суддя повинен робити зауваження коректно, не вступаючи в суперечки з гравцями. Від судді залежить правильне підведення підсумків гри. Суворе й справедливе суддівство в рухливих іграх сприяє вихованню в дітей чесності, поваги до судді і правил. Зауваження і роз'яснення щодо суддівства треба робити після закінчення гри.

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Кейс-завдання

✍ Заповніть таблицю організації та методики проведення рухливих ігор та естафет.

Методика проведення ігор та естафет		
<i>Способи розташування гравців і місце керівника при поясненні гри</i>		
Варіанти розміщення: (намалюйте олівцем й доповніть запис)		
1) Якщо гра починається із шиккування по колу,	2) Якщо шиккування відбувається у два кола (одне всередині іншого),	3) При шикванні у два кола (одне поруч з іншим)
<i>Графічне зображення способів шиккування</i>		
1)	2)	3)
4) Якщо гравці шикуються в колони,	5) При шикванні в шеренги (одна навпроти одної)	6) Ігри, при яких гравці розташовуються по всьому залу
<i>Графічне зображення способів шиккування</i>		
4)	5)	6)

ТЕМА № 2. ФІЗКУЛЬТУРНО-МАСОВІ ТА СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

План

1. Види масових спортивних заходів та їх значення.
2. Завдання і принципи проведення СМР.

1. Види масових спортивних заходів та їх значення

🏆 Масові спортивні заходи займають важливе місце в системі фізкультурно-оздоровчої роботи, вони є: методом залучення широких мас населення до фізичної культури та спорту; підвищенням їх фізичної підготовленості; вихованням у них корисних рухових навичок і умінь; стимулюванням для подальших занять фізичною культурою і спортом.

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

У ХХІ ст. найбільш поширеними масовими спортивними заходами є «Богатирські ігри», «Ігри патріотів», «Битва Українських Міст», «Форт Буаяр», «Лицарські турніри», «Козацькі забави», «Дні спорту», фестивалі, спартакіади закладів освіти та трудових колективів, футбольні турніри від Київстар, масові гуляння з нагоди державних та регіональних свят.

Такі заходи є не тільки засобом пропаганди здорового способу життя, але й потужним засобом виховання патріотизму й національної цілісності.

✍ У системі фізкультурно-оздоровчої роботи СМР – це змагальна ігрова діяльність, учасники якої з урахуванням їх віку, статі, підготовленості мають рівні можливості домагатися перемоги в доступних їм вправах.

➡ Ця доступність створюється:

- спеціальним підбором вправ;
- складністю та довжиною дистанції;
- вагою снарядів;
- тривалістю та інтенсивністю виконання.
- для змагань, в яких беруть участь різний контингент учасників, застосовуються такі способи й методи зрівнювання шансів, як: *гандикап, фора, зрівняльні коефіцієнти і заохочувальні очки*.

✍ *Фора* (від італ. – «вперед») – пільга, що надається слабшому учаснику змагань.

✍ *Гандикап* – у спортивних змаганнях: перевага, що надається слабшому учаснику для зрівняння шансів на успіх.

Гандикап застосовується в тих видах спорту, де змагання проводиться в кілька етапів і кінцева перемога визначається якимось одним сумарним показником (у бігу або багатетапних гонках – зазвичай часом, в інших випадках – кількістю очок).

Сенс використання гандикапу полягає в тому, щоб на останньому етапі дати кожному учаснику перевагу, відповідну його результатам на кількох попередніх етапах. Це дозволяє визначати абсолютного переможця змагання за підсумками останнього етапу безпосередньо, без додаткового підрахунку очок або різниці у часі на етапах.

♣ *Гандикап або система Гундерсон* застосовується для видів, де лідерство визначається тільки часом (лижні гонки, біатлон, спортивне орієнтування): з часу кожного учасника етапу віднімають час лідера. Відповідно, на наступному етапі учасники стартують після лідера через визначені проміжки часу. У результаті різниця в часі завершення етапу дорівнює абсолютній різниці на всіх етапах.

♣ *Гандикап у сучасному п'ятиборстві* – на останньому етапі учасники стартують по черзі з інтервалом, який визначається різницею в їх результатах у чотирьох попередніх видах програми. Першим стартує лідер, потім – спортсмен, що займає друге місце. Кожні 4 очки різниці надають перевагу в 1 секунду.

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

♣ *Гандикап у гольфі* – числовий показник кваліфікації спортсмена. Гнучка система гандикапів у гольфі дозволяє змагатися гольфістам різного рівня підготовки.

♣ *Гандикап у кінному спорті* – застосовується для зрівняння можливостей коней різного віку, з різною кількістю успішних виступів тощо. Практикується дистанційний гандикап (різна довжина дистанції для різних учасників), ваговий (коням додається додатковий вантаж певної ваги) і за швидкістю (результати швидкості можуть бути збільшені або зменшені на змаганнях).

♣ *Гандикап у вітрильному спорті*: корекція результатів регати з урахуванням результатів обміру яхти. Метою корекції є виявлення рівня майстерності спортсменів, що змагаються на яхтах з різними ходовими якостями.

♣ *Гандикап у реслінгу*: командний матч з нерівною кількістю учасників із кожного сторони, наприклад, 1 проти 2.

СМР проводяться не тільки з метою перевірки навичок і вмінь, а й з метою організації активного відпочинку, наприклад, свято Масляна, «Свято міста», «Свято району», «Свято школи» тощо.

📖 Залежно від спрямованості масові фізкультурно-спортивні заходи поділяються на: 1) агітаційно-пропагандистські; 2) навчально-тренувальні; 3) спортивні змагання.

1. *Агітаційно-пропагандистські* заходи мають на меті залучення до регулярних занять спортом, підвищення рівня фізкультурних знань учасників.

Вони проводяться у формі показових змагань, конкурсів, блицтурнірів і відкритих змагань, в яких можуть взяти участь всі охочі.

2. Заходи *навчально-тренувальної* спрямованості проводяться для тих, хто займається у фізкультурно-оздоровчих групах.

Їх завдання – збільшити ефективність занять, підвищити їх емоційність, стимулювати підвищення рівня фізичної підготовленості.

До цього виду належать змагання:

- за спрощеними правилами;
- легкоатлетичні кроси й естафети;
- туристичні естафети;
- змагання на «доріжці здоров'я»;
- меморіальні турніри;
- рухливий народні ігри та естафети.

3. *Спортивні змагання* проводяться з певних видів спорту за загальноприйнятими правилами з метою досягнення високих спортивних результатів. До участі допускаються спортсмени, які займаються в спортивних секціях, а також в інших групах за умови оволодіння ними техніки спортивних вправ і досягнення достатнього рівня фізичної підготовленості.

✍ *Спортивні свята* – це заходи активно-пізнавального характеру на спортивну тематику з використанням фізичних вправ, змагань, конкурсів, атракціонів, номерів самодіяльності, показових виступів. Якщо у спортивних

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

змаганнях головним є спортивне протиборство учасників, то у спортивних святах акцент робиться на розважальну та пізнавальну частину програми.

✎Принципово організація спортивного змагання і спортивного свята не відрізняється. Однак, необхідно зауважити, що спортивні свята – це більше шоу, ніж суперництво учасників, яке наповнене атмосферою розважального масового видовища.

✎*Комплексні спортивно-масові заходи* – це залучення людей до систематичних занять фізичним вправами та активного відпочинку через організацію місць постійного чи тимчасового збору учасників. До комплексних спортивно-масових заходів відносять: спортивні та туристичні табори, спортивні та туристичні клуби.

✎*Спортивний туризм* – вид спортивно-масових заходів, що спрямовані на здійснення походів за маршрутами або подолання перешкод у природному середовищі (перевали, вершини, річкові пороги, каньйонів, печер тощо) і дистанцій, прокладених у природному середовищі та на штучному рельєфі.

2. Завдання та принципи проведення СМР

▣Стимулюючи зростання спортивно-технічних досягнень, сприяючи кращій підготовці і вихованню фізкультурників (масовий спорт), а також будучи засобом активного оздоровчого відпочинку, масові спортивні заходи виконують такі соціальні завдання:

- пропаганда фізичної культури і спорту;
- реклама форм і видів фізкультурно-оздоровчих занять;
- пошук перспективної молоді;
- вироблення прикладних навичок і умінь;
- патріотичне й культурне виховання населення;
- підвищення комунікативної здатності людей;
- підведення підсумків діяльності спортивного колективу;
- обмін прогресивними методами роботи.

Організація й управління масовими спортивними заходами є справою важкою й відповідальною, що вимагає знань і чіткого дотримання принципів проведення.

✎Основними принципами організації й проведення спортивного змагання є:

1. *Відповідність виду спортивного змагання поставленим завданням:* вид зміст, характер проведення, мають обиратися так, щоб сприяти найбільш повному виконанню основного завдання. Якщо таким завданням є пропаганда фізичної культури й спорту, то захід потрібно проводити в місцях масового відпочинку, усередині мікрорайону, біля будинків, на відкритому спортмайданчику або стадіоні тоді, коли за змаганням спостерігатиме найбільша кількість глядачів. Під час підготовки таких заходів необхідно подбати про рекламу, поширення інформації про проведення заходу, оформлення.

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Якщо метою є оздоровчий відпочинок, де є важливою відсутність сторонніх, невимушена атмосфера, можливість усамітнитися, відпочити на природі – надмірна реклама не актуальна.

2. *Доступність заходом за часом і місцем проведення:* дотримання цього принципу передбачає врахування таких факторів, як режим дня учасників, транспорт, погода тощо.

3. *Доступність виконання змагальних вправ:* до участі у спортивно-масовому заході залучаються учасники різного віку, статі й фізичної підготовки. Ці фактори необхідно враховувати при підготовці програми змагання, враховуючи доступність навантаження для різних категорій учасників, складності вправ, тривалості й інтенсивності їх виконання.

4. *Безпека учасників, глядачів і суддів.* Спортивно-масові заходи часто проводяться на нетипових спортивних майданчиках із залученням недостатньо досвідчених суспільних суддів і учасників. Необхідно забезпечити невідкладну медичну допомогу, особливо ретельно контролювати траси для бігу, сектори для метання й стрибків, майданчики для ігор, дистанції туристських естафет. Необхідно заздалегідь перевірити спортивний інвентар, установити огороження небезпечних зон, передбачити місця для розташування учасників і їхнього майна. Варто пам'ятати, що нехтування безпекою може не тільки зіпсувати настрій людей, але й призвести до негативних наслідків.

5. *Видовищність, естетичність:* необхідно не тільки підібрати вправи для змагань з урахуванням статі, віку, інтересів учасників і глядачів, але й у забезпечити створення відповідної атмосфери, церемонію відкриття й закриття змагань, охайність костюмів учасників і суддів, контролювати дотримання етики спілкування між учасниками, суддями й глядачами, об'єктивності в оцінці результатів, своєчасності оголошення результатів змагання, дотримання врочистих процедур під час нагородження переможців.

Недотримання хоча б одного з цих принципів може негативно вплинути на успіх заходу, знецінити велику підготовчу роботу, привести до небажаних наслідків і створити загрозу життю та здоров'ю учасників.

Контрольні запитання

1. З якою метою проводяться масові спортивні заходи?
2. Назвіть найбільш поширені в XXI ст. масові спортивні заходи.
3. За допомогою чого можна домогтися доступності вправ для учасників з урахуванням їх різної підготовленості при проведенні змагань?
4. У чому полягає сенс використання гандикапу?
5. Які завдання можна вирішити під час проведення масових спортивних заходів?
6. Охарактеризуйте п'ять основних принципів організації і проведення масових спортивних заходів.

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Т е с т о в і з а в д а н н я

1. До основних принципів організації і проведення СМР відносять:

- a. виявлення перспективної молоді; виховання прикладних навичок і умінь; підвищення комунікабельності людей;
- b. безпеку учасників, глядачів і суддів; видовищність, естетичність; доступність за часом і місцем проведення; доступність змагальних вправ.

2. Для змагань, в яких беруть участь різний контингент учасників, застосовуються такі способи і методи зрівнювання шансів:

- a. регулювання тривалості та інтенсивності виконання вправи;
- b. гандикапи, зрівняльні коефіцієнти;
- c. фора, заохочувальні очки;
- d. відповідь а, b, c.

3. Для яких видів спорту застосовується система Гундерсон?

- a. сучасне п'ятиборство, вітрильний спорт;
- b. гольф, кінний спорт, рестлінг;
- c. бадмінтон, плавання, армрестлінг;
- d. відповідь а, b.

4. До видів масових спортивних заходів відносяться:

- a. культурно-масові заходи;
- b. агітаційно-пропагандистські заходи;
- c. змішані заходи.

5. Скільки режимів рухової діяльності необхідно підтримувати в спортивних таборах?

- a. один – тренувальний;
- b. два – тренувальний і оздоровчий.

6. Що є головним для спортивних свят?

- a. акцент робиться на розважальну та пізнавальну частину програми;
- b. спортивне протиборство учасників.

7. Які заходи є комплексними спортивно-масовими?

- a. конкурси, атракціони;
- b. спортивні та туристичні табори, спортивні та туристичні клуби;
- c. номери самодіяльності, показові виступи.

Завдання для самостійного виконання до теми № 2

✓ Кейс «Методика проведення естафет»

Методичні рекомендації

Ігри-естафети належать до організованих рухливих ігор зі встановленими правилами (елементарні рухливі ігри).

В іграх-естафетах учасники ведуть боротьбу за всю команду самостійно (почергово) або групами, підтримуючи та допомагаючи один одному, але без вступу в зіткнення зі суперником.

Для проведення естафет може зберігатися склад постійної команди, який був визначений ще на початку навчального року. За необхідності склад команд можна змінювати через певний проміжок часу (чверть, півріччя).

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Капітанів обирають або гравці, або призначає керівник. У постійних командах рекомендується періодично змінювати капітанів.

Іграм-естафетам притаманні висока емоційність та індивідуально-змагальний момент, відчуття команди, згуртованість. Кожна дитина при цьому перебуває у полі зору керівника. Старання, вміння й зусилля кожного учня бачать і керівник, і всі гравці. Під час вибору естафет необхідно враховувати форму заняття (урок, тренування, перерва, прогулянка, свято тощо). На тренуванні плануються ігри-естафети, які відповідають завданням тренування. Проводити їх краще в кінці основної частини уроку для закріплення вмінь і навичок, для підняття емоційного стану, для підтримки зацікавленості дітей заняттями фізичною культурою. У завершальній частині уроку можна запропонувати дітям естафети на місці або малорухливі естафети для відновлення діяльності серцево-судинної й дихальної систем.

➔ З метою залучення кожного учнів під час уроку клас розділяють на максимальну кількість естафетних команд, які можна розмістити в залі або на майданчику. Кількість гравців у команді не має перевищувати 5-6 осіб. Під час поділу гравців на команди для проведення естафет слід звертати увагу на кількість хлопців і дівчат у їхньому складі. Кількість має бути однаковою в усіх командах, особливо серед учнів підліткового та старшого шкільного віку.

Для молодшого шкільного віку бажано дати назву кожній команді («Сонечко», «Зірочка»); для підлітків – за бажанням гравців («Спартак», «Динамо» тощо); для старшого шкільного віку команди можуть мати порядковий номер (команда 1, команда 2).

Для молодших школярів добирають прості за змістом естафети з перенесенням предметів, перебіжками, прокочуванням м'ячів тощо. Це переважно *колові й лінійні* естафети. Для підлітків і старших школярів можна організувати ще й проведення *зустрічних* естафет, в які включають елементи рухів, що вивчалися в основній частині уроку. Для старших школярів буде цікавим взяти участь в естафетах, в які включені тактичні й технічні прийоми.

Для проведення ігор-естафет керівник заздалегідь *обирає собі помічників*, визначає їхні функції: спостереження за дотриманням правил, за рахунком, за роздачею та розставленням інвентарю. Кількість помічників залежить від організації естафет, складності виконання, кількості команд, кількості гравців у командах, розмірів майданчика. Помічників обирають до шикування гравців або після оголошення естафети. До виконання функцій помічників залучають дітей, які належать за станом здоров'я до підготовчої або спеціальної медичної групи. Перед початком естафети бажано оголосити учасникам кількість естафетних «забігів». Естафета починається за умовним сигналом, яким може бути команда, свисток, рух прапорцем або рукою, сплеск долонями.

♣ Естафета проводиться не менше 3 разів. Бажано при кожному повторі естафети вносити невеликі зміни або додати якийсь рух. На одному занятті не бажано проводити дві естафети, однакові за структурою рухів. Слід враховувати характер попередньої діяльності й настрої учнів.

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Під час проведення естафет гравці повинні пересуватися проти годинникової стрілки, щоб не заважати один одному та уникнути травматизму. Закінчується естафета після того, як усі учасники команди виконують завдання, які перед ними ставилися, тобто коли гравець, який починав естафету, знову стане першим. Доцільно першими у шерензі ставити нижчих гравців, а останніми – високих.

Результати естафети краще визначати кількістю набраних кожною командою очок. Така система змушує всіх учасників виконувати естафету до кінця, до останнього гравця. Особливо це стосується команди, яка програє, за винятком естафет на швидкість виконання. Якщо естафети проводяться на уроку, то керівникові необхідно вказати на помилки, яких припустилися гравці команд, і шляхи їх усунення.

Кейс-завдання

Заповніть таблицю «Методика проведення естафет»

№	Методичні завдання	Доповніть сутність завдання
1.	Як форма заняття (урок, тренування, перерва, прогулянка, свято тощо) впливає на вибір виду естафети?	
2.	Які естафети треба добирати для: а) молодших школярів; б) для підлітків; в) старших школярів?	а) б) в)
3.	Як обрати капітанів для проведення естафет?	
Проведення естафет		
1.	Скільки разів проводиться естафета?	
2.	Що треба оголосити учасникам перед початком естафети?	
3.	За яким сигналом починається естафета?	
4.	При кожному повторі естафети можна....(продовжте)	

ТЕМА № 3. КЛАСИФІКАЦІЯ СПОРТИВНИХ ЗАХОДІВ

План

1. Класифікація спортивних заходів.
2. Класифікація фізкультурних свят.

1. Класифікація спортивних заходів

При плануванні і проведенні спортивних змагань слід враховувати ряд важливих обставин.

І. Спортивні змагання класифікуються відповідно до мети (цілей) і плану проведення.

До основних змагань належать:

- *календарні*, які входять до єдиного розробленого і затвердженого календарного плану спортивних заходів;
- *першості (чемпіонати)*, які проводяться один раз на рік, а переможцю присвоюється звання чемпіона;
- *змагання за кубок* (при послідовному відборі кращих команд визначається володар кубка за порівняно короткий термін);
- *відбіркові* (турніри претендентів) для визначення найсильніших команд-учасників наступного етапу змагань;

за програмними цілями і місцем в спортивній підготовці виділяють:

- *офіційні* (розігрується звання чемпіона, володаря кубка);
- *класифікаційні* (мета – виконання відповідного нормативу, тобто визначення спортивної кваліфікації учасників);
- *контрольні* (мета – готовність до головних стартів);
- *відбіркові* (мета – відбір в команду);
- *підвідні* (мета – підготовка до більш значущих стартів);
- *показові* (мета – популяризація виду спорту);
- *товариські*, у тому числі, *традиційні* змагання (перевірка підготовленості);
- *скорочені* (бліцтурніри), що можуть плануватися на вихідні дні, відкриття чи закриття сезону;

за способом визначення переможця спортивні змагання можуть бути:

- *командні* (тільки команди);
- *особисто-командні*;
- *особисті* (ураховуються результати тільки окремих учасників).

За масштабом проведення поділяються на:

- *міжнародні або всесвітні* (Олімпійські ігри, Універсіада, світові чемпіонати, кубки);
- *регіональні* (континентальні чемпіонати, кубки, ігри);
- *національні* (окремих країн);
- *змагання окремої фізкультурно-спортивної організації*;

за формою організації:

- *очні*;
- *заочні*.

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

II. Спортивні змагання виконують 2 функції:

- «внутрішні» (за результатами визначається ієрархія місць);
- «зовнішні» (морально-регулятивна функція, відпочинок і розваги).

III. Система проведення заснована на принципах:

- *принцип ієрархічності* (тобто підпорядкованість: організація – район – місто – область);
- *принцип комплексності* (включення до програми декількох видів спорту);
- *принцип відкритості та демократичності*;
- *принцип командного заліку*.

IV. Засобами організаційно-педагогічної регламентації спортивних змагань є єдиний календарний план фізкультурно-оздоровчих та спортивних заходів (календарний план спортивних змагань), положення про спортивні змагання, правила змагань, сценарії.

V. Існують чотири основні системи проведення спортивних змагань:

- *пряма*, застосовується при проведенні більшості особистих і особисто-командних змагань, в яких результати оцінюються метричними одиницями або балами (легка атлетика, лижі, гімнастика, акробатика та ін.).
- *кругова* (усі учасники зустрічаються між собою один або кілька разів, за перемогу нараховуються очки);
- *кубкова* (з вибуванням тих, хто програв, або олімпійська система);
- *змішана* (об'єднує принципи кругової й кубкової систем), проводиться у два етапи.

♣ Спортивні змагання проводяться окремо:

- для чоловіків і жінок (за винятком кінного спорту, ряду технічних видів спорту та ін.);
- дорослих, юніорів, юнаків та дітей; в деяких видах спорту (теніс, настільний теніс) передбачені змагання змішаних пар (у фігурному катанні – виступи спортивних пар і танцювальних дуетів).

♣ Спортивні змагання регламентуються:

- відповідними офіційними правилами, які визначають вимоги до учасників, суддів, спортивних споруд, обладнання, спорядження, до умов і порядку визначення переможців і результатів учасників.

Контроль за дотриманням установлених для спортивних змагань правил, фіксування результатів здійснюється спортивними суддями.

2. Класифікація фізкультурних свят

При підготовці й проведенні фізкультурних свят людина отримує можливість проявити та продемонструвати свою активність, ініціативу,

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

самостійність, творчість, що дає можливість розвивати здібності та особистісні якості.

Процес підготовки до фізкультурного свята згуртовує людей єдністю мети й загальними завданнями, особливо, якщо у святі беруть участь батьки та діти, адже позиція дорослих учасників визначає ставлення дітей до фізичної культури.

 Види фізкультурних свят:

➤ відповідно до основного завдання (виховні, формувальні, розвиваючі, демонстраційні, для дозвілля чи задоволення);

➤ з різним руховим змістом (комбіновані, на основі елементів певних видів спорту, інтегровані);

➤ з використанням різних методів (творчі, сюжетні, ігрові);

➤ відповідно до місця проведення (у спеціально обладнаних місцях, на природі);

➤ з різним складом учасників (групи населення певних вікових категорій);

➤ залежно від сезону (зимові, весняні, літні, осінні).

Фізкультурні свята можуть проводитися у вигляді:

➤ рухливих ігор;

➤ олімпіад, які поєднують у собі вікторини та змагання з олімпійських видів спорту;

➤ ігрові свята, що включають бліцтурніри з одного або декількох видів спортивних ігор у поєднанні з конкурсами та показовими виступами;

➤ марафони (теле-, шоу-, бігові тощо);

➤ тематичні спортивні вечори, які присвячені обговоренню певної спортивної проблеми або події з фото- та відеодемонстрацією;

➤ зустрічі, що мають на меті живе спілкування із провідними спортсменами міста, регіону, країни;

➤ зльоти, конференції, які організовуються для обміну досвідом та демонстрації досягнень кращих представників спортивно-масової чи туристичної діяльності.

 Головним завданням фізкультурних свят є популяризація здорового способу життя.

Одночасно, у ході будь-якого фізкультурного свята здійснюється комплексне виконання цілого ряду завдань, відповідно до яких визначають тематику і зміст, обирають методи й прийоми роботи.

Фізкультурні свята поділяються за такими критеріями:

 за основним завданням:

➤ формування позитивного ставлення до свого здоров'я.

Це можуть бути тематичні свята з такими назвами: «Сонце, повітря і вода – наші вірні друзі», «Свято чистьох», «У гостях в Айболіта».

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Тут є важливим правильно підібрати тематичні ігри та вправи, прописати сценарій заходу, в якому відобразити поєдинки з ворогами здоров'я (лінню, переїданням, страхами тощо), що дозволить сформувати позитивне ставлення до загартування, фізкультури, гігієнічних процедур, правильного режиму дня;

➤ виховання стійкого інтересу до фізичної культури, до особистих досягнень, до спортивних подій нашої країни й усього світу.

Характерними особливостями цих свят є включення до їх програм ігор з елементами командного й особистого змагання. Важлива роль також відіграє підбір пізнавального матеріалу, спрямованого на систематизацію знань людей про види спорту, олімпійський рух, відомих спортсменів. Тематика таких свят різнобічна, наприклад, «Олімпійці серед нас», «Подорож до Спортландії», «Веселі старты»;

➤ формування позитивного настрою.

Це жартівливі свята-розваги з метою створення гарного настрою від ігор, атракціонів, забавних атрибутів, музичного супроводу, сумісної діяльності;

➤ розвиток творчості та комунікативних здібностей.

Такі свята дуже приваблюють дітей різного віку, оскільки тут поєднуються продумана мотивація дій (надання допомоги героям, пошук кладу, демонстрація своєї завзятості і загартованості) та взаємопов'язані з ними завдання-випробування. Діяльність учасників у цих святах менш регламентована, що дає можливість їм самотійно знаходити вихід із критичних ситуацій, вступати у протиборство зі силами зла, зі стихіями природи, сюрпризами погоди. Тематика визначається інтересами учасників свята – «Юні Робінзони», «Космічні пригоди», «У підводному царстві», «Рятувальники», «Сигнал «SOS» прийнято»;

➤ демонстрація фізичної підготовленості та умінь.

Такі свята зазвичай поєднують із певними підсумковими подіями: закінчення навчального року, випуск, завершення пори року тощо. Це свята типу: «Прощай, зимо» «Якими ми стали», «Виростайка», «Велосипедні гонки», «Свято русалок»;

➤ виховання інтересу до народних традицій.

Це фольклорні свята, які проводяться відповідно до християнського календаря або національних свят («Різдво», «Масляна», «Трійця», «Вечорниці», «Обжинки», «Зелені свята»). Вони передбачають проведення народних ігор, забав, танців, хороводів, пісень, атрибутів національного одягу, інвентарю;

➤ формування пізнавальної активності.

Мета таких свят – інтегрувати у заняття фізичною культурою знань зі сфери екології, географії, астрономії, літератури, основ безпечної життєдіяльності тощо. У програму таких свят включаються етапи змагань ерудитів (юних астрономів, екологів, знавців правил дорожнього руху): вікторини, розгадування кросвордів, відгадування загадок;

➤ виховання етичної культури людей.

Такі свята організовують для різновікових і різностатевих колективів, де створюються сприятливі умови для формування дружніх взаємовідносин між

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

людьми, а також гуманізму. Ігрова діяльність таких свят спрямована на формування готовності прийти один одному на допомогу або запобігти небезпечній ситуації. Як правило, їх сюжет розвивається у двох напрямках: з одного боку, всі об'єднуються навколо однієї мети – допомогти герою-персонажу, який потрапив у біду, з іншого – учасники включаються командою у спільну боротьбу із загальними ворогами (злом, страхами, жорстокістю, заздрістю).

♣ *за руховим змістом:*

➤ комбіновані.

Розробляються на основі поєднання різних видів фізичних вправ. Тут можна залучити різновікові категорії людей до ігрової діяльності з елементами видів спорту, забавами, конкурсами тощо;

➤ на основі рухливих ігор, атракціонів, забав.

Це найбільш розповсюджений та доступний вид фізкультурних свят, оскільки не вимагає складного інвентарю та спеціально обладнаного майданчика (його можна провести на галявині або утрамбованій доріжці);

➤ на основі спортивних ігор (однотаймові ігри з футболу, гандболу, баскетболу, хокею).

Такі свята можна організувати у разі, якщо учасники володіють технікою обраних для свята спортивних ігор і знайомі з їх правилами. Можна також включити до свята ігри-естафети, індивідуальні й колективні змагання на виконання окремих елементів з відповідно обраних спортивних ігор;

➤ на основі об'єднання декількох сезонних видів спорту (наприклад, ходьба на лижах, катання на санках узимку, або катання на велосипеді, роликах, самокатах улітку). У програму свята можуть бути включені спортивні вправи одного виду (наприклад, плавання);

➤ інтегровані.

У програму цих свят поряд з руховими завданнями включаються елементи пізнавальної діяльності.

♣ *за методами проведення свят:*

➤ ігрові;

➤ змагальні;

➤ сюжетні. Виконання рухових завдань здійснюється відповідно до розповіді ведучого, а всі ігри та вправи пов'язані однією темою та ідеєю;

➤ творчі. Їх мета – формування творчої активності, уміння самостійно приймати рішення, проявляти ініціативу для вирішення проблемних ситуацій, обрати правильну відповідь на питання-провокації та пошукові питання. Проведення таких свят потребує від організаторів високого професіоналізму, оскільки несподівані для них рішення можуть змінити хід сценарію. Тому до сценарію вносять різні варіанти розвитку подій залежно від можливих відповідей для вирішення запропонованої ситуації, щоб учасники відчули себе відповідальними за хід і результати своїх дій.

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

♣ *за характером використаного обладнання:*

- із застосуванням фізкультурно-спортивного і туристичного інвентарю;
- із використанням природного матеріалу (осіннє листя, квіти, споруди з снігу, крижинки, сніжки, шишки, камінці, пеньки, колоди і тому подібне, залежно від сезону і природного оточення);
- із використанням саморобного або пристосованого інвентарю.

Це можуть бути автопокришки різного розміру (з них можна сконструювати різноманітні снаряди), сходи, мотузка для білизни, предмети побуту, дитячі меблі (стільці, табурети), пластикові пляшки, наповнені піском, тощо;

- із сюжетними іграшками та ігровими посібниками для дітей (звірята, машини, іграшковий будівельний матеріал тощо).

♣ *залежно від сезону:*

- літні;
- осінні;
- зимові;
- весняні.

Подана класифікація фізкультурних свят безперечно умовна, оскільки кожне свято може поєднує різні види, якщо вони не суперечать один одному.

К о н т р о л ь н і п и т а н н я

1. Охарактеризуйте принципи, на яких заснована система проведення спортивних змагань.
2. Дайте характеристику основним системам проведення спортивних змагань.
3. Які функції виконує проведення спортивних свят?
4. Назвіть методи проведення спортивних свят.
5. Назвіть основні критерії, за якими класифікують спортивні змагання.

Т е с т о в і з а в д а н н я

1. Установіть відповідність між видом фізкультурного свята та його сутністю.

Вид свята	Сутність
1) відповідно до основного завданням	а) зимові, весняні, літні, осінні
2) з різним руховим змістом	б) групи населення певних вікових категорій;
3) з використанням різних методів	в) у спеціально обладнаних місцях, на природі;
4) за місцем проведення	г) комбіновані, на основі елементів певних видів спорту, інтегровані;
5) з різним складом учасників	д) виховні, формуючі, розвиваючі, демонстраційні, для втіхи чи задоволення;
6) залежно від сезону	е) творчі, сюжетні, ігрові;

Відповідь: _____

2. Чим керуються під час організації фізкультурних свят у закладі загальної середньої освіти?

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

- а. програмними вказівками;
- б. за відповідними підсумковими подіями.

3. Назвіть засоби організаційно-педагогічної регламентації спортивних змагань:

- а. календарний план, положення про спортивні змагання, правила змагань, сценарії;
- б. офіційні правила, які визначають вимоги до учасників, суддів, спортивних споруд, обладнання, спорядження, до умов і порядку визначення переможців і результатів учасників.

4. Які функції виконують спортивні змагання?

- а. комплексність, відкритість та демократичність;
- б. командний залік;
- с. внутрішня, зовнішня;
- д. визначається ієрархія місць; відпочинок і розваги;
- е. відповідь с, д.

5. Установіть відповідність між видом фізкультурного свята та його сутністю.

Вид	Сутність
1) інтегровані	а) розробляються на основі поєднання різних видів фізичних вправ. Тут перевагою є можливість залучення різновікових категорій людей до ігрової діяльності з елементами видів спорту, забавами, конкурсами тощо.
2) на основі об'єднання декількох сезонних видів спорту (наприклад, катання на велосипеді, роликах, самокатах)	б) це найбільш розповсюджений та доступний вид фізкультурних свят, оскільки він не вимагає складного інвентарю та спеціально обладнаного майданчика (його можна провести на галявині або утрамбованій доріжці);
3) комбіновані	в) у програму цих свят поряд з руховими завданнями включаються елементи пізнавальної діяльності;
4) на основі спортивних ігор	г) у програму свята можуть бути включені спортивні вправи одного виду (наприклад, плавання)
5) на основі рухливих ігор, атракціонів, забав	д) такі свята можна організувати у разі, якщо учасники володіють технікою обраних для свята спортивних ігор і знайомі з їх правилами. Можна також включити до свята ігри-естафети, індивідуальні й колективні змагання на виконання окремих елементів з відповідно обраних спортивних ігор.

Відповідь: _____

Завдання для самостійного виконання до теми № 3

✍ Кейс «Змагання з комплексів рухливих або народних ігор та естафет»

Методичні рекомендації

✍ Найпростіші змагання з рухливих ігор – це конкурси та атракціони, що проводять під час свят або незалежно від них. Тут можна визначити особисту першість, яка може проводитися в іграх, де учасники по черзі (або одночасно, або невеликими групами) виконують однакові для всіх завдання на швидкість,

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

швидкість, силу, рівновагу тощо. Досягнення кожного оцінюються шляхом порівняння показаних результатів (наприклад, виграє той, хто першим без помилок закінчить гру) або шляхом зіставлення отриманих очок (наприклад, переможцем вважається гравець, який отримає більшу кількість очок в естафеті). Складніший вид змагань – це першість між декількома командами з однієї з рухливих або національних ігор, таких, наприклад, як «Перестрілка», «Боротьба за м'яч». Педагогічно цінними є змагання, що передбачають проведення комплексу рухливих ігор, організувати які значно складніше, ніж змагання з окремих ігор.

До комплексу змагальної програми підбирають рухливі ігри з різноманітною руховою діяльністю, різними тактичними прийомами, що передбачають застосування різних фізичних якостей. Подібні змагання вимагають від учасників всебічної рухової підготовленості і сприяють їх фізичному розвитку.

Основу змісту змагань з комплексу рухливих ігор складають різні рухові уміння й життєво важливі навички у поєднанні з інтелектуальними завданнями.

Зміст, спрямованість і методика проведення таких змагань передбачають дотримання таких основних принципів:

- Відповідність форм і засобів психофізичним особливостям учасників.
- Доступність для всіх учасників, у тому числі і для тих, що не займаються регулярно фізичною культурою і спортом.
- Видовищність та емоційність конкурсів і завдань.
- Комплексний вплив на рухову активність та інтелект учасників.
- Колективна участь.
- Ступінчастість і періодичність проведення змагань.
- Відкритість, прозорість результатів, визначення мети і завдань, єдність вимог.
- Урочиста обстановка, яскраве оформлення місця проведення змагань, парадний одяг учасників.
- Поєднання традиційних і нових ритуалів.
- Раціональне поєднання ігрових засобів в оздоровчо-тренувальних цілях.

У закладах загальної середньої освіти найчастіше в одну команду об'єднують учнів: 1-2-х; 3-4-х; 5-6-х; 7-9-х та 10-11-х класів. На практиці також проводяться змагання за участі в одній команді дітей з різних за віком класів.

Для проведення змагань можна використовувати ігри-естафети, в яких учасники виконують різноманітні завдання, що відповідають їхнім фізичним можливостям. Завдання можуть бути різними: пробігти, проскакати, проповзти дистанцію, здолати перешкоди на дистанції (перелізти через колоду, залізти на канат, на гімнастичну стінку, пролізти через обруч, трубу тощо). До ігор-змагань включаються гімнастичні, акробатичні, легкоатлетичні та інші вправи,

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

що входять до програми з фізичної культури для загальних середніх закладів освіти, або вправи, що є елементами окремих видів спорту. Для змагань також підбирають ігри з програм із фізичної культури для різних класів, збірників ігор, рекомендованих для школярів, ігри, поширені серед учнів. Якщо в змаганнях беруть участь хлопці різного віку, то завдання й ігри повинні відповідати їхнім віковим особливостям і фізичному розвитку. Враховуються також різні інтереси та фізичні можливості хлопців і дівчат, особливо підліткового віку. Можна використовувати різні ігри (у комплексі може бути 6-10 ігор) для хлопців і дівчат або ж для об'єднаної команди, яка, зазвичай, складається з 10 осіб, але при цьому все одно необхідно давати їм різні завдання. Так, хлопці в естафеті ведуть, наприклад, м'яч ногою, а дівчата ведуть м'яч, відбиваючи його від землі/підлоги. Якщо в естафеті беруть участь хлопці різного віку, то молодшим даються полегшені завдання. В одній і тій же естафеті (на різних етапах) можуть бути різні завдання, але вони повинні бути однаковими для кожної команди.

Наприклад, якщо учасники молодших класів в естафеті можуть добігти до гімнастичної стінки, торкнутися її рукою і повернутися назад, то для учнів середнього шкільного віку завдання має бути складнішим: на цій же дистанції зробити перекид, добігавши до гімнастичної стінки, піднятися нею, зіскочити вниз і, повертаючись назад, проскакати на одній нозі; старшим школярам можна запропонувати проповзти по-пластунськи, піднятися по сходах на руках і так само спуститися.

Змагання проводяться за коловою системою, де, наприклад, кожна з чотирьох команд змагається з іншими, прагне набрати якомога більше очок. Можуть проходити змагання і за олімпійською системою, відповідно до якої команда, що програла, вибуває. З такими командами можна провести додаткові ігри.

Ігри, ігрові вправи і конкурси в комплексах проводять у такій послідовності і в таких комбінаціях, щоб не допустити перевтоми і надмірного збудження дітей, створити можливість для оптимального прояву їхніх здібностей.

Орієнтовний структурний зміст комплексу може бути таким:

1-а частина – організаційна. Команди проходять маршем, обмінюються вітаннями. Ведучий представляє членів журі і нагадує формулу суддівства.

2-а частина складається з двох-трьох ігор, в яких беруть участь усі гравці. Головне її призначення – створення сприятливих умов для концентрації уваги учасників і зняття передстартового напруження, а також підготовка рухового апарату і функцій внутрішніх органів до майбутніх навантажень – розминка. Основним змістом цієї частини є ігри. Вони нескладні за структурою рухів і подібні до вправ, що мають загальнорозвивальний вплив.

3-а частина – найбільш тривала і складна за змістом і структурою. Основу її складають ігри, в яких беруть участь одночасно по черзі усі гравці. У цій частині концентруються основні ігрові елементи, які вимагають від учасників прояву різних рухових якостей, умінь і навичок у поєднанні з морально-

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

вольовими якостями. Чергуються ігри з великим і середнім психофізичним навантаженням. Щоб зняти фізичне та емоційне напруження учасників, до програми змагань вводять так звані «вставки-розрядки» у вигляді показових спортивних виступів.

4-а частина спрямована на відновлення. Для цього використовуються ігри середньої рухливості й малорухливі з відносно легкими за координацією рухами. Можна включити до програми номер художньої самодіяльності або конкурс уболівальників.

5-а частина, як і 1-а, – організаційна. Судді підводять підсумки змагань, відбувається нагородження переможців.

Така структура комплексів – орієнтовна. Вона може видозмінюватися залежно від конкретних обставин.

Якщо на початку комплексу проводяться ігри, спрямовані в основному на організацію уваги, то включені в програму змагань ігри в комплексі пізніше передбачають виконання дій з предметами, інвентарем, реквізитом із застосуванням таких рухових якостей, як спритність, швидкість, силу у різних формах їх прояву. Наприкінці, як правило, використовують ігри та ігрові вправи з елементами опору, орієнтування в просторі, концентрації уваги.

ТЕМА № 4. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ МАСОВИХ СПОРТИВНИХ ЗАХОДІВ

План

1. Місце спортивного свята в системі видовищних заходів.
2. Фактори успіху масового спортивного заходу.
3. Система зовнішніх і внутрішніх зв'язків при підготовці свята.
4. Структура масового спортивного заходу.

1. Місце спортивного свята в системі видовищних заходів

Розвиток спортивного шоу-бізнесу сьогодні є перспективним напрямком пропаганди фізичної культури і спорту. Останнє десятиріччя характеризується значним збільшенням кількості проведених спортивних змагань та культурно-видовищних заходів на стадіонах і інших спортивних спорудах.

Для того щоб спортивний захід став справжнім святом і перетворився в барвисте шоу, він має бути організований із використанням декорацій, костюмів, спецефектів. Видовищність, яскравість, використання світлових і звукових ефектів, перетворень – це все ознаки послуг сфери шоу-бізнесу. Якість і видовищність таких ефектів з часом будуть постійно зростати, що пов'язано з постійним розвитком технологічної бази шоу-бізнесу. Завдання організаторів спортивного свята – занурення всіх учасників в атмосферу свята,

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

адже процес розкріпачення, зараження глядача подією теж має свою логіку розвитку, свій початок і свій найвищий емоційний сплеск.

При організації будь-якого шоу, а спортивні свята відносяться саме до такої категорії, слід враховувати закономірності роботи з масовим глядачем. Відомо, що об'єктом у системі шоу-бізнесу є послуга. Послугою в даному випадку є видовище, яке задовольняє потреби масового глядача в розвазі. Послуги в сфері шоу-бізнесу завжди спрямовані на залучення максимально широкої глядацької аудиторії. Для цього організаторам спортивного свята, як і будь-якого іншого масового видовища, з комерційної точки зору необхідно забезпечити виконання двох основних умов:

1) послуга повинна бути простою і зрозумілою для більшості потенційних споживачів, тобто видовищні продукти мають враховувати смакові вподобання більшості;

2) послуга повинна бути проста і зрозуміла більшості потенційних споживачів, легкодоступна як за допомогою організацій, які безпосередньо здійснюють показ видовищ, так і за допомогою засобів комунікації. При цьому коло людей, що звертаються до засобів масової інформації, як правило, набагато більше, ніж тих, хто користується послугами відповідної організації в сфері шоу-бізнесу.

2. Фактори успіху масового спортивного заходу

У таблиці 1 наведені результати опитування учасників декількох спортивних свят (режисерів, керівників спортивних споруд, замовників, студентів) про аспекти, які впливають на успіх проведеного заходу.

Таблиця 1 – Фактори, що впливають на успіх спортивного свята

Учасники опитування	Кількіс ть	Компоненти		
		творчість	організація	фінансування
		пріоритет (відсотки)		
Провідні режисери	8	2 (28%)	1 (49%)	3 (23%)
Студенти спеціальних ЗВО	25	1 (43,75%)	3 (18,75%)	2 (37,5%)
Керівники спортивних споруд	12	1 (62,3%)	2 (23,5%)	3 (14,2%)
Замовники свята	28	1 (51,52%)	3 (15,15%)	2 (21,21%)

Наведені результати наочно демонструють, що організаційна та фінансова сторона істотно впливають на успішність заходу в цілому, на думку провідних режисерів (49% відповідей), саме організаційна сторона, в першу чергу, впливає на успішність проведеного заходу.

Для успішного проведення СМР організатору необхідно володіти:

➤ творчим началом, тобто креативними мисленням для визначення «ідеї» свята, вмінні зробити його видовищним;

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

- організаторськими здібностями для успішності проведення свята;
- обізнаністю в економічних питаннях, фінансовому плануванні, матеріально-технічному забезпеченні.

3. Система зовнішніх і внутрішніх зв'язків при підготовці свята

Масові спортивні свята вимагають високої відповідальності і самостійності в діяльності кожного учасника даного заходу. Але при цьому основна відповідальність покладена саме на організатора, який вирішує творчі, організаційні, адміністративно-господарські та фінансові питання.

✚ *Важливий пункт у роботі організатора СМР – це регламент, де має бути така інформація:*

- найменування та цілі заходу;
- місце проведення із зазначенням арени або приміщення, де будуть проходити змагання;
- час початку проведення заходу, а також його тривалість;
- відомості про спонсорів;
- відомості про організаторів (підготовчої комісії) змагання, склад і сфера відповідальності;
- характеристика учасників заходу;
- ознаки й умови для допуску до заходу;
- акредитація – проходження кваліфікаційної, реєстраційної комісії;
- правила і порядок проведення змагань (положення), які розробляються для кожному виді спорту окремо. Наприклад, подається метод підрахунку очок окремо для кожного виду спорту;
- склад суддівської колегії.

4. Структура масового спортивного заходу

📖 Структура спортивного свята передбачає наявність трьох основних елементів:

- 1) замовника – того, хто диктує умови;
- 2) власне свята, яке проводять ті, хто і на базі чого реалізуються ідеї замовника (підготовчий комітет, спортсмени та артисти, спортивні споруди, спонсори);
- 3) глядачів – для кого організовується свято.

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

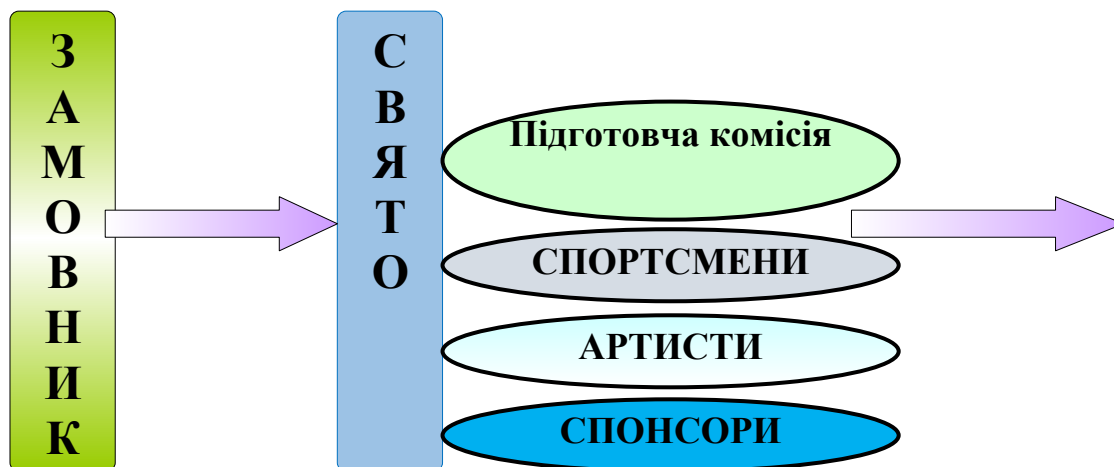

Рисунок 3 – Структура масового спортивного заходу

Підготовка до спортивного свята починається задовго до проведення самого заходу. Ці періоди умовно можна на основі аналізу теоретичних праць, педагогічних спостережень, опитування фахівців розділити на кілька етапів:

1. Підготовчий етап.
2. Основний етап.
3. Заклучний етап.

На кожному з етапів виконуються дії фахівцями, відповідальними за певні види робіт. Загальна кількість, тривалість і зміст етапів спортивного свята залежить від масштабів заходу і можливостей матеріально-технічної бази. Наприклад, при підготовці чемпіонатів світу підготовчий етап триває від одного до двох тижнів, основний – від місяця до півроку, заключний етап – від тижня до місяця.

Контрольні запитання

1. Окресліть завдання організаторів масового спортивного заходу.
2. Назвіть важливий пункт в роботі організатора спортивного заходу.
3. Від чого залежить загальна кількість, тривалість і зміст етапів спортивного заходу?
4. Скільки етапів виділяють у підготовці спортивного свята?

Тестові завдання

1. Виконання яких умов мають забезпечити організатори спортивного заходу для задоволення потреб масового глядача в розвазі?

- a. послуга має бути проста і зрозуміла більшості потенційних споживачів, легкодоступна як за допомогою організацій, які безпосередньо здійснюють показ видовищ, так і за допомогою засобів комунікації;
- b. видовищні продукти повинні підкорятися смакам більшості, бути доступні як для організації, так і для засобів комунікації.
- c. відповідь а, b.

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

2. Якими якостями необхідно володіти організатору для успішного проведення спортивного свята?

- а. творчим началом, комунікативними здібностями, педагогічними;
- б. організаторськими здібностями, агітаційними, конструктивними;
- с. креативними, організаторськими здібностями, обізнаністю в економічних питаннях.

3. З яких елементів складається структура спортивного свята?

- а. замовника, глядачів, свята;
- б. того, хто диктує умови; сприймаючої сторони; того, хто створює, втілює ідеї замовника.
- с. відповідь а, б.

4. Які дані має містити регламент роботи організатора СМР?

Правильні відповіді позначте «+».

☐	час початку проведення заходу;
☐	відомості про спонсорів;
☐	місто проведення;
☐	умови для допуску до заходу;
☐	проходження реєстраційної комісії;
☐	мета заходу;
☐	правила і порядки проведення змагань;
☐	склад суддівської колегії;
☐	відомості про організаторів змагання.

Завдання для самостійного виконання до теми № 4

✍ Кейс «Підготовка до змагань «Веселі старту»

Методичні рекомендації

Змагання «Веселі старту», «Старту надій», «Спортивний бал» можуть проводитися як самостійні змагання, так і бути частиною спортивних свят, фізкультурно-спортивних заходів, фестивалів.

Значення змагань «Веселі старту» є важливими для фізичного виховання здобувачів загальної середньої освіти різного віку, оскільки передбачають проведення рухливих ігор, естафет, конкурсів, які сприяють розвитку і корекції фізичних якостей дітей і підлітків, створюють емоційний фон навчальних, навчально-тренувальних занять і спортивних свят.

Такі заходи також можуть проводитися у закладах дошкільної освіти.

♣Організатору (вчителю фізичної культури, методисту, вихователю, волонтеру) при складанні плану проведення змагань необхідно визначити такі складові:

1. Мета проведення змагань «Веселі старту».
2. Вибір естафет, рухливих ігор, конкурсних завдань.
3. Складання програми і послідовність проведення спортивних змагань.
4. Організація музичного оформлення змагань.
5. Підготовка команд і учасників до змагань.

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

✦ Організатор змагань зобов'язаний врахувати вік учасників, оскільки потрібно передбачати різноманітність і різний ступінь складності естафет, запланувати конкурсні завдання з урахуванням ідей, які об'єднують учасників змагань. Для цього необхідно вивчити інформацію про останні важливі події, спортивного життя країни і світу.

Такі змагання можуть бути присвячені дню знань, початку навчального року, відкриттю спортивного або літнього сезону.

Спортивний зал або інше місце проведення змагання готується заздалегідь. Перед входом розміщується яскрава афіша з основним девізом або емблемою, оприлюднюється програма спортивного свята. Зал або майданчик необхідно прикрасити (повітряні кульки, плакати тощо), підготувати місця для глядачів, для головної колегії, запрошених гостей, секретаріату, нагородного відділу. Необхідно також передбачити музичний супровід заходу (підсилювачі, музичний центр тощо), скласти й записати заздалегідь фонограму всього свята.

Дуже важливою в період підготовки до спортивного свята є безпосередня робота з командою. Учитель або інструктор комплектує команду класу чи загону з більш фізично підготовлених учнів, обирає запасних, визначає капітана команди; разом із командою розробляє спортивну форму, продумує назву команди, емблему та девіз. Наприклад: «Ми спортивна команда, як комета, летимо. Усіх на світі переможемо!».

Разом із командами та запасними ретельно вивчається програма заходу (положення), передбачені ігри-естафети. Важливим у роботі з командою є також і психологічна підготовка й оптимістичний настрій всіх учасників.

✦ До програми змагань рекомендують включати від 6 до 10 спортивних завдань.

Період підготовки з підбору рухливих ігор, конкурсів, естафет – творчий і може бути дуже продуктивним, якщо і члени команд змагань братимуть участь в їх підборі. Необхідно врахувати, що до 75% часу, відведеного на підготовку, витрачається на визначення змісту і завдань проведення естафет, ігор, конкурсів; підготовку спортивного інвентарю.

Слід пам'ятати, для усунення помилок під час проведення заходу необхідно не тільки викласти умови гри або естафети, а й обов'язково продемонструвати умови гри самому інструкторові або запропонувати це зробити учасникам із команди.

✦ Для інструкторів, польових суддів готуються картки з описом і схемами рухливих ігор, естафет, в яких зазначаються назви естафети, мета проведення, інвентар, подаються правила гри, малюнок або графічне зображення, організаційно-методичні вказівки.

Наприклад:

Гра-естафета «Лабіринт»

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Мета: сприяти розвитку й вдосконаленню координаційних здібностей учнів.

Опис і зміст гри	Інвентар	Графічне зображення	Організаційно-методичні вказівки

♣Програма змагань, послідовність проведення ігор-естафет «Веселих стартів» повинні відповідати таким дидактичним принципам (методика проведення):

➤ «від простого до складного»: починати потрібно з простих завдань, ігор та і естафет для «розминки». *Наприклад*: передача м'яча над головою;

➤ «функціональна адекватність»: для актуалізації уваги, психологічного настрою на майбутні, більш складні спортивні завдання.

Наприклад: передача м'яча над головою (або збоку) бігом.

Далі в програму включають естафети з бігом від лінії старту до фінішу й назад.

Наприклад: ігри з м'ячем, обручем, зі скакалкою, комбіновані. Остання естафета, зазвичай, буває найскладнішою, комплексною, що передбачає проходження декількох перешкод.

Під час проведення змагань необхідно дотримуватися правил безпеки, щоб виключити можливість травматизму. Майданчик і зону безпеки звільнити від будь-якого інвентарю та обладнання, майданчик спортивного залу чи стадіону має бути рівним, відстань між гімнастичними лавами, на яких знаходяться команди, – 2,5-3 метри. Попереду команди близько лінії старту знаходиться тренер або методист, а в кінці – суддя або волонтер. Фінішні стійки повинні бути на достатній відстані від стіни, щоб учасники могли вільно оббігати їх. Замість естафетної палички можна запропонувати учасникам передавати гумове кільце.

Під час проведення командних естафет учасники, діти-вболівальники сильно збуджуються. Для зняття нервового збудження, для того, щоб команди відпочили, а судді могли визначити місця, після 2-3 естафет можна включити до сценарію свята показові виступи, номери концертної програми або провести спортивну вікторину.

Після закінчення змагальної програми настає самий урочистий момент – нагородження. Команди нагороджуються дипломами відповідного ступеня, кожен учасник – грамотою, пам'ятними медалями та подарунками. Нагородження проводять судді, запрошені та почесні гості. Бажано і процедуру нагородження проводити під музику.

♣Кейс-завдання

Творче завдання для трьох студентів групи.

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

1. Підібрати від 6 до 10 спортивних завдань для проведення змагань «Веселі старты»(на практичному занятті скласти комплекс завдань, продумати необхідний інвентар для ігор тощо).

Оформлення:

Творче завдання здобувачів ступеня вищої освіти освітньо-професійної програми Середня освіта (Фізичне виховання)

1) _____
 2) _____
 3) _____
 групи _____

Вік учасників змагань _____ хлопці _____ дівчата _____

№	Спортивні завдання	Назва ігор, естафет, конкурсів	Інтенсивність			Частина структурного змісту комплексу (I, II, III, IV, V)	Шиккування гравців під час пояснення правил гри і місце керівника
			Велика	середня	мала		
1.	<i>Рухливі ігри</i>	1. 2.					
2.	<i>Ігри народів світу</i>	1 .Укажіть, національну ідентичність гри 2.					
3.	<i>Естафети</i>	1. 2. 3.					
4.	<i>Українські ігри-забави та ігри-атракціони</i>	1. 2. 3.					
1.	<i>Представлення команд капітанами</i>	1. Емблема (намалювати) 2. Назва команди _____ 3. Девіз.....					
2.	<i>Розминка</i>	Команди по черзі відгадують загадки: 1.					
3.	<i>Конкурси: для капітанів</i>	Опис і зміст конкурсів та вікторин ----- 1. 2.					
5.	<i>для глядачів</i>	1. 2.					
6.	<i>Спортивна вікторина для команд</i>	1. 2.					

2. Внесення даних про обрані спортивні завдання до таблиці

Наприклад:

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Опис і зміст гри	Інвентар	Графічне зображення	Організаційно-методичні вказівки
<i>Рухлива гра: «Лабіринт»</i>			

3. Підготовка для польових суддів та секретаріату, робочий і зведений протоколи для проведення спортивних завдань.

Наприклад:

Протокол змагань «Веселі старты»

Варіант 1

Назва школи, організації, команди	№ естафети										Сума	Підсумок
	1-а		2-а		3-я		4-а		5-а			
	Місце	Очки	Місце	Очки	Місце	Очки	Місце	Очки	Місце	Очки		

Варіант 2

Назва команди	Девіз, оцінка	Рухлива гра № 1	Народна гра № 1	Естафета № 1	Ігри за бари № 1	Ігри-атракціони № 1	Штрафні очки	Очки за .	Підсумок

За критерії оцінювання в окремих іграх-естафетах можна обратитику шкалу: **1 місце – 10 балів; 2 місце – 8; 3 місце – 6; 4 місце – 5; 5 місце – 4 и т.п.**

За кожне порушення правил гри знімається 1 штрафне очко (бал).

4. Розробіть РЕГЛАМЕНТ спортивного змагання із виду спорту, яким займається

Структура регламенту про захід

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

ПОГОДЖЕНО Президент Федерації вид спорту..... України _____ (прізвище, ініціали) (підпис) «__» _____ 20__р.	ЗАТВЕРДЖЕНО _____ (назва організації) _____ (прізвище, ініціали) (підпис) «__» _____ 20__р.
РЕГЛАМЕНТ про проведення _____ (назва заходу) Голова Оргкомітету _____ (прізвище, ініціали)	

ТЕМА № 5. МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ПІДГОТОВКИ МАСОВИХ СПОРТИВНИХ ЗАХОДІВ

План

1. Суб'єкти спортивних змагань.
2. Основні функції суб'єктів масових спортивних заходів.
3. Функціональні зв'язки управління спортивним змаганням.
4. Основні документи для підготовки спортивних заходів.
5. Звіт головного судді змагань, керівника свята.

1. Суб'єкти спортивних змагань

♣Суб'єктами спортивного змагання є:

- організатори;
- підготовча комісія;
- учасники та організації, які вони представляють;
- головна суддівська колегія;
- спонсори;
- представники ЗМІ;
- обслуговуючий персонал;
- уболівальники (глядачі).

2. Основні функції суб'єктів масових спортивних заходів

Підготовка спортивно-масових заходів передбачає проведення ґрунтовної різнопланової, цілеспрямованої роботи організатора. Більше функцій

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

покладається на організатора під час підготовки «внутрішніх», невеликих за масштабом охоплення, змагань.

Основним інструментом підвищення ефективності управління організацією та проведенням спортивного змагання є грамотне використання функцій менеджменту (управління).

✍ Система управління (менеджменту) – це система, де реалізуються функції управління (менеджменту).

Розглянемо ті функції, які найбільш часто необхідно виконувати під час підготовки та проведення спортивних змагань:

♣ Організатори спортивних змагань здійснюють загальне керівництво їх проведенням, розробляють положення про змагання, обирають організаційний комітет та суддівський корпус, розподіляють обов'язки, затверджують кошториси, проводять роботу з PR-підтримки (координують рекламні компанії змагання, беруть участь у прес-конференціях, співпрацюють із представниками влади), консалтингу (просування комерційного продукту на спортивному ринку), креативу та дизайну (розробка фірмового стилю змагання, спортивної символіки, концепцій рекламних компаній), упровадження медіатехнологій (розміщення рекламно-інформаційних матеріалів у ЗМІ, покупка теле-, радіо- і рекламного часу, продаж прав трансляції змагань).

➡ *При проведенні спортивних змагань організатор зобов'язаний:*

- постійно бути присутнім на масовому заході;
- забезпечувати дотримання умов та порядку проведення масового заходу, безпеку громадян, збереження будівель, споруд, транспортних засобів та іншого майна, а також зелених насаджень;
- виконувати всі законні вимоги працівників органів внутрішніх справ та представників громадськості, які виконують обов'язки з охорони громадського порядку, і надати їм допомогу в забезпеченні громадського порядку; у разі ухвалення рішення про припинення проведення масового заходу донести це рішення до відома його учасників;
- мати розпізнавальний знак організатора проведеного масового заходу (нарукавна пов'язка, бейдж);
- бути присутнім у разі запрошення керівника (його заступника) відповідного місцевого виконавчого й розпорядчого органу або органу внутрішніх справ для уточнення питань, пов'язаних з проведенням масового заходу;
- провести оплату витрат не пізніше ніж 10 днів після дати проведення масового заходу, пов'язаних з охороною громадського порядку, медичним обслуговуванням і прибиранням території відповідно до рішення місцевого виконавчого й розпорядчого органу, на території якого проводилося масовий захід.

♣ *Підготовча комісія:*

- розробляє план підготовки до змагань, сценарій, програму та положення про спортивні змагання;

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

- складає кошторис змагань та подає на затвердження організаторам;
- контролює підготовку спортивної бази до змагань відповідно до правил конкретного виду спорту;
- визначає порядок прибуття учасників, розміщення їх за місцем проживання, проходження мандатної комісії, апробування спортивної споруди;
- стежить за порядком проведення змагань та нагородження переможців;
- організовує розміщення вболівальників, спонсорів, гостей;
- сприяє організованому від'їзду учасників;
- вирішує усі поточні питання, що виникають у ході змагання.

♣ *Учасники та організації*, які вони представляють, беруть участь в змаганнях на підставі офіційного запрошення організаторів. Організації-учасниці повинні підтвердити свою участь та оформити заявку на участь спортсменів чи команди за встановленою формою, а також забезпечити спортсменів єдиною формою, проїздом до місця змагань, коштами на житло та харчуванням. Кількість учасників та офіційних осіб від організації-учасниці визначається положенням про змагання.

♣ *Головна суддівська колегія* складається із осіб, які мають певні знання та навички з виду спорту, за яким проводяться змагання, володіють правилами та умінням їх трактувати в умовах протиборства суперників, пройшли відповідну підготовку й мають суддівську ліцензію. Набираються і готуються судді із числа кваліфікованих спортсменів, тренерів даного виду спорту чи громадських активістів. Завданням суддівської колегії на змаганнях є гарантування умов об'єктивного визначення переможців та призерів, а також дотримання запланованого ходу змагань.

До головної суддівської колегії входить:

- головний суддя;
- заступник судді (у тому числі, з медичного і господарського забезпечення);
- судді, що безпосередньо обслуговують змагання, які підзвітні тільки головному судді (старший суддя, судді на вишках, судді-спостерігачі і судді-інформатори). На змаганнях міжнародного рівня склад суддівської колегії доповнюється: *представником міжнародної федерації з певного виду спорту*, в обов'язки якого входить спостереження за дотриманням на турнірі всіх правил їх проведення; також на турнірах з футболу, хокею, баскетболу та інших спортивних ігор, присутній *суддя-хронометрист*. На турнірах з легкої атлетики присутній *суддя на фініші*;
- *секретаріат*, який відповідає за технічне забезпечення змагань: оформлює протоколи; стежить за точністю інформації на табло; перевіряє склад учасників; фіксує порушення правил у ході змагань; відповідає за зупинки, затримки, непорозуміння на старті, фініші чи під час гри або вправ.

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

♣ *Спонсорська допомога* може бути надана у вигляді підтримки організаторам змагань через виділення коштів та інших ресурсів. Спонсорська допомога надається в обмін на рекламний простір заходу чи частину попередньої реклами події. Таким чином змагання забезпечуються необхідними ресурсами у вигляді продукції, грошах або іншими способами. Спонсори отримують прибуток від реклами їх товарів і послуг, зростає пізнаваність їх бренду серед учасників заходу та глядачів, а також формується позитивне ставлення до бренду.

Розмір спонсорської допомоги повинен відповідати масштабу заходу. Не дивлячись на бажання і готовність потенційних спонсорів надати допомогу, вигода повинна значно перевищувати інвестиції у змагання.

Чим більша кількість учасників бере участь у змаганнях, тим більший інтерес викликає захід у потенційних спонсорів. Пояснення просте: час і зусилля, що витрачаються на надання спонсорської підтримки заходу за участі 150 осіб приблизно дорівнює часу і зусиллям, необхідним для підтримки заходу з кількістю учасників 1500 осіб.

Очевидно, що прибуток для спонсора значно вищий від заходу з великою кількістю учасників. Усі варті уваги заходи ретельно вивчаються з боку потенційних спонсорів з метою оцінки їх рентабельності. Але існує безліч місцевих компаній і організацій, готових надати спонсорську підтримку незалежно від розмаху і значущості заходу. Будь-яка компанія, бізнес якої може бути підтриманий учасниками заходу, є відмінним кандидатом на надання матеріальної або грошової допомоги.

♣ *Представники засобів масової інформації (ЗМІ)* запрошуються на змагання для висвітлення підготовки та ходу спортивного заходу, щоб забезпечити максимальне їх висвітлення. Організатори змагань розсилають у редакції газет і журналів, інформаційні агентства, теле- і радіокомпанії прес-релізи, в яких висвітлюють:

- дату, час, місце і всі необхідні деталі заходу;
- історію даної події;
- спортивну карту (схему) змагань;
- список можливих учасників;
- список місцевих фаворитів;
- перелік призів;
- склад спонсорів.

Напередодні змагань для представників засобів масової інформації може бути проведена прес-конференція. Під час змагання організовується прес-центр, а у ході змагань – спеціальні зони для роботи ЗМІ. Важливо, щоб результати змагань були доступні пресі якомога раніше, а також була надана можливість для коротких інтерв'ю з лідерами чи представниками команд. Для організації прес-конференцій запрошення розсилаються у всі ЗМІ, які можуть бути зацікавлені у темі.

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

♣ *Обслуговуючий персонал змагань* – це:

➤ *медичні працівники*: на всіх спортивних змаганнях і масових заходах, незалежно від їх масштабу, повинен бути присутній лікарський персонал для спостереження за санітарним станом місць змагань, обслуговування учасників та надання невідкладної медичної допомоги в разі потреби.

Основними завданнями медичного обслуговування змагань є:

- ✓ забезпечення контролю та допуск до змагань тільки здорових і підготовлених учасників;
- ✓ забезпечення необхідних санітарно-гігієнічних умов для учасників змагань;
- ✓ профілактика травматизму і захворювань;
- ✓ організація та забезпечення медичної допомоги учасникам.

Для медичного забезпечення змагань призначається лікар (медсестра), який входить до складу суддівської колегії на правах заступника головного судді. Лікар складає план медичних заходів, установлює обсяг роботи з обслуговування змагань, має право заборонити спортсмену брати участь в змаганнях у таких випадках: при отриманні травми, наявності захворювання, невідповідності одягу, взуття та захисних пристосувань до правил проведення змагань.

➤ *охорона*;

➤ *персонал спортивних об'єктів* (директор, чергові, контролери, прибиральники, електрики, сантехніки тощо).

Завданням обслуговуючого персоналу є забезпечення умов проведення змагань відповідно до правил та положення. Кожний із працівників обслуговуючого персоналу повинен відповідати за свою частину роботи, добре володіти професійними навичками, мати спеціальний одяг, знати програму змагань і уміти діяти в екстремальних ситуаціях.

♣ *Уболівальники (глядачі)* спортивного змагання розташовуються на спеціально відведених для них місцях, при цьому можуть вільно переміщуватися усією територією, де немає відповідної заборони. Глядачі можуть мати технічні засоби уболівання, окрім заборонених правилами чи санітарними нормами.

3. Функціональні зв'язки управління спортивним змаганням

📖 *Функція координації.*

Ця функція служить для максимального зменшення спірних ситуацій, що виникають між підрозділами через нечітке розмежування їхніх повноважень.

Розглянемо застосування цієї функції на прикладі традиційного змагання, проведеного однією з районних спортивних організацій. Для цього побудуємо структурну схему (Рис. 4), на якій показано всі функціональні зв'язки управління спортивним змаганням.

Також ці зв'язки і функції кожного з підрозділів обумовлені в регламенті за кожним конкретним видом спорту.

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Рисунок 4 – Структурна схема управління спортивним змаганням

4. Основні документи для підготовки спортивних заходів

☛ На першому, підготовчому, етапі (за 2-3 місяці до початку заходу) необхідно підготувати такі офіційні листи й робочі документи:

1. Лист керівнику установи, на базі якого планується проведення даного заходу.

2. Офіційні листи в організацію, що відповідає за проведення та фінансування заходу (на ім'я керівника).

3. План роботи підготовчого комісії.

4. Попередній текст і основні розділи Положення.

5. Матриця програми і проєкт сценарію свята.

6. Списки колективів-учасників запланованого заходу.

7. Проєкт наказу та розпорядження установи про діяльність кожного підрозділу та окремих осіб, які несуть відповідальність за певні види підготовки і роботи. Проєкт афіші та емблеми змагання. Емблема повинна бути присутня на всіх основних документах, ілюстративному матеріалі, в оформленні основного приміщення, де буде проводитися свято або змагання.

☛ На другому, основному етапі розробляються, затверджуються і розсилаються в організації такі документи:

1. Листи-запрошення на нараду представників і керівників.

2. Квитки-запрошення і запрошення з програмою свята для учасників команд, керівників та почесних гостей.

3. Листи для організацій, що виявили бажання й знайшли можливість надати благодійну допомогу.

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Для чіткої роботи під час проведення заходу розробляються й оформляються такі документи:

1. Усі види протоколів змагань та конкурсів для головної суддівської колегії, журі, секретаріату, нагородного відділу, лікаря змагань, а також трафарети для параду відкриття з назвою командою-учасниць.

2. Теки для робочих протоколів, звітної документації, які вручаються представникам команд-учасниць на підсумковій нараді, після закінчення заходу.

3. Протоколи для проведення жеребкування, графіки використання майданчиків, виходу на парад відкриття і закриття свята або змагань для головного судді, суддів учасників, судді-інформатора й нагородного відділу.

4. Основний текст сценарію й програма вручаються: головному судді, ведучому, відповідальному за музичне оформлення змагань, представникам преси й телебачення, фоторепортерам, відповідальним за концертну програму, організаторам показових виступів, коменданту й розпоряднику свята.

5. Концертна програма і програма показових виступів.

За 2-3 тижні до початку заходу розсилаються листи керівникам установ, запрошення для участі в концертній програмі і показових виступах.

☛ На завершальному етапі йде підготовка звітних і підсумкових документів:

1. Пакет документів для звіту командам-учасницям і організаціям, відповідальним за проведення даного заходу:

- програма церемонії відкриття змагань;
- склад підготовчої комісії та суддівської колегії;
- робочі та зведені протоколи (завірені головним суддею і головним секретарем змагань з печаткою);
- ілюстративний матеріал, афіша, емблема, вимпели і, якщо є, довідкові та інформаційні матеріали.

5. Звіт головного судді змагань, керівника свята

☛ Під час організації і проведення змагань складаються, за затвердженими формами, звіти різних підрозділів, які були задіяні у всьому процесі.

В установу організатора та в установу, яка проводила змагання, послідовно здаються:

1. Звіт мандатної комісії.
2. Звіт головної суддівської колегії.
3. Звіт медичного обслуговування; лікаря.
4. Фінансовий звіт бухгалтерії про реалізацію кошторису змагань.

При проведенні змагань рангу Першостей і Чемпіонатів України усі звіти та їх копії здаються в обласний комітет з фізичної культури і спорту, в Держкомспорт України, звіти мандатної комісії і головної суддівської колегії передають у національну федерацію.

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Усі звітні документи візуються головним суддею змагань і особами, які їх складали: головою мандатної комісії, головним секретарем змагань, лікарем, який очолював роботу медичного персоналу, головним бухгалтером обласного спортивного комітету, комендантом змагань. До всіх звітів додаються всі документи, на підставі яких вони складалися.

Контрольні запитання

1. Які обов'язки виконує організатор заходу під час проведення спортивного заходу?
2. Продовжте речення: «При проведенні спортивного заходу учасники та організації, які вони представляють, зобов'язані...».
3. Назвіть склад головної суддівської колегії змагань.
4. Охарактеризуйте принципи надання зацікавленими сторонами спонсорської підтримки спортивного заходу.
5. Яку роль покладено на засоби масової інформації під час проведення спортивно-масових заходів?
6. Які основні документи мають бути розроблені на підготовчому етапі спортивних заходів?
7. Назвіть основні документи для підготовки спортивних заходів на основному етапі.
8. Які документи готуються на завершальному етапі підготовки спортивних змагань?

Тестові завдання

1. Установіть відповідність між обов'язками та конкретними діями, що передбачають виконання цих обов'язків.

Обов'язки	Дії
1) загальне керівництво проведенням СМР	а) рекламні кампанії змагання, прес-конференції, співпраця з представниками влади
2) розподіляють обов'язки, затверджують кошториси	
3) обирають організаційний комітет та суддівський корпус	б) розміщення рекламно-інформаційних матеріалів у ЗМІ, покупка теле-, радіо- і рекламного часу, продаж прав трансляції змагань
4) проводять роботу з PR підтримки	
5) проводять роботу з консалтингу	в) просування комерційного продукту на спортивному ринку
6) розробляють положення про змагання	
7) робота з креативу та дизайну	г) розробка фірмового стилю змагання, спортивної символіки, концепцій рекламних компаній
8) упровадження медіатехнологій	

Відповідь: _____

2. Що розсилають у редакцію газет і журналів організатори змагань?

- а. рекламно-інформаційні матеріали;
- б. прес-релізи;
- с. дату, час, місце і всі необхідні деталі заходу.

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

3. Організатори спортивних змагань проводять роботу з PR-підтримки, а саме:

- a. просування комерційного продукту на спортивному ринку;
- b. рекламні кампанії змагання, прес-конференції, співпраця з представниками влади;
- c. розробка фірмового стилю змагання, спортивної символіки, концепцій рекламних компаній;
- d. покупка теле-, радіо- і рекламного часу, продаж прав трансляції змагань.

4. Які функції виконує підготовча комісія СМЗ? Правильні відповіді позначте «+».

☐	визначають порядок прибуття учасників, проходження мандатної комісії;
☐	розробляють план, сценарій, програму та положення про СМЗ;
☐	здійснюють загальне керівництво проведенням СМЗ;
☐	складають кошторис та подають на затвердження організаторам;
☐	розподіляють обов'язки;
☐	контролюють підготовку спортивної бази до змагань;
☐	затверджують кошториси;
☐	сприяють організованому від'їзду учасників;
☐	проводять роботу з PR-підтримки;
☐	організують розміщення вболівальників, спонсорів, гостей.

5. Яка інформація висвітлюється в прес-релізах? Правильні відповіді позначте «+».

☐	історія даної події;
☐	перелік призів;
☐	спортивна карта (схема) змагань;
☐	склад спонсорів;
☐	рекламно-інформаційні матеріали;
☐	дата, час, місце та інші деталі проведення заходу;
☐	список суддівської колегії;
☐	список учасників та місцевих фаворитів.

Завдання для самостійного виконання до теми № 5

✍ Доповніть таблицю документами, які є необхідно розробити для проведення спортивного заходу на кожному з трьох етапів підготовки.

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Інформаційна карта основних документів для підготовки заходу

(назва заходу)

Етапи	№ з/п	ХІД ПІДГОТОВКИ	ТЕРМІН ВИКОНАННЯ
<i>Необхідно підготувати такі офіційні листи і робочі документи</i>			
Підготовчі	1.		(за 2 - 3 місяці до початку заходу)
	2.		
	3.		
<i>Розробляються, затверджуються і розсилаються в організації такі документи:</i>			
Основний			
		<i>Для чіткої роботи під час проведення заходу розробляються і оформляються такі документи:</i>	
	1.		
	2		
<i>Підготовка звітних і підсумкових документів:</i>			
Завершальний		<i>В установу організатора і в установу, яка проводила змагання послідовно здаються</i>	
	1		

ТЕМА № 6. ОСНОВНІ СИСТЕМИ ПРОВЕДЕННЯ СПОРТИВНИХ ЗМАГАНЬ

План

1. Способи проведення змагань.

2. Коловий спосіб проведення змагань.
3. Відбірково-коловий спосіб.
4. Проведення спортивних змагань способом з вибуванням.
5. Змішаний спосіб проведення змагань.
6. Прямий спосіб проведення змагань.
7. Проведення спортивних змагань способом «ланцюжок», «пірамідка»
8. Проведення спортивних змагань способом «швейцарська система».

1. Способи проведення змагань

Існує кілька способів проведення спортивних змагань, обумовлених їх правилами і положенням про спортивні змагання.

 Вибір того чи іншого способу проведення змагань залежить:

- від завдань спортивного змагання;
- цілей змагань;
- від виду спорту і традицій проведення змагань у цьому виді;
- терміну проведення;
- кількості учасників (що беруть участь команд);
- місця проведення тобто кількості спортивних арен (майданчиків, полів, килимів, рингів, кортів)

У *циклічних видах спорту* учасники змагань долають певну дистанцію і по показаному часу визначаються переможці, призери та всі інші учасники розставляються по місцях в підсумковому протоколі даних змагань.

У *складнокоординаційних видах спорту* учасникам змагань за показану в змаганнях програму, судді визначають бали і за сумою балів всі учасники посідають визначені місця.

У цьому випадку можна застосувати *прямий спосіб* проведення змагань який застосовується при проведенні більшості особистих і особисто-командних змагань, в яких результати оцінюються метричними одиницями або балами (легка атлетика, лижі, гімнастика, акробатика).

Рідше для особистих змагань в первинних фізкультурних організаціях застосовуються способи «ланцюжок», «пірамідка» та ін. Ще рідше, переважно у змаганнях зі шахів і шашок, використовується *швейцарський спосіб*.

У *спортивних іграх, єдиноборствах* та інших видах спорту в основному зустрічаються такі способи проведення змагань: *коловий, відбірково-коловий, змішаний і з вибуванням*.

2. Коловий спосіб проведення змагань

 Коловий спосіб у спортивних змаганнях – система розіграшу, де кожен учасник турніру грає з кожним іншим учасником у ході туру або раунду.

Популярна в ігрових видах спорту (футбол, волейбол, баскетбол), особливо, у національних чемпіонатах і при відбіркових турнірах до чемпіонатів світу або континентів.

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Облік результатів змагань, що проводяться коловим способом, ведеться за спеціальною таблицею результатів.

У змаганнях, що проводяться коловим способом, результати зустрічей (перемоги, нічий, ураження) оцінюються в очках (наприклад, перемога – 2, нічия – 1, поразка – 0 очок). Переможцем змагань вважається той учасник, який у результаті всіх зустрічей набере найбільшу суму очок.

Приклад 1. 4 команди зіграли 1 коловий турнір (6 зустрічей), за перемогу нараховується 3 очки, за нічию – 1 очко.

№	Учасники	Команда 1	Команда 2	Команда 3	Команда 4	очки	Місце
1	Команда 1		$\frac{5 : 1}{3}$	$\frac{2 : 2}{1}$	$\frac{0 : 1}{0}$	4	?
2	Команда 2	$\frac{1 : 5}{0}$					
3	Команда 3	$\frac{2 : 2}{1}$					
4	Команда 4	$\frac{1 : 0}{3}$					

Приклад 2. Результати змагань з шахів

4 шахісти зіграли 1 коловий турнір (6 зустрічей), за перемогу нараховується 1 очко, за нічию – 0,5 очок.

	Учасники	1	2	3	4	розряд	очки	Місце
1	Шведов		0	0,5	1	I	1,5	2 – 3
2	Сокирко	1		0,5	1	I	2,5	1
3	Куш	0,5	0,5		0,5	II	1,5	2 – 3
4	Король	0	0	0,5		I	0,5	4

Приклад 3. Результати змагань з футболу

3 команди зіграли 1 коловий турнір (4 зустрічей), за перемогу нараховується 2 очки, за нічию – 1 очко.

№	Команда	А	Б	В	М'ячі		очки	Місце
					забито	пропущено		
1	А		$\frac{1 : 1}{1}$	$\frac{2 : 0}{2}$	3	1	3	1

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

			1	2				
2	Б	$\frac{1:1}{1}$		$\frac{1:3}{0}$	2	4	1	3
3	В	$\frac{0:2}{0}$	$\frac{3:1}{2}$		3	3	2	2

♣ У змаганнях, що проводяться коловим способом, часто дві або більше команд набирають однакову кількість очок. Тоді місця визначаються відповідно до вказівок, що містяться в положенні про дані змагання. Команди можуть розділити одне, зайняте ними місце, або місця розподіляються за додатковими показниками:

- а) за результатами зустрічей між командами, що сперечаються;
- б) за більшою кількістю всіх вигравів (зустрічей, м'ячів, шайб, партій, ігор, уколів, ударів в залежності від виду спорту);
- в) за кращим співвідношенням усіх вигравів і програшів (забитих і пропущених м'ячів, шайб, нанесених і пропущених уколів);
- г) за кращим співвідношенням вигравів і програшів у зустрічах між командами, що сперечаються;
- д) шляхом проведення додаткових зустрічей;
- е) за іншими показниками, обумовленими положенням про змагання (масовість, склад учасників тощо).

Таблиці черговості гри

Для визначення черговості гри і кольору фігур суперників (у шахах) застосовуються спеціальні таблиці черговості гри. Попередньо учасники турніру отримують певний номер. Потім, відповідно до таблиці визначаються з якими номерами учасники зустрічатимуться у кожному турі. Учасник, номер якого вказаний у таблиці черговості гри першим, починає партію.

♣ Якщо в турнірі бере участь непарна кількість учасників, то цифра, що стоїть у першому стовпчику поза дужками, показує, що учасник під цим номером вільний від гри в даному турі.

Турнір за коловою системою для 3 або 4 учасників

Тур	Пари учасників	
1	1 - (4)	2 - 3
2	(4) - 3	1 - 2
3	2 - (4)	3 - 1

Турнір за коловою системою для 5 або 6 учасників

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Тур	Пари учасників		
1	1 - (6)	2 – 5	3 - 4
2	(6) - 4	5 – 3	1 - 2
3	2 - (6)	3 – 1	4 - 5
4	(6) - 5	1 – 4	2 - 3
5	3 - (6)	4 – 2	5 – 1

Турнір за коловою системою для 7 або 8 учасників

Тур	Пари учасників			
1	1 - (8)	2 – 7	3 - 6	4 - 5
2	(8) - 5	6 – 4	7 - 3	1 - 2
3	2 - (8)	3 – 1	4 - 7	5 - 6
4	(8) - 6	7 – 5	1 - 4	2 - 3
5	3 - (8)	4 – 2	5 - 1	6 - 7
6	(8) - 7	1 – 6	2 - 5	3 - 4
7	4 - (8)	5 – 3	6 - 2	7 - 1

Відповідно до положення про змагання учасникам із першими номерами у таблиці черговості може надаватися право вибору майданчика, сторони на спортивній арені в першому періоді гри, місця при шикуванні і виходах.

➡ *Переваги колової системи:*

- вважається найбільш справедливою: оскільки всі зіграють з усіма, підсумковий результат визначається співвідношенням сил усіх пар суперників;
- навіть найслабший учасник завжди зустрічається з найсильнішим;
- немає спеціальних умов щодо обмеження кількості учасників (у швейцарській системі число учасників повинно бути парним, в олімпійській системі і Double Elimination – зі ступенем двійки).

➡ *Недоліки колової системи:*

- необхідне проведення великої кількості зустрічей (максимальне серед всіх ігрових систем) і, відповідно, витрачається багато часу для проведення турніру. Кількість зустрічей зростає відповідно до числа учасників квадратично. Практичною межею для колової системи (у тих видах спорту, де кількість зустрічей в один ігровий день для одного учасника становить максимум одну-дві) є 20-30 учасників (для 30 учасників необхідно провести 29 турів, тобто майже місяць у разі проведення однієї гри на день, навіть якщо всі пари будуть грати одночасно). У результаті цього великі турніри за коловою системою рідкісні;

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

➤ якщо один з гравців значно відривається у кількості набраних очок від решти учасників, турнір набуває передбачуваності й втрачає зацікавленість глядачів;

➤ з точки зору видовищності, відповідно, й джерел фінансування, турнір не витримує конкуренції із більш динамічними схемами, якщо учасники помітно різні за силою. Значна частина зустрічей проходить між суперниками помітно різних за силою і може бути передбачуваною;

➤ із наближенням кінця турніру зростає кількість матчів, що частково або повністю не мають турнірного значення – незалежно від їх результату підсумковий результат одного або обох учасників не може істотно змінитися;

➤ виникає проблема «договірних» матчів – рівним за силою учасникам буває вигідніше домовитися про «нічию», ніж грати «на виграш», ризикуючи програти і втратити очки. Імовірність договірного матчу зростає, якщо для одного з учасників матч не має турнірного значення. Тому, у тих видах спорту, де фіксуються «нічиї», спеціальними прийомами зменшується зацікавленість учасників зіграти «в нічию».

Один із варіантів – заборона на «нічиї» (у разі «нічиєї» в основний грі в цьому ж турі проводиться додаткова гра за особливими правилами, що не допускає нічийного результату: у шахах – це може бути бліц-партія за схемою «6 хв. – білим, 5 хв. – чорним, при «нічиї» чорні оголошуються переможцем», в ігрових видах спорту – гра «до першого м'яча / шайби» або серії пенальті до отримання необхідного результату) або їх обмеження (наприклад, «Софійські правила» в шахах). Можлива зміна умов нарахування очок, щоб за перемогу отримувалася значно більша кількість очок, ніж за «нічию» (наприклад, нарахування 3 очок за перемогу, 1 – за нічию й 0 – за поразку), але такі системи повинні бути добре узгоджені, щоб не викликати небажаних побічних ефектів.

3. Відбірково-коловий спосіб

Різновидом колової системи є проведення змагань коловим способом в підгрупах із подальшими стиковими іграми. Цей спосіб доцільний, якщо в змаганнях бере велика кількість учасників, оскільки дозволяє значно скоротити терміни проведення змагань. Для проведення таких змагань усіх учасників ділять на підгрупи (за жеребом або відповідно до розряду), у кожній з яких проводяться самостійні змагання коловим способом. Учасники, які посіли в підгрупах перші місця, потрапляють до фінальної групи, де розігруються загальні перші місця. Учасники, які посіли в підгрупах нижчі місця, потрапляють до груп, де розігруються наступні, що залишилися після фінальної групи, загальні місця.

Наприклад, 12 команд утворюють 3 підгрупи, по 4 команди в кожній. Команди, що зайняли в підгрупах перші місця, розігрують між собою 1-3 загальні місця. Команди, що зайняли в підгрупах другі місця, розігрують між собою 4-6 місця. А ті, що зайняли треті місця, розігрують 7-9 місця, а четверті – 10-12 місця. Тоді для проведення змагань необхідно 6 ігрових днів замість 11, необхідних для проведення змагань коловим способом без підгруп.

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

4. Проведення спортивних змагань способом з вибуванням

✍ *Спосіб з вибуванням* – система розіграшу (організації змагань), де учасник вибуває з турніру після першого ж програшу (за підсумками однієї гри або серії з декількох ігор між двома учасниками, що дозволяє однозначно визначити безумовного переможця).

Також цей спосіб називають «кубковим» або «олімпійським», або плей-офф (англ. «Playoff»), оскільки застосовується на олімпійських іграх і в розіграшах більшості кубків.

➡ *Переваги:*

- забезпечує визначення переможця за проведення мінімальної кількості турів і передбачає напружену боротьбу в турнірі;
- виключена можливість договірних «нічиїх»;
- якщо матч тривалий і пропускна здатність стадіону невелика, влаштовують матчі на кількох аренах;
- головною перевагою цього способу є можливість визначення переможця з великої кількості учасників за відносно короткий термін.

Наприклад, якщо в першому турі змагань зустрічаються 128 учасників (команд), то до другого туру допускаються лише 64, що здобули перемогу, до третього – 32, до четвертому – 16, до п'ятого – 8, до шостого – 4 і до сьомого (фінального) – лише 2 учасників. Переможець цього останнього туру, який не зазнав жодної поразки, оголошується переможцем усього змагання.

➡ *Недоліки:*

- не дає можливості визначити місця всіх учасників змагань;
- надає можливість провести всього одну або дві зустрічі переважній більшості учасників;
- містить елемент випадковості, оскільки через один, можливо, випадковий програш, учасник втрачає можливість покращити становище;
- уже в першому турі можуть зустрічатися між собою найсильніші учасники, і один з них, що об'єктивно претендував на одне з перших місць, відразу ж вибуває зі змагання.

Тому для часткового усунення цих недоліків у практиці спортивних змагань застосовуються такі заходи:

а) призначається додаткова зустріч за третє місце між учасниками, що програли в півфіналі;

б) проводиться розсіювання учасників, їх розташовують у таблиці зустрічей таким чином, щоб дати можливість найсильнішим учасникам зустрітися між собою в останніх турах змагання. Для цього шляхом окремої жеребкування їх розподіляють у різних частинах таблиці;

в) вибування можливе тільки після двох (іноді трьох) поразок. Тоді учасники після зустрічей чергового туру діляться на 2 підгрупи: в першій залишаються всі, хто виграв, а в другій – ті, хто зазнав поразки. Останні беруть участь у додатковому (втішному) турі, переможці якого отримують право продовжувати змагання до другої поразки (див. табл.2).

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Таблиця 2 – Приклад розподілу зустрічей за вдосконаленим способом із вибуванням

3 день				2 день		1 день		2 день		3 день	
додаткова таблиця (5-6 місця)					основна таблиця (1-2 місця)						
					Б		А	А			
							Б		А 2		
			Б 5								
					Г		В	В 3			
		Б 5					Г			Д 1	
					Е		Д	Д			
			Е 6				Е		Д		
					З		Ж	Ж 4			
							З				
			Г 7						В 3		
		Г 7								В 3	
			З 8						Ж 4		

♣Порядок розіграшу

Для проведення змагань за способом з вибуванням складаються таблиці зустрічей, які зручні в тих випадках, коли кількість учасників пропорційна до ступеня 2 (4, 8, 16, 32 і т.п.).

Тоді учасники згідно з номерами, отриманими в результаті жеребкування (хоча можливий відбір за рейтингом), розташовуються в таблиці зверху вниз, один за одним.

Перший номер зустрічається з другим, третій – із четвертим, п'ятий – із шостим. У змагання одночасно вступають усі учасники. Переможці першого туру (кола) зустрічаються між собою також попарно (згідно з таблицею – зверху вниз за списком).

Тур, в якому зустрічаються 8 учасників (див. табл. 3), називається чвертьфінальним, 4 учасники – півфінальним, в останньому турі, фіналі, зустрічаються 2 учасники.

Таблиця наочно показує не тільки порядок зустрічей між учасниками, а й їхнє становище після кожного туру.

Якщо кількість учасників не пропорційна до степеня 2, то в першому турі беруть участь не всі команди, а лише стільки, скільки необхідно, щоб після виключення тих, хто програв, залишилася кількість учасників, пропорційна до степеня 2 (див. табл.4).

Для учасників, які вступають в змагання з другого туру, в таблиці відводяться крайні верхні і крайні нижні номери. При цьому вони розподіляються порівну між верхньою і нижньою половиною таблиці. Якщо ж

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

загальна кількість учасників непарне, то число учасників, що вступають у змагання з другого туру, в нижній половині таблиці на одиницю більше.

Таблиця 3 – Приклад розподілу 6 зустрічей для 8 учасників

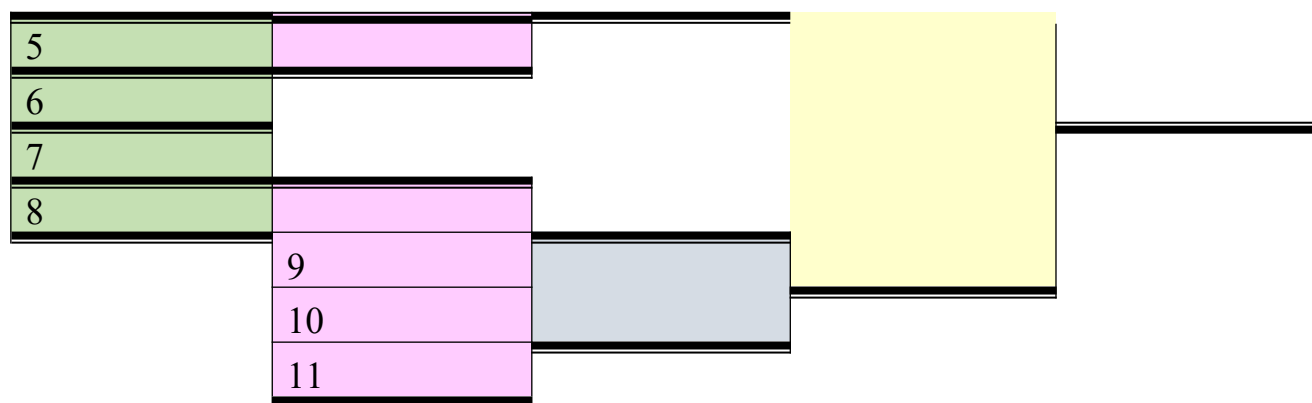
№	1/4 фіналу				1/2 фіналу			Фінал	
1	D1		2	D1 F1					
2	E2	0							
3	F1	2							
4	H2	0							
							F1 E1		
5	E1		3	E1 H1					
6	D2	2							
7	H1		4						
8	F2		2						

Іноді використовується варіант плей-офф, в якому деякі учасники починають гру в турнірі не з першого, а з наступних кіл. Наприклад, можлива схема, коли відбираються 24 учасники, з яких 8 мають кращі результати в попередньому турнірі або найбільше показник за рейтингом вступають у гру вже в другому турі, а в першому між собою грають інші 16.

Таблиця 4 – Приклад розподілу 7 зустрічей для 11 учасників

Перший тур	Другий тур	Третій тур	Четвертий тур	Переможець
	¼ фіналу	½ фіналу	(фінал)	
	1			
	2			
3				
4				

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

5. Змішаний спосіб проведення змагання

✍ *Змішаний спосіб* проведення змагань полягає в поєднанні в одному змаганні двох систем – колової і з вибуванням.

При цьому 1-й етап змагання проводиться одним способом, а 2-й – іншим. Змішаний спосіб полегшує проведення змагань із великою кількістю учасників, дозволяє скоротити кількість зустрічей і терміни всього змагання.

Приклади найбільш частого застосування змішаного способу:

а) на 1-му етапі за способом з вибуванням для всіх учасників або в підгрупах відбирається певна кількість найсильніших спортсменів (команд) і між ними коловим способом розігрується першість (2-й етап);

б) на 1-му етапі в підгрупах коловим способом визначаються найсильніші учасники (команди). На 2-му етапі ці учасники (команди) в змаганнях за способом з вибуванням розігрують приз або звання чемпіона. При цьому, шляхом додаткової зустрічі може бути розігране і 3-є місце.

6. Прямий спосіб проведення змагань

📖 *Прямий спосіб* застосовується під час проведення більшості особистих і особисто-командних змагань, в яких результати учасників оцінюються метричними одиницями або системою балів, що присуджуються за якісне або техніко-естетичне виконання вправ (змагання з легкої атлетики, лижного, ковзанярського, велосипедного спорту, плавання, гімнастики, акробатики та ін.).

Суть методу – послідовне або одночасне виконання змагальних вправ усіма учасниками на одній спортивній арені (стадіоні, басейні, трасі) із незмінним складом суддівської бригади.

🔗 Застосування прямого способу не виключає використання на окремих етапах змагань елементів інших способів проведення. *Наприклад*, в особистих змаганнях із бігу, плавання, велосипедного спорту, веслування і деяких інших для формування фінальної групи застосовується спосіб із вибуванням, у результаті якого до завершальної боротьби за перше місце допускаються лише учасники, які показали в попередніх змаганнях кращі результати, або переможці попередніх забігів, заїздів, запливів.

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Для проведення навчально-тренувальних або показових змагань за участю спортсменів різної кваліфікації при метричній оцінці результатів можна застосовувати «зрівнювання» учасників за допомогою гандикапу або фори.

Змагання з «вирівнюванням» підвищують інтерес до змагання у слабких учасників і одночасно мобілізують найсильніших, стимулюють їх виступити «у повну силу».

➔ При проведенні змагань із подолання дистанції зрівнювання можна зробити двома методами.

1. Перший метод передбачає зменшення дистанції для слабких при одночасному старті і визначенні переможців за порядком проходження загального для всіх фінішу. У цьому випадку довжина дистанції для кожного слабшого учасника визначається за такою формулою:

$$\frac{D}{C} \times P = D_2$$

де P – результат найсильнішого гравця*;

D – вся дистанція в метрах (м);

C – результат слабшого;

D₂ – дистанція для слабшого.

* Береться результат, показаний спортсменом на попередньому змаганні, останній «прикидці» або середній норматив спортивного розряду учасника.

Наприклад, у бігу на 100 м результат найсильнішого – 11,0, а слабшого – 12,0. Після підставлення в формулу числових значень отримуємо:

$$\frac{100}{12,0} \times 11,0 = 91,63$$

Таким чином, дистанція для найслабшого учасника становить 91 м 63 см.

2. Другий метод передбачає роздільний старт, при якому найсильніші учасники стартують останніми, а переможці визначаються за порядком проходження загальної для всіх лінії фінішу. Зрівняльні поправки часу старту визначаються за різницею між кращими останніми результатами учасників.

Наприклад, у змаганні з бігу на 10 000 м учасники мали такі свої найкращі результати:

перший – 31.25,0;

другий – 33.40,0;

третій – 36.20,0.

Таким чином, 36.20,0 – 31.25,0 = 4.55,0; 36.20,0 – 33.40,0 = 2.20,0. Отже, для другого учасника старт розпочинається за 2 хв. 20 с. після третього, а першого – за 4 хв. 55 с.

Зазначені методи найбільш ефективні у всіх видах змагань, пов'язаних з подоланням дистанції. В інших змагальних вправах фора виражається в додаткових очках або інших показниках, заздалегідь нараховуються слабшим за згодою інших учасників.

➔ Для визначення фори в змаганнях зі стрибків, метань, важкої атлетики можна використовувати *метод контрольних нормативів*. Суть методу полягає

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

в тому, що кожному учаснику, відповідно до його спортивного розряду або спортивно-технічної підготовки, призначається контрольний норматив. Цей норматив може дорівнювати класифікаційному результату розряду спортсмена, його кращому останньому результату або дещо меншим зі ці показники.

Після закінчення змагань першість визначається за кращою різницею між показаними на змаганні результатами спортсменів і їх контрольними нормативами.

Наприклад, у змаганнях з важкої атлетики серед атлетів найлегшої ваги беруть участь спортсмени:

А – кандидат у майстри спорту. Контрольний норматив – 177,5 кг.

Б – 1-й розряд. Контрольний норматив – 165,5 кг.

В – 2-й розряд. ---//--- – 147,5 кг.

Г – 3-й розряд. ---//--- – 127,5 кг.

На змаганнях показані такі результати:

А – 187,5 кг (на 10 кг більше контрольного нормативу)

Б – 181,5 кг (на 16 кг більше –//–)

В – 147,0 кг (на 0,5 кг менше –//–)

Г – 132,0 кг (на 4,5 кг більше –//–)

Таким чином, у даних змаганнях із рівнянням учасників місця розподілялися так: Б – 1-е, А – 2-е, Г – 3-є і В – 4-е місця.

7. Проведення спортивних змагань способом «ланцюжок», «пірамідка»

При способі проведення змагань «ланцюжком» усі учасники розташовуються в загальному списку залежно від спортивної класифікації та рівня спортивної підготовленості (найсильніший спортсмен колективу стоїть у списку 1-м зверху, наступний за ним за силовими показниками – 2-м).

Будь-який із учасників змагання «ланцюжком» і «пірамідкою» має право викликати на зустріч найближчого за списком гравця, що стоїть вище (або будь-якого гравця з найближчого вищого ряду). У разі виграшу той, хто викликав, міняється місцями з переможеним. Таким чином, одні учасники піднімаються «ланцюжком» або «пірамідкою» вгору, інші – спускаються вниз. Якщо той, що викликав, програє зустріч, то обидва учасника залишаються на своїх місцях, а той, хто програв, на деякий час втрачає право викликати на змагання цього ж противника.

Такі змагання проводяться, зазвичай, у вільний від інших змагань час і тривають 1-3 місяці. Найбільше такий спосіб застосовується в змаганнях з тенісу.

Контрольні запитання

1. Як визначити переможця змагань коловим способом, якщо команди здобули однакову кількість очок?
2. Назвіть переваги колової системи.
3. Назвіть переваги способу з вибуванням.
4. Якими є недоліки способу з вибуванням?

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

5. Охарактеризуйте змішаний спосіб визначення переможця змагань. Наведіть приклади застосування цього способу.

6. Як розподілити учасників (команди) способом з вибуванням, якщо кількість учасників непарна?

7. Охарактеризуйте принцип розподілу коловим способом зустрічей учасників (команд), якщо в турнірі бере участь непарна кількість учасників.

Т е с т о в і з а в д а н н я

1. Що застосовується (колова система) для визначення черговості гри і кольору фігур суперників (у шахах)?

- а. спеціальні таблиці черговості гри;
- б. спеціальні протоколи з визначенням черговості;
- с. спеціальне жеребкування учасників.

2. Які заходи вживаються для часткового усунення недоліків способу з вибуванням під час проведення спортивних змагань?

- а. вибування відбувається тільки після двох (іноді трьох) поразок; шляхом проведення додаткових зустрічей; у першому турі беруть участь не всі команди, а лише стільки, скільки необхідно, щоб після виключення тих, хто програв, залишилася кількість учасників, пропорційна до ступеня 2;
- б. вибування відбувається тільки після двох (іноді трьох) поразок; додаткова зустріч за третє місце; проводиться розсіювання учасників.

3. Від чого залежить вибір того чи іншого способу проведення змагань:

- а. цілей та завдань;
- б. виду спорту та його традицій;
- с. кількості учасників, терміну та місця проведення;

4. За описом визначте системи розіграшу спортивних змагань

Система	Сутність
1) З вибуванням	а) проведення змагання полягає в поєднанні в одному змаганні двох систем – колової і з вибуванням
2) Колова	б) проведення змагань коловим способом в підгрупах з подальшими стиковими іграми
3) Змішана	в) система розіграшу, де учасник вибуває з турніру після першого програшу
4) Відбірково-колова	г) система розіграшу, де кожен учасник турніру грає з кожним іншим у ході туру або раунду

Відповідь: _____

5. У яких випадках складаються таблиці зустрічей для проведення змагань способом із вибуванням?

- а. коли кількість учасників пропорційна до степеня 2 (4, 8, 16, 32);
- б. коли кількість учасників пропорційна до степеня 3 (6, 9, 18, 36).

6. Визначте, яка система проведення змагань відповідає виду спорту

Види спорту	Сутність	Системи
1) Циклічні	а) учасникам змагань за показану в змаганнях програму, судді визначають бали і за кількістю балів усі учасники посідають визначені місця	І. коловий, відбірково-коловий,

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

2) Складноко-ординаційні	б) учасники змагань долають певну дистанцію і відповідно за часом, витраченим на проходження, визначаються переможці, призери та всі інші учасники посідають визначені місця в підсумковому протоколі даних змагань	змішаний, із вибуванням
3) Спортивні ігри, єдиноборства	в) популярна в ігрових видах спорту, особливо в національних чемпіонатах і при відбіркових турнірах до чемпіонатів світу або континентів	II. прямих, швейцарський спосіб, «ланцюжок», «піраміда»

Відповідь: _____

7. Знайдіть недоліки кругової системи:

- ☐ договірні матчі;
- ☐ містить великий елемент випадковості;
- ☐ необхідно значна кількість часу для зустрічей;
- ☐ учасники помітно різняться за силою;
- ☐ надає всього одну або дві зустрічі переважній більшості учасників;
- ☐ передбачуваність турніру і втрата гостроти;
- ☐ у кінці турніру зростає кількість матчів, які не мають турнірного значення;

8. Яку ще назву має спосіб із вибуванням?

- ☐ Макінтайра;
- ☐ Змішаний;
- ☐ Кубковий;
- ☐ Бергваля;
- ☐ Олімпійський;
- ☐ Мак-Магона;
- ☐ Playoff;
- ☐ Схевенінгенський

9. Яку назву має тур, в якому зустрічаються 8 учасників?

- a. півфінальним;
- b. чвертьфінальним;
- c. фінал;
- d. одна восьма фіналу.

Завдання для самостійного виконання до теми № 6

✍️ Проаналізуйте системи проведення спортивних змагань (див. інтернет-ресурс)

№	Системи	Сутність	Переваги
---	---------	----------	----------

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

1.	Турнірна система з вибуванням після двох поразок (англ. Double Elimination), жарг. «мінуска», «двушка», «система з подвійною розрадою»						
	Застосування						
4.	Система Макінтайр, або системи (5) Ці системи були розроблені Кеннетом Макінтайром, австралійським юристом, істориком і викладачем англійської мови, для Вікторіанської футбольної ліги в 1931 році		Порядок розіграшу				
			Р а у н д	М А Т Ч	Назва	Команда 1	Команда 2
			1	A	1-й півфінал	3-є місце	4-є місце
	B	2-й півфінал		1-е місце	2-е місце о		
	Застосування		2	C	Попередній фінал	Програшу матчі В	Переможець матчу А
		3	D	Гранд-фінал	Переможець матчу В	Переможець матчу С	
8.	Система Бергваля		Застосування				
10.	Схевенінгенська система Отримала назву від турніру 1923 року в голландському місті Схевенінгені, де вона була вперше застосована.		Порядок розіграшу				
	Застосування						
	1 тур	2 тур	3 тур	4 тур	5 тур	6 тур	
	A – B	A - B	A – B	A - B	A - B	A – B	
	I – 1	I - 2	I – 3	I - 4	I - 5	I – 6	
	II – 2	II - 3	II - 4	II - 5	II - 6	II – 1	
	III – 3	III - 4	III – 5	III - 6	III - 1	III – 2	
	IV - 4	IV - 5	IV – 6	IV - 1	IV – 2	IV – 3	
	V – 5	V - 6	V – 1	V - 2	V - 3	V – 4	
VI – 6	VI - 1	VI – 2	VI - 3	VI – 4	VI – 5		
14.	Система Мак-Магона Розроблено нью-йоркським програмістом і гравцем в го Лі Мак-Магоном.		Застосування				

ТЕМА № 7. ОСНОВИ ПІДГОТОВКИ ДО ПРОВЕДЕННЯ МАСОВИХ СПОРТИВНИХ ЗАХОДІВ

План

1. Підготовка до проведення масових спортивних заходів.
2. Планування масового спортивного заходу.
3. Орієнтовний склад підготовчої комісії при проведенні змагань.
4. Підготовчий етап організації і проведення СМЗ.
5. Основний етап організації та проведення СМЗ.
6. Завершальний етап організації та проведення СМЗ.
7. Вимоги до розробки положення про масовий спортивний захід.

1. Підготовка до проведення масових спортивних заходів

Усю роботу організації, яка проводить змагання (далі – ОПЗ), з їх підготовки і проведення можна представити у вигляді комплексу логічно послідовних дій (див. табл. 5).

Таблиця 5 – Етапи підготовки і проведення СМР

№ з/п	Найменування етапу	Відповідальні
1.	Затвердження календарного плану	ОПЗ
2.	Формування підготовчої комісії з проведення СМЗ	ОПЗ
3.	Розробка та затвердження положення про змагання	ОПЗ
4.	Розробка та затвердження кошторису на проведення СМЗ	ОПЗ
5.	Формування головної суддівської колегії	ОПЗ
6.	Маркетинг і реклама СМЗ	ОПЗ
7.	Вибір і підготовка спортивної споруди (укладення договору оренди, інспектування, додаткове оснащення технічними засобами)	ОПЗ, головна суддівська колегія

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

	тощо)	
8.	Медичне забезпечення	ОПЗ
9.	Організація збору та обробка заявок на участь в СМЗ	Головна суддівська колегія
10.	Жеребкування учасників	Головна суддівська колегія
11.	Формування служби безпеки	ОПЗ
12.	Урочисте відкриття змагання	ОПЗ, головна суддівська колегія
13.	Проведення змагання відповідно до затверджених програми та правил	Головна суддівська колегія
14.	Нагородження переможців	ОПЗ, головна суддівська колегія
15.	Урочисте закриття СМЗ	ОПЗ, головна суддівська колегія
16.	Підготовка звіту суддівської колегії і подання його організації, яка проводить змагання	Головна суддівська колегія

2. Планування масового спортивного заходу

У кінці календарного року комітети з фізичної культури і спорту, освітні установи дошкільної, середньої, середньої спеціальної, вищої освіти, позашкільні освітні установи для підлітків, у загальний план заходів повинні включати проведення спортивно-масових заходів.

У цей же час закладається за кошторисом певна сума грошей на матеріально-технічне забезпечення цих заходів. На перших виробничих нарадах, педагогічних радах визначаються терміни, місце проведення, призначаються відповідальні особи за підготовку і затверджується кошторис.

При складанні плану СМР необхідно враховувати:

1. Фізкультурно-спортивні інтереси передбачуваних учасників змагань.
2. Можливості реалізації (наявність інвентарю, спортивних споруд, кліматичних умов, забезпеченість матеріальними ресурсами, забезпеченість суддями).
3. Складаючи план СМР, слід орієнтуватися на календар спортивно-масових заходів.

Необхідно зазначити, що більшість фізкультурних колективів може проводити не більше 1-2 заходів на місяць. Бажано, щоб ці СМР були стабільними і традиційними, що дозволить краще до них підготуватися, зробити їх звичними і соціально значущими.

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Для здійснення цих заходів створюються підготовчі комісії, куди входять представники організацій СШ, ДЮСШ, працівники управлінь та відомств фізичної культури і спорту, викладачі, тренери, представники організацій спонсорів, представники культури і тих організацій, які можуть бути корисні в підготовці, проведенні та забезпеченні змагань, атракціонів і розваг.

Календарний план спортивних змагань зазвичай складається за такою формою:

№ з/п	Найменування змагань	Термін проведення	Місто (місце) проведення	Учасники	Відповідальний за проведення
-------	----------------------	-------------------	--------------------------	----------	------------------------------

Він розробляється на рік (або сезон) і складається з декількох обов'язкових розділів:

1. Комплексні фізкультурні і спортивні заходи (рухливі і народні ігри, поєдинки, естафети);

2. Змагання з видів спорту (виконання вправ). Крім назви і термінів проведення в плані можна вказати й іншу інформацію, що допоможе краще організувати захід (передбачувані нагороди, призи тощо).

✎ Проведення СМР регулюється кількома документами, основними з яких є:

- правила спортивних змагань з видів спорту;
- календарний план спортивних змагань;
- положення про змагання;
- регламент проведення спортивних змагань;
- кошторис на проведення спортивного змагання.

📖 Для проведення будь-якого культурно-спортивного, спортивно-оздоровчого свята, спартакіади, відповідальному керівнику необхідно заздалегідь детально продумати основні напрямки діяльності, виконання яких планується відповідно до їх значимості послідовно, *за певною логічною схемою*:

1) Визначити рівень даного спортивно-масового заходу, якій важливій події він буде присвячений.

2) Підготувати на ім'я керівника установи офіційний лист з обґрунтуванням можливості і необхідності проведення даного заходу.

3) Скласти основні розділи Положення.

4) Підготувати іменний чисельний склад підготовчої комісії, визначити види його діяльності.

5) Спланувати графік нарад підготовчої комісії, розподілити конкретні обов'язки його членів.

Для впорядкування роботи комісії складається план підготовки заходу із урахуванням його мети, особливостей передбачуваних учасників, змісту змагальних вправ, об'єктивних умов і можливостей організаторів. План передбачає конкретизацію змісту роботи, термінів виконання, визначення відповідальних та відомості про організацію, учасників, суддів, задіяних у заході.

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

➔ У плані бажано розкрити такі питання:

➤ Термін розробки положення про спортивно-масовий захід та кошторису витрат.

➤ Термін розробки сценарію (розгорнутого плану проведення), враховуючи церемонії відкриття, проведення, закриття, нагородження, використання символіки, гімну, музичного супроводу та ін.

➤ Підбір, затвердження, інструктаж безпосередніх організаторів, технічних керівників, суддів, членів журі.

➤ Підготовка місць проведення змагань, реклама, оформлення засобами наочної агітації й пропаганди, маркування трас, ігрових майданчиків, установка покажчиків, огороження тощо.

➤ Підготовка устаткування, інвентарю, спорядження (у тому числі, суддівського), покупка призів, підготовка грамот, протоколів тощо.

➤ Виготовлення засобів наочної агітації, складання коментаторських текстів, афіш, оголошень, бланків «експрес-інформації» тощо.

➤ Організація медичного забезпечення, підбір лікарів, придбання медичних препаратів. У разі проведення заходу не на типових спортивних спорудах, а з виїздом за місто, в плані підготовки змагання повинен бути додатковий медичний пункт.

➤ Організація транспортного медичного й побутового обслуговування. У цьому пункті необхідно передбачити порядок забезпечення учасників і суддів транспортом, підготовку тимчасових укриттів від дощу, забезпечення питною водою. У деяких випадках варто передбачити спорудження тимчасової роздягальні, організацію харчування, прокату спортивного інвентарю тощо.

6) Провести першу організаційну нараду із запрошенням членів підготовчої комісії та представників установ, відділів і ін. (нижче подано орієнтовний план роботи підготовчої комісії на всіх етапах організації заходу: підготовчому, основному і завершальному).

3. Орієнтовний склад підготовчої комісії при проведенні змагань

☞ *Головний суддя*

Очолює суддівську колегію та керує змаганнями. Він відповідає за підготовку та проведення змагань відповідно до правил і Положення про змагання. Головний суддя визначає роботу своїх заступників, всіх суддів, секретаріату та нагородного відділу.

☞ *Заступник із адміністративно-господарській роботи*

Він організовує роботу лікаря, коменданта, який зобов'язаний підготувати місця для змагань, обладнання, допоміжні приміщення. Комендант керує роботою технічних робітників, дизайнерів із оформлення і підготовки основного залу, допоміжних приміщень, приміщень для головного судді, секретаріату та нагородного відділу, роздягальні для учасників і гардероба, майданчиків для змагань, місць для виставок і конкурсів та ін.

☞ *Заступник з організаційних питань*

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Керує роботою судді при учасниках, судді-інформатора, здійснює зв'язок із представниками преси, телебачення, радіо.

♣ *Арбітри (або старші судді) і польові судді*

Арбітри організовують роботу польових суддів, ведуть облік балів/оцінок, виводять середній бал, визначають місце і оцінку команди або конкурсанта згідно з правилами змагань та Положення.

♣ *Відповідальний за музичне забезпечення* здійснює установку необхідного обладнання для озвучування місця проведення, працює з магнітофоном і виводить звук в ефір відповідно до плану заходу.

Диктор запрошується для читання текстів і оголошення інформації. Він повинен добре орієнтуватися в композиції заходу. На масштабних заходах працюють, як правило, два диктори (чоловік і жінка).

♣ *Коментатор* запрошується в разі необхідності коментування ходу специфічної змагальної діяльності.

Після закінчення змагань організовується парад закриття і відбувається нагородження переможців змагань за всіма номінаціями. Нагородження проводять почесні гості. Головний суддя оголошує про закінчення змагань. Бажано по закінченні заходу провести завершальну нараду, на якій підбиваються підсумки, обговорюються рекомендації на майбутнє і нові пропозиції, а також вручаються звітні документи представникам і тренерам команд.

Коло відповідальних осіб за виконання певного виду робіт при організації проведення змагань може бути розширено.

Орієнтовний план роботи організаційного комітету з підготовки та проведення СМЗ

<i>№ з/п</i>	<i>Зміст роботи</i>	<i>Відповідальний</i>	<i>Термін виконання</i>	<i>ПІБ, підпис відповідальної особи</i>
1.	Визначити склад підготовчої комісії, розподілити обов'язки	Керівник заходу або головний суддя	До початку роботи підготовчої комісії (ПК)	
2.	Підготувати план роботи на весь період підготовки	Керівник, заступник з організаційних питань	На першому засіданні ПК	
3.	Підготувати пакет основних документів, Положення затвердити, вручити офіційним особам	Керівник, заступники, головний суддя	Перший тиждень роботи	
4.	Провести організаційну спільну нараду з керівниками, представниками команд	Заступник керівника, головний суддя і його помічники	Наприкінці першого тижня підготовки	
5.	Скласти адресні списки установ, що забезпечують інформаційний блок: радіо, ТВ, фото-, відеозйомки, громадський друк	Заступники керівника і головний суддя	До кінця першого тижня підготовки	

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

6.	Підготувати ескізи ілюстративного матеріалу (реклама, дизайн основних приміщень, запрошень, програми та ін.)	Відповідальний за дизайн, заступник головного судді, головний секретар, комендант свята	До кінця першого тижня підготовки	
7.	Підготувати та затвердити кошторис	Керівник, головний суддя	До початку проведення першого організаційного наради	
8.	Підготувати списки основного обладнання і матеріально-технічного забезпечення змагання	Головний суддя, комендант свята	Початок другого тижня роботи підготовчої комісії	
9.	Провести семінари суддів по суддівству	Головний суддя, його заступники	Основний етап підготовки	
10.	Підготувати та затвердити програму і сценарій церемонії відкриття змагання	Керівник, ведучі свята	Основний етап підготовки	
11.	Розробити і підготувати афіші, робочі та зведені протоколи змагань	Головний суддя і його помічники	Основний етап підготовки	
12.	Записати фонограму всього спортивного заходу	Відповідальний за музичне оформлення свята	Основний етап підготовки	
13.	Вручити офіційні листи, запрошення офіційним особам і керівникам установ	Заступник головного судді з організаційних питань	Основний етап підготовки	
14.	Провести генеральну репетицію відкриття змагання	Керівник, головний суддя, ведучі свята	Основний етап підготовки	
15.	Підготувати всі документи, нагородний фонд для роботи секретаріату і відділу нагородження	Головний секретар, секретарі, члени нагородного відділу	Основний етап підготовки	
16.	Провести суддівські семінари	Головний суддя	Основний етап підготовки	
17.	Організувати зустріч представників і учасників змагань	Заступник головного судді, відповідальний за зустрічі	Завершальний етап	
18.	Провести нараду представників, суддів, мандатної комісії	Керівник, головний суддя, головний секретар	Завершальний етап	
19.	Підготувати графік апробування майданчика	Головний суддя, суддя при учасниках	За один день до змагання	
20.	Організація і проведення парадів відкриття спортивного свята	Керівник, суддя при учасниках	У перший день змагань	

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

21.	Організація суддівства, інформації про результати виступу команд і учасників	Головний суддя, польові судді	Усі дні змагань	
22.	Організація показових виступів	Заступник головного судді, відповідальний за концертну програму	У дні змагань і в перервах між виступами команд	
23.	Підбиття підсумків, підготовка звітної документації	Секретаріат	По ходу змагань	
24.	Організація параду закриття, нагородження	Керівник, головний суддя, відділ нагородження, запрошені гості	Після закінчення свята	
25.	Проведення підсумкової наради, видача звітних документів	Керівник, головний суддя, головний секретар	В останній день змагань	

4. Підготовчий етап організації і проведення СМЗ

У підготовці масового заходу є кілька етапів. Послідовно вибудовані етапи є планом проведення заходу.

✎ Захід пройде успішно, якщо ретельно спланувати його організацію та підготовку на трьох основних етапах.

Підготовчий етап організації та підготовки СМЗ

1. Отримати дозвіл від керівника установи, затвердити терміни проведення СМЗ.

2. Визначення теми, тобто виникнення ідеї заходу, постановка цілей, уточнення аудиторії.

3. Попередні розрахунки, що визначають обсяг і вартість робіт із організації (складання кошторису проведення заходу).

4. Створення підготовчої комісії (створення команди, колективу, який буде працювати над заходом), призначення заступників, відповідальних за прибирання залу, допоміжних приміщень.

5. Складання плану роботи (визначення напрямку та обсягу роботи для кожного члена команди).

6. Визначення ходу і змісту заходу.

7. Аналіз і підбір літератури.

8. Визначення методів та прийомів.

9. Укомплектування суддівського апарату, інформаційного відділу, секретаріату.

10. Розроблення положення, сценарію, оформлення запрошень.

11. Підготовка атрибутів, реквізиту.

12. Визначення учасників (акторів, ведучих, журі та ін.).

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

13. Підготовка та розподіл завдань, пояснення умов, правил або розподіл ролей.

14. Визначення місця, часу, дати проведення.

15. Узгодження з адміністрацією.

16. Організація показових виступів.

17. Запрошення телебачення, преси, фотокореспондентів.

📖 Отримати дозвіл від керівника установи, затвердити терміни проведення СМЗ (зазвичай, це відповідь на лист або службову, далі необхідно затвердити розпорядження).

Зразок оформлення службової

Начальнику навчального відділу

(ініціали та прізвище)

Декана факультету фізичного виховання,
здоров'я та туризму

(ініціали та прізвище)

Службова

Прошу дозволити провести Спартакіаду факультету фізичного виховання, здоров'я та туризму з волейболу в спортивному залі ІІ навчального корпусу ЗНУ з 22.04.2025р. по 26.04.2025 р. з 13.00 до 16.00 год.

(дата)

(підпис)

Зразок оформлення розпорядження установи (відділу, організації)

Розпорядження

№ _____

від _____ 20__ р

Про проведення Спартакіади

У зв'язку з проведенням змагань із міні-футболу серед студентів факультету фізичного виховання, здоров'я та туризму в рамках проведення Спартакіади

Вирішую:

- Директору спортивного комплексу (прізвище та ініціали)
 - зміцнити театральний задник;
 - призначити відповідального адміністратора і прибиральницю на час проведення заходу.
- Головному енергетику СК ЗНУ (прізвище та ініціали) призначити чергового енергетика на час проведення заходу.

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

3. Головному лікарю СК ЗНУ (прізвище та ініціали) призначити чергового лікаря і медсестру на час проведення заходу.
4. Зав. ТСО (прізвище та ініціали) призначити відповідального за фото- і відеоінформацію про спортивне свято.
5. Контроль за виконання розпорядження покласти на проректора з адміністративно-господарської роботи (прізвище та ініціали).

Ректор

(прізвище та ініціали)

Копії вручити: директору спортивного корпусу, головному енергетику, гол. лікарю, зав. ТСО.

Визначення теми, постановка цілей, уточнення аудиторії.

Аналізується обстановка і визначається мета. Найбільшим ускладненням може стати вироблення спільної мети у організаторів і постановників масових заходів. Необхідно процеси організаторського і методичного видів діяльності об'єднати.

Визначивши мету, можна створювати підготовчу комісію, тобто залучати всіх фахівців і учасників, які будуть готувати і проводити захід, кооперувати спрямовані змістовні й емоційні впливи.

Організатори повинні домогтися від учасників заходу того, щоб вони чітко розуміли доцільність спільної діяльності, були глибоко зацікавлені в здійсненні поставлених завдань, самостійно вирішували питання. Повинна бути чітко налагоджена інформація про стан справ. Повинні бути створені організаційно-педагогічні умови для оптимізації творчого процесу.

Організатори масового заходу повинні виробити в учасників заходу почуття відповідальності за доручену справу. Учасники повинні узгоджувати свої сили і можливості інших у майбутньому заході. Оптимальне планування і матеріальне забезпечення майбутньої діяльності допомагає в регламентуванні праці фахівців і співробітників.

Загальне керівництво підготовчою роботою здійснює організаційний комітет свята, а безпосереднє керівництво – інструктор з фізичної культури чи викладач. Організатори свята визначають його вид та тривалість.

Попередні розрахунки, що визначають обсяг і вартість робіт із організації.

Як правило, в сучасних умовах складається бізнес-план, який виконує функції організацій технологічного процесу, правильної постановки цілей, вибору аудиторії, визначає матеріальні і людські ресурси, форми, засоби, методи та ін. У ньому має бути чітке і коротке визначення всіх етапів технологічного процесу.

Зразок оформлення кошторису

Кошторис на покупку товарів

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

№ з/п	Найменування товару	Ціна	Сума

Кошторис витрат на поїздки

.....
 Місто проведення м. Запорозжя.....
 Термін проведення, 20....р.
 Кількість учасниківосіб

№ з/п	Найменування витрат	Сума в грн. (план)	Фактичні витрати
1.	Харчування учасників змагань: - немісцевих; - місцевих.		
2.	Розміщення в готелі: - учасників змагань; - суддів.		
3.	На відрядження: - проїзд суддів; - добові; - добові у дорозі.		
4.	Оренда й оформлення місць змагань: - оренда місць змагань; -транспортні витрати.		
5.	Заробітна плата: - оплата головного судді змагань; - оплата суддівської колегії; - оплата лікаря; - оплата радиста; - оплата обслуговуючого персоналу.		
6.	Організаційно-господарські витрати: - придбання кубків; - придбання медалей; - придбання пам'ятних подарунків і т.д.		
7.	Інші витрати: - послуги з оформлення місць змагань; - виготовлення афіш, запрошень, квитків, вимпелів.		
Усього:			
8.	Із них готівкою: - безготівкові витрати; - за трудовою угодою.		

Начальник відділу
 Головний бухгалтер
 Затверджую в сумі грн.
 Керівник

📖 Складання плану роботи (визначення напрямку та обсягу роботи для кожного члена команди).

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Організатори збирають матеріали, необхідні для досягнення поставленої мети, які потім передаються в розпорядження підготовчої комісії.

На підставі цих матеріалів підготовча комісія складає план, в якому прописується покрокове виконання всіх дій. Об'єднуються зусилля виконавців, відбувається чітке визначення функціональних обов'язків кожного виконавця. Підготовча комісія регулярно проводить збори з виконавцями, які повинні брати активну участь в обговоренні всіх питань, програвати виконавські ролі. Потім актив масового заходу починає самостійно проводити організаторську роботу. Організатор, в основному, проводить інструктаж, встановлює взаємодію між групами, які беруть участь у процесі організації, здійснює загальне керівництво діяльністю учасників і контролює хід здійснення заходу.

Робочий план реалізації проєкту

№ з/п	Зміст роботи	Термін виконання		
		березень	квітень	травень
1.	Прес-конференція	+		+
2.	Пошук спонсорів	+	+	+
3.	Виготовлення листівок	+		
4.	Виготовлення та розповсюдження методичної літератури	+	+	
5.	Створення секції «Княжа школа» із режимом занять 2 рази в тиждень	+		
6.	Розробка програми художньо-спортивного свята, спортивних змагань		+	
7.	Придбання та виготовлення спортивного інвентарю для проведення акції		+	
8.	Виготовлення бджів, запрошень, похвальних грамот, емблем, афіш, оголошень		+	+
9.	Складання та підписання контрактів з торговельними точками, які візьмуть участь у акції		+	
10.	Розсилання запрошень на свято			+
11.	Розклеювання афіш та оголошень про час і місце проведення акції			+
12.	Організація змагань, поєдинків, ігор			+
13.	Складання сценарію свята		+	
14.	Обладнання та оформлення місць проведення занять			+
15.	Запрошення засобів масової інформації			+

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

	для висвітлення акції			
16.	Запрошення дітей та молоді до участі в акції			+
17.	Проведення спортивних змагань, поєдинків, конкурсів			+
18.	Проведення художньо-спортивного свята			+
19.	Прес-конференція по результатах проекту			+

Визначення перебігу і змісту заходу.

Провести будь-який масовий захід можна тільки тоді, коли в нього буде вкладено необхідні трудові, творчі, фінансові, інформаційні ресурси: необхідно визначитися із місцем проведення заходу, мати певний обсяг творчого матеріалу, матеріальне забезпечення, костюми і грим для акторів і учасників, забезпечити світлове і звукове оформлення заходу, провести підготовчі репетиції, а також подію, якому присвячено захід.

Потрібні профільні групи організаторів і виконавців заходу: сценаристів, режисерів, звукорежисерів, освітлювачів, адміністраторів, техніків, творчих виконавців (акторів, музикантів, художників, письменників). Основні якості, необхідні всім організаторам і виконавцям масового заходу, – це творча активність, професіоналізм, наявність мотивації, а також вміння і бажання працювати в колективі.

Найважливіше значення в управлінні спортивного змагання має функція мотивації співробітників, вона здійснює стимулювання економічного стану суспільства й ефективності організаційної діяльності.

Було встановлено, що найбільш ефективною стимуляцією співробітників у спортивній діяльності є: матеріальне заохочення – 53%, самоствердження – 31%, моральне заохочення – 12%, примус – 4%.

Одним із прикладів – взаємини між головним суддею і членами суддівських бригад. Майже усі основні конфліктні ситуації, які можуть виникнути, та їх вирішення визначені в регламенті проведеного змагання з певного виду спорту, але, якщо все ж таки виникають такі ситуації, то спочатку будь-які зауваження мають бути зроблені під час індивідуальної бесіди і максимально коректно. При невиконанні цієї умови може виникнути серйозний конфлікт між різними рівнями управління. Функція мотивації має бути реалізована не тільки з фінансової, а й з моральної сторони.

Фінансових ресурсів має бути достатньо для того, добре організувати захід. Забезпечують ці ресурси, як правило, замовники заходів, при цьому, регулювання фінансових взаємовідносин проводиться шляхом розрахунку витрат або договірної ціни.

 Зміст і форма масового заходу визначається творчим матеріалом, використовуваним для його організації та проведення. Творчий матеріал може являти собою драматичні, літературні, художні, музичні та інші твори. Творчий

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

матеріал необхідно відбирати відповідно до цілей і завдань масового заходу. Матеріал має бути гармонізований відповідно до традицій і розвитку культурного життя суспільства.

Зазвичай буває так: після знайомства з творчим матеріалом колектив виконавців пропонує якісь зміни, доповнення, своє трактування. Так з'являється багатоваріантність сценарного плану і сценарію, різне авторське виконання.

Використання потрібних костюмів і гриму, світлового і звукового оформлення допомагає створенню образів епохи, підсилює вплив на емоційне сприйняття не тільки глядачів, а й самих учасників заходу.

Форми заходів. Існує безліч форм проведення заходів. Під формою необхідно розуміти певні способи організації людей і використання певної сукупності різних засобів і методів впливу, тобто способи відбору і виклад матеріалу, який складає основу змісту, ідейно-тематичний задум заходу.

Підготовка атрибутів, реквізиту.

Важливе місце в спортивному церемоніалі посідає атрибутика. Зазвичай, під час спортивних змагань використовуються такі атрибути:

- а) прапор змагань;
- в) емблема змагань, зображена на прапорах, транспарантах, нагородних жетонах, пам'ятних значках, програмах, пам'ятках, нагрудних номерах учасників, сувенірах, присвячених змаганням;
- г) обумовлена правилами чи положенням про змагання форма суддів і учасників. У командних змаганнях однієї організації команди повинні мати однакову форму. Форма суддів повинна помітно відрізнятися від форми учасників. На лівій стороні грудей у суддів повинен бути поміщений бейдж із позначенням судейської посади;
- д) спортивні нагороди: дипломи, кубки, вимпели, нагрудні жетони та інші призи;
- е) п'єдестал пошани для подання, вшанування і нагородження переможців. Як правило, в системі спортивних змагань нагороджуються учасники, що зайняли 1, 2 і 3-є місця, в окремих видах або в комплексі спортивних вправ, тому п'єдестали пошани виготовляються із розрахунку на 3 місця.

Визначення місця, часу, дати проведення.

Вибір місця проведення масового заходу повинен відповідати його виду, цілям і масштабам.

Наприклад, для культурно-спортивного заходу необхідна арена і розташований навколо неї зал для глядачів. Проводити масові заходи можна і на вулиці – на відкритому повітрі, що більш бажано.

Основними напрямками першого етапу є:

1. Цілеспрямована діяльність членів підготовчої комісії, особливо головного судді, його заступників, які повинні досконально вивчити правила

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

змагань, чітко визначити терміни виконання основних видів роботи. Надалі провести з суддями та інструкторами практичні семінари, генеральну репетицію парадів відкриття і нагородження.

2. Підготовка пакету основних документів. Розробити і затвердити Положення, яке надсилається в організації за 2-1,5 місяці до початку спортивного свята або змагання. Слід зазначити, що для проведення комплексних культурно-спортивних свят в Положенні необхідно чітко висвітлити основні його розділи, особливо розділ «Програма».

При написанні офіційних листів для установ, необхідно чітко аргументувати важливість даного свята. Запрошення, афіші, буклети оформляють барвисто і привабливо з використанням сучасних технологій реклами.

На першому етапі підготовки також встановлюється зв'язок з установами, громадськими організаціями, які будуть брати безпосередню участь в змаганнях або в організації заходу.

5. Основний етап організації та проведення СМЗ

Основний етап

1. Підготовка інвентаря.
2. Підготовка апаратури, ілюстративного матеріалу для музичного супроводу та оформлення основних приміщень свята.
3. Проведення інструктажу з усіма членами підготовчої комісії та суддями.
4. Репетиція, коригування сценарію, генеральна репетиція.
5. Оголошення.
6. Запрошення глядачів, гостей.

Підготовка апаратури, ілюстративного матеріалу для музичного супроводу та оформлення основних приміщень свята.

Особливу увагу необхідно звернути на підбір музики та підготовку засобів її трансляції. Музичний супровід забезпечує відповідний емоційний настрій, допомагає синхронному виконанню фізичних вправ, заповнює паузи, концентрує увагу дітей, сигналізує про початок і кінець гри-завдання. Слід продумати музичний супровід фізичних вправ (парад, комплекси вправ, тощо) музичні заставки, фонову музику для атракціонів, сюрпризів, нагородження, тощо.

Репетиція, коригування сценарію, генеральна репетиція.

Практично кожний масовий захід є підсумком тривалих репетицій. Репетиційний період має дуже серйозне значення, без нього важко створити цілісний, успішний творчий продукт.

Приводом до створення масового заходу є ювілейна або пам'ятна дата, тематичне свято, підсумок творчої діяльності колективу.

Репетиції проводять, зазвичай, з окремими групами виконавців і за фрагментами всієї пластичної композиції. Для цього вся кількість виконавців

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

ділитися на групи (технічно найкраще ці групи визначати за територіально-виробничим ознакам). У кожній групі призначається керівник, до кожної групи прикріплюється асистент. Бажано, щоб це був фахівець з якогось із видів сценічного руху – танцю, пантоміми і т.п. Із керівником і асистентом детально обговорюється завдання групи, малюнок руху, ритм. У масовому поданні режисер-постановник практично не може дозволити собі творчих пошуків на майданчику, змін малюнка або ритму. Все повинно заздалегідь бути чітко продумано, узгоджено з музичним керівником і асистентами, розкреслене на плані, розписано в партитурі.

Виконавцю масової сцени немає необхідності знати весь задум композиції (хоча зі спільним завданням усієї вистави учасники повинні бути ознайомлені). Він повинен лише твердо пам'ятати, з якої репліки (сигналом, музичної фрази), куди він йде, що робить і в якому ритмі. На репетиції з керівниками групи треба кілька разів прослухати фонограму, розкласти музику, на такти, пройти схему руху під музику, і під рахунок, прорепетирувати малюнок перебудовувань на плані, а, якщо можливо, то і на майданчику. Потім керівники та асистенти репетирують кожен зі своєю групою. Бажано, щоб у них був магнітофон і фонограма номеру, але починати репетиції все одно краще «під рахунок». Репетирувати треба за фрагментами: вихід на вихідну позицію – точка – перешикування на першу позицію – точка тощо.

Режисер-постановник може контролювати роботу, але, як правило, всю масу виконавців він бачить вперше на зведеній репетиції. Тут вже не до окремих рухів, необхідно звести в одно всі групи, домогтися повної синхронності і чіткості. Ні в якому разі не слід давати виконавцям складних рухів, особливо трюкових. Складним може бути тільки загальний малюнок перешикування маси (в якому кожна група має досить простий малюнок у кожному окремому фрагменті), а рухи кожної людини повинні бути максимально простими. Весь ефект має бути побудований на одночасності, синхронності та чіткості виконання рухів, оскільки глядач сприймає масу виконавців «сумарно», не помічаючи деталей.

Запрошення глядачів, гостей.

У кожному масовому заході повинна бути організована інформаційно-рекламна підтримка інформаційний ряд в ЗМІ, рекламна продукція різного виду (афіші, проспекти), інформаційно-довідкові видання тощо.

Основний етап підготовки.

Цей етап вважається найбільш складним і важливим у загальній організації змагань. У цей період усі члени підготовчої комісії – заступники головного судді змагань, головний секретар, відповідальні за інформаційний блок, фінансування – здійснюють підготовку ілюстративного і наочного матеріалу, протоколів, спортивного інвентарю та обладнання, перевіряють готовність основних і допоміжних приміщень.

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

У цей же час керівник і головний суддя змагань проводять нараду щодо визначення стану поточних справ.

Проведення контрольних, або звітних, нарад у період основного етапу підготовки – не менш важлива робота керівника й організатора змагання. Для цього керівник із головним суддею змагань, працівниками, які відповідальні за оформлення місця проведення змагань, за зв'язок з громадськими організаціями, концертні номери, узгоджують програму і зміст порядку денного звітних (перевірочних) нарад із запрошенням членів різних комісій.

6. Завершальний етап організації та проведення СМЗ

Завершальний етап

1. Оформлення залу.
2. Установка устаткування, технічних засобів.
3. Організація генеральної репетиції параду відкриття і закриття свята (церемоніали, урочисті процедури).
4. Проведення жеребкування, складання графіку послідовності виступу команд.
5. Безпосереднє проведення змагань.
6. Проведення парадного закриття і нагородження.
7. Аналіз проведеного заходу (самоаналіз).
8. Підведення підсумків масового заходу.
9. Можливе обговорення з колегами, гостями.
10. Опис досвіду або розробка методичних рекомендацій.
11. Поширення досвіду роботи (проведення відкритого заходу або семінару).
12. Узагальнення досвіду роботи в ЗМІ.

Завершальний етап організації СМЗ – безпосереднє його проведення, яке здійснюється відповідно до його структури, умовно поділеного на три частини:

1) Урочиста частина – у формі парадного відкриття, що передбачає представлення команд, або учасників, гостей, суддів та ін.

На основі проведених досліджень найбільший інтерес викликають такі структурні компоненти урочистої частини: виконання Державного гімну України (80 %); підняття Державного прапора України (56 %); парад учасників (39 %); інформаційні виступи політиків (24 %); виступи релігійних діячів (21 %).

Той факт, що 80 % опитаних на перше місце за значущістю н у процесі проведення урочистої частини виконання *Державного гімну України*, свідчить про непересічне виховне значення масових заходів в аспекті формування національної самосвідомості молоді.

Зазначений факт потрібно враховувати в процесі розробки педагогічних технологій громадянського виховання молоді. Адже саме інтерес та зацікавленість молоді людини уможливають реалізацію процесів її соціальної адаптації, виховання згідно з принципами природо- й культуровідповідності.

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

2) Видовищна частина, яка спрямована на вирішення головного завдання, наповнюється руховим змістом (переважно на відкритому повітрі у поєднанні з елементами драматизації, хореографії, співу, вікторин, конкурсів і атракціонів), розважальними паузами, поточним підведенням підсумків;

У видовищній частині: найцікавішими були показові виступи спортсменів (65 %); виступи популярних артистів естради (35 %); виступи артистів класичного й інших жанрів (23 %); виступи з інформацією науковців, практиків (28 %).

Пріоритетне місце за рівнем зацікавленості та вияву інтересів у видовищній частині заходів посідають показові виступи кваліфікованих спортсменів (65 %).

Цей факт свідчить, що учнівська молодь є досить зацікавленою в аспекті естетики та краси людського тіла. Отже, спостереження за досконалістю рухів, тілесною красою – це перша причина формування стійкої потреби в молодих людей до постійних і систематичних занять різновидами рухової активності. В означеному аспекті потрібно, урахувати, що вся діяльність учасників, незалежно від того, чи вона безпосередньо активна, чи споглядальна, спрямована на специфічне засвоєння домінантних цінностей і має життєстверджуючий характер, а відтак – і естетичну значущість.

Отже, *естетична цінність таких заходів* зумовлюється тим, що сприйняття особистості проходять через призму її фізичного стану та включають у себе оцінку життєвої важливості людських соматичних і духовних (у тому числі естетичних) якостей.

Естетичну цінність несуть у собі гармонія тілесного й духовного розвитку, досконалість рухів, краса будови тіла, культурно-мистецькі цінності та багато інших складових. Узагальнено ця ефективні передумови для залучення молоді до культурно-спортивної діяльності. Не випадково спорт широко відображений у багатьох сферах мистецтва та, що дуже важливо, він сам набув низки ознак, які притаманні мистецтву. На підтвердження цього провідні вчені, митці, громадські діячі України постійно пропагують думку про необхідність поєднання мистецтва зі спортом.

Вивчаючи зазначену проблему, визначаємо, що естетичне виховання в процесі проведення масових спортивних заходів обумовлене своїм предметним результатом – удосконаленням психічних, духовних і тілесних якостей особистості, а також досягненням певних результатів у спортивній та культурній сферах діяльності молоді.

3) Спортивна, що включає загальне підведення підсумків, яке завершується церемонією нагородження переможців, призерів, номінантів, вшануванням переможців, закриттям свята.

З огляду на значення церемоній відкриття і закриття, доцільно проводити попередні репетиції цих процедур за участю суддів з транспарантами, прапороносців і представників команд.

Церемоніал відкриття і закриття СМЗ та схеми побудови команд на парад відкриття змагання дивіться в кейсі до теми № 8.

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Проведення заходу.

Проведення заходу – це найскладніша і відповідальна робота для всіх учасників масового заходу. Відбувається з'єднання спільних зусиль, долаються хвилювання і нервова напруга, вирішуються поставлені завдання. Для кращого контролю організатору не завадить план спостереження за ефективністю заходу. Швидкість реакції не дасть фахівцям розгубитися, якщо станеться непередбачена ситуація, піде несподівана реакція глядачів.

Особливі вимоги пред'являються до вміння організаторів керувати почуттями людей, адже спортивні турніри залучають глядачів завдяки тому, що на них панує атмосфера насиченості емоціями. У певний момент напруження емоцій повинне досягати свого піку, але також вчасно спадати, даючи відпочити від вражень, оскільки постійна напруга втомлює, а часто і дратує, доводячи глядачів до негативних емоційних сплесків. Грамотно управляти увагою глядачів – це своєрідне мистецтво, оволодіти яким повинен кожен успішний режисер. Це якість дуже важлива при проведенні спортивних заходів.

Як приклад розглянемо організацію турніру з бойових мистецтв. Як показує досвід, багато для подібних заходів значить музика. Ударні інструменти дуже активно впливають на емоції глядачів, в потрібний відрізок часу, нагнітаючи напругу або дозволяючи глядачам розслабитися, а в особливо драматичні моменти, викликаючи вибух емоцій, як у публіки, так і у спортсменів.

Поширеною помилкою в справі організації спортивних заходів є спроба організовувати спортивні змагання по шаблонах інших видовищних заходів. Спортивні свята, основою яких є турніри, дуже специфічні. Спортсмен відрізняється від артиста. Безумовно, він хоче подобатися глядачам і дивувати їх, але в даному випадку це не головна його мета.

Завдання організаторів – у першу чергу, зробити шоу: забезпечити режисуру відкриття і закриття спортивного турніру, нагородження переможців.

Аналіз проведеного заходу (самоаналіз).

Важливою умовою відточування професійної майстерності є аналіз (або самоаналіз), який бажано проводити після кожного проведеного заходу. Його мета: сприяти підвищенню ефективності виховного заходу і виховного процесу в цілому.

Аналіз заходу (з докладними поясненнями) пропонується проводити за такою схемою:

1. Тема, назва.
2. Мета.
3. Місце проведення.
4. Учасники (кількість, склад).
5. Організатори, замовники проведення заходу.
6. Форма (вікторина, конкурс, ігрова програма, посиденьки).
7. Методи.

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

8. Якість підготовки і проведення: наявність плану, тез, сценарію; використання інформаційного матеріалу, посібників; використання активних і ігрових форм, оригінальність завдань; творчі ідеї, знахідки; володіння матеріалом, методикою проведення заходу; професіоналізм і ерудиція; доступність викладу матеріалу; емоційна атмосфера; відповідність змісту заходу обраної форми, а також віком учасників і глядачів; оформлення; обладнання, технічні засоби; взаємозв'язок мети, завдань, змісту, форми, методів, прийомів і результату; підсумки. Чи був досягнутий результат (мета). **Самоаналіз** – виявлення результативності проведеного заходу (виявити вдалі і невдалі моменти). Мета проведення самоаналізу – сприяти ефективності подальших заходів. Самоаналіз можна зробити за схемою аналізу заходу

Підведення підсумків СМЗ.

Успіх масового заходу залежить від багатьох факторів, у тому числі, випадкових. Однак підготовка до заходу повинна бути проведена на найвищому рівні. Така підготовка, по-перше, сприяє творчому та професійному зростанню організаторів заходу, а по-друге, значно підвищує шанси на успіх.

За підсумками проведення масового заходу необхідно проаналізувати всі слабкі і сильні сторони заходу. Оцінка роботи з боку преси і глядачів також має велике значення. Адже саме в культурному просторі заходу відбувається духовне спілкування, взаємний емоційний вплив виконавців і глядачів.

Під час підведення підсумків із учасниками заходу проводиться анкетування з метою визначення рівня задоволеності даним заходом

Зразок анкети

1. Чи сподобався Вам захід?
 - Так • Ні • Важко відповісти
2. У чому користь даного заходу саме для Вас:
 - Розкриття особистісних якостей
 - Дізнався/дізналася багато нового
 - Отримав/отримала заряд бадьорості, позитивних емоцій
3. Прийшли б ви в майбутньому на подібний захід?
 - Так
 - Ні
 - Важко відповісти.

Основні напрями завершального етапу підготовки

Третій етап організації і проведення змагань – завершальний. У цей період:

- організовується прийом команд, їх оформлення;
- проводиться генеральна репетиція параді відкриття і закриття;
- здійснюється перевірка технічного забезпечення, запис фонограм;
- перевіряється готовність робочої і звітної документації;
- купується нагородний матеріал.

Безпосередньо за день до змагань керівник і головний суддя організовують нараду представників, суддів, на якому проводиться

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

жеребкування, даються установки по суддівству, складаються графіки апробації майданчики, проведення змагальної програми.

Після закінчення спортивного заходу важливо провести заключну підсумкову нараду з підведенням підсумків з аналізом виступу окремих команд або учасників, ведучий звітних документів.

7. Вимоги до розробки положення про масовий спортивний захід

✍ Положення про змагання – це короткий виклад правил, певний нормативний акт, що встановлює порядок, функції, компетенції, обов'язки й організацію відповідного спортивно-масового заходу.

🔊 Такий документ обов'язково затверджується керівництвом організатора змагань та повинен чітко формулювати такі елементи:

- мета і завдання СМЗ;
- місце та терміни проведення (порядок проведення змагань);
- керівництво СМЗ;
- учасники СМЗ;
- умови СМЗ (умови проведення змагань з окремих видів спорту) для спартакіади;
- умови подачі та розгляду протестів;
- програма СМЗ;
- визначення переможців (порядок визначення переможців змагань);
- нагородження учасників;
- умови прийому учасників;
- форми і терміни подачі заявок;
- місце і час жеребкування;
- особливі умови СМЗ або змагань;
- інформаційне забезпечення;
- технічне забезпечення;
- члени суддівської колегії;
- лікарський контроль. Техніка безпеки;
- фінансове забезпечення СМЗ (спонсорство).

Розроблене положення обов'язково затверджується організацією, яка проводить СМЗ або змагання, і завчасно розсилається, як мінімум, за півтора-два місяці поточного року до початку заходу всім потенційним учасникам змагань і зацікавленим організаціям і особам.

У кожному з розділів у стислій формі розкриваються основні моменти, що визначають змагання.

До початку заходу готуються протоколи (див. зразок), таблиці перебігу змагань, підсумкові таблиці відповідно до системи змагань (*прямий, колова, кубкова, змішана*).

Уся документація має бути добре розроблена і своєчасно підготовлена. Результати кожної гри або естафети заносяться до протоколу.

Зразки протоколів

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Протокол (1)

змагання з волейболу між командами _____ 20__ рік

дата

Команда _____

Команда _____

№ з\п	Прізвище та ім'я Учасника або назва команди	№ з\п	Прізвище та ім'я Учасника або назва команди
1		1	

1 партія		2 партія		3 партія	
1.	1.	1.	1.	1.	1.
2.	2.	2.	2.	2.	2.
3.	3.	3.	3.	3.	3.
4.	4.	4.	4.	4.	4.
5.	5.	5.	5.	5.	5.
6.	6.	6.	6.	6.	6.
7.	7.	7.	7.	7.	7.
8.	8.	8.	8.	8.	8.
9.	9.	9.	9.	9.	9.
10.	10.	10.	10.	10.	10.
11.	11.	11.	11.	11.	11.
12.	12.	12.	12.	12.	12.
13.	13.	13.	13.	13.	13.
14.	14.	14.	14.	14.	14.
15.	15.	15.	15.	15.	15.
16.	16.	16.	16.	16.	16.
17.	17.	17.	17.	17.	17.
18.	18.	18.	18.	18.	18.
19.	19.	19.	19.	19.	19.
20.	20.	20.	20.	20.	20.
21.	21.	21.	21.	21.	21.
22.	22.	22.	22.	22.	22.
23.	23.	23.	23.	23.	23.
24.	24.	24.	24.	24.	24.
25.	25.	25.	25.	25.	25.
26.	26.	26.	26.	26.	26.
27.	27.	27.	27.	27.	27.
28.	28.	28.	28.	28.	28.
29.	29.	29.	29.	29.	29.
30.	30.	30.	30.	30.	30.
Перерва		Перерва		Перерва	

Рахунок 1 партії _____ Рахунок 2 партії _____ Рахунок 3 партії _____

Загальний рахунок _____ на користь команди _____

1 суддя _____ 2 суддя _____ секретар _____

або

Результат змагань (кількість очок) на користь команди _____

Зауваження судді (перешкоджання, видалення з поля) _____ (ПІБ, підпис)

Протокол (2)

змагань з легкої атлетики

дата: _____ дистанція: _____ стать: _____ вік: _____

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

№ з/п	Прізвище та ім'я учасника	Організація	Номер учасника	Результат	Очки	Місце
Забіг						
1						
Забіг						
1						
Забіг						
1						
Забіг						
1						

Протокол (3)

змагань зі спортивної гімнастики _____
 « _____ » _____ 20 ____ р. _____ м. Запоріжжя

№ з/п	Прізвище та ім'я учасника	розряд	Снаряд	снаряд	Сума балів	снаряд	Сума балів	снаряд	Загальна сума балів	Місце

При розробці положення зберігаються інтереси спортивних колективів і окремих спортсменів, може здійснюватися страхування спортсменів.

♣ У зв'язку з цим положення повинно бути складено максимально чітко і зрозуміло, щоб повністю виключити різне тлумачення тих чи інших його пунктів. Положення має містити конкретні вказівки щодо процедури вирішення ситуацій, які можуть виникнути в ході проведення змагань. Разом з тим, положення повинно бути за можливості коротким, чітко сформульованим. Його не слід захащувати вказівками, передбаченими загальноприйнятими типовими правилами змагань із проведеного виду спорту.

У сфері фізкультурно-оздоровчої роботи часто проводяться змагання за спрощеними правилами, тоді в положенні повинен бути обговорений характер спрощення.

У змаганнях порівняно невеликого масштабу (на рівні СК, району) положення про змагання може складатися з найменування та восьми основних розділів: мета змагань; місце та терміни проведення; керівництво змаганнями; учасники заходу; форми й терміни подачі заявок; визначення переможців; нагородження учасників.

Найменування містить інформацію:

- а) про вид змагання,
- б) про його зміст,
- в) про учасників,

г) про належність до певної організації (наприклад, «Положення про особисто-командній першості з футболу Олександрівського району»).

➡ **1. Мета і завдання змагань.** Цей розділ дуже важливий, оскільки характер мети впливає на спрямованість і зміст всіх інших пунктів положення. Зазвичай, визначається одна мета і визначаються додаткові завдання (цілі), які не суперечать меті та можуть бути вирішені в процесі проведення змагань.

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Наприклад: 1) Мета змагань – перевірка стану роботи в групах ЗФП. Завдання змагань – пропаганда фізкультурно-оздоровчої роботи, прийом нормативів, стажування громадських суддів зі спорту;

2) Мета фестивалю: у рамках Всеукраїнської цільової програми «Молодь України» сприяти залученню до спорту і здорового способу життя дітей та підлітків. Завдання: популяризація спортивно-оздоровчих та спортивно-масових заходів серед дітей та підлітків; зміцнення здоров'я школярів та залучення їх до систематичних занять фізичною культурою і спортом; виявлення найсильніших команд та учасників конкурсних програм.

➔ **2. Місце і термін (порядок проведення змагань).** Точно вказується, де і коли проводиться захід: точна адреса, проїзд, транспорт, зупинки; терміни проведення, подачі заявок та підтвердження.

Наприклад: 1) Змагання проводяться 27 березня 2025 р. у спортивному залі корпусу № 2 (вул. Зарічна, 24). Початок змагань о 15.00 год. Беруть участь шість команд за віком – 7-10 та 11-14 років (у кожній віковій групі по три команди. Змагання – командне: перелік естафет та командних змагань згідно із програмою та сценарієм (програма та сценарій додається).

2) Фізкультурно-оздоровчий захід «Княжі ігри» проводиться в позаурочний час у визначених місцях м. Запоріжжя, а саме: Площа Свободи, парк «Дубовий гай», 12-13 травня 2007 року. Початок: 12.05.07 о 16.00 год. на Театральній площі. Закінчення: 13.05.07 о 20.00 год.

➔ **3. Керівництво проведенням змагань (організація і керівництво або організатори змагань).** Питання про те, хто організовує і призначається керівником, головним суддею, головним секретарем, вирішується заздалегідь. Підготовку учасників змагань, конкурсів, показових виступів здійснюють інструктор, методисти та викладачі з фізичного виховання. У цьому розділі Положення вказуються час і дата проведення наради представників, суддів і мандатної комісії, яка ретельно перевіряє документи учасників змагань і заявки.

Наприклад: 1) Загальне керівництво заходу здійснює Запорізький обласний центр фізичного здоров'я населення «Спорт для всіх», Запорізький національний університет. Безпосередню організацію та проведення заходу здійснює організаційний комітет, створений із представників адміністрації та викладацького складу Запорізького національного університету.

2) Змагання проводяться під патронатом ректора університету. Керівництво підготовкою, забезпечення місць та проведення змагань покладається на кафедру спортивних ігор.

➔ **4. Учасники змагань.** У цьому розділі необхідно вказати, кого допускають до участі в змаганнях, кількість, з яким складом команд, а також вимоги, що пред'являються до учасників, або умови (вимоги), які мають бути дотримані, тобто, конкретно вказується вік, стать, кількість учасників у кожному виді змагань.

Наприклад:

1) До участі в змаганнях допускаються команди закладів загальної середньої освіти Олександрівського району. Склад команд – п'ять хлопців, три дівчини в віці від 8 до 10 років. Кожен учасник повинен мати медичну довідку (допуск до змагань).

2) У змаганнях беруть участь усі охочі: діти 7-14 років, викладачі та співробітники університету. Дозвіл від лікаря на участь у змаганнях обов'язковий.

Кожен учасник повинен мати при собі спортивну форму (спортивний костюм, спортивне взуття).

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Можна додати і деякі інші вимоги до учасників, в тому числі і жартівливого характеру. Наприклад: «Учасник ... повинен мати спортивну форму, медичну довідку і гарний настрій».

3) Учасниками фізкультурно-оздоровчого заходу «Княжі ігри» є учнівська та студентська молодь різних вікових груп, закладів дошкільної освіти та усі охочі. Склад команди спортивних змагань: 10 осіб – 6 хлопців, 4 дівчини. Команда повинна мати єдину форму, емблему, девіз або життєве гасло, що відповідає назві заходу. Колективи, які задіяні у заході, приватні особи, волонтери підпорядковуються загальним правилам під керівництвом організаційного комітету.

➔ **5. Порядок визначення переможців змагань.** Найважливішим документом, що регулює проведення змагань і впливає на їх результати, є **правила змагань з цього виду спорту**. Вони регламентують дії суддів і учасників, передбачають умови визначення переможців і, до того ж, визначають норми поведінки спортсменів, містять перелік заборонених дій, що передбачають покарання, що ущемляє інтереси команди. Таким чином, на спортсмена, який порушив правила, діє не тільки рішення судді по відношенню до нього особисто, а й свідомість, що команда відчуває шкоди через його неправильні вчинки.

Як правило, в спортивних змаганнях особиста першість визначається за кращими особистими результатами. Однак, у фізкультурно-спортивних заходах оздоровчої спрямованості можуть одночасно брати участь особи різної статі і віку. Тому, для підсумкової оцінки їх результати необхідно розрахувати за допомогою будь-яких зрівняльних коефіцієнтів, заохочувальних очок.

Так, у змаганнях типу «Спортивна сім'я» для рівняння можна застосовувати такі способи:

а) розподіл результату учасників на довжину дистанції.

Наприклад: 1) відповідно до програми лижних гонок, чоловік пройшов 10 км за 60 хв., жінка – 3 км за 21 хв., дитина – 1 км за 7 хв. Час, показане цією сім'єю, визначається таким чином: $60 \text{ хв.} : 10 = 6 \text{ хв.}$; $21 \text{ хв.} : 3 = 7 \text{ хв.}$; $7 \text{ хв.} : 1 = 7 \text{ хв.}$. Загальний час команди: $6 + 7 + 7 = 20 \text{ хв.}$;

б) результати членів сім'ї оцінюються за таблицею оцінки спортивних результатів (в легкій атлетиці, плаванні, лижному спорті), причому результат дитини множиться на коефіцієнт, що відповідає віку: 7 років – 1,5; 8 років – 1,4; 9 років – 1,3; 10 років – 1,2; 11 років – 1,1; 12 років – 1,0; 13 років – 0,9; 14 років – 0,8.

Крім системи оцінки особистих результатів в даному розділі необхідно повідомити про кількість учасників заліку, порядок визначення командної першості.

Приклад №1 для змагань «Спортивна сім'я» цей розділ може бути сформульований так: «Переможці визначаються»:

а) в особистій першості, в кожній вправі за кращим результатом;

б) серед сімей учасників – за найбільшою кількістю очок, набраних членами сім'ї в 3 вправах;

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

в) серед команд – за найбільшою кількістю очок, набраних трьома кращими сім'ями.

Приклад № 2. Переможець змагань визначається за найменшою кількістю очок, набраних збірними командами з командних естафет, які входять до програми змагань.

Очки нараховуються за схемою: I місце – 1 очко; II місце – 2 очки; III місце – 3 очки. У разі отримання однакової кількості очок двома і більше командами перевага надається команді, яка має більш високе місце.. ;у команді більше дівчат...;сумарний вік команди менший, ніж у суперника.

Приклад № 3. Команда-переможець визначається за найбільшою загальною сумою набраних балів. За змагання команди оцінюються за 10-бальною шкалою. Кожен ігровий конкурс оцінюється за 5-бальною шкалою. Інтелектуальний конкурс – 1 бал за правильну відповідь. У разі здобуття однакової кількості балів двома командами, перевага надається тій, яка займала вищі місця протягом усіх конкурсів.

➔ 6. Нагородження переможців змагань.

Підведення підсумків та нагородження – важливий виховний момент. Тому необхідно детально продумати: номінації нагород, кого і як нагороджувати. Вручення нагород проводиться або після окремих видів змагань, або на параді закриття. Обдумуючи хід проведення змагань, необхідно організувати чіткий облік і обробку робітників і зведених протоколів. Хороша організація роботи секретаріату і нагородного відділу, чітка обробка результатів змагань дозволяють своєчасно підвести підсумки, довести інформацію до відома учасників і глядачів.

Зміст цього розділу залежить від можливостей організаторів змагань і його цілей. У сфері фізкультурно-оздоровчої роботи бажано передбачити якомога більше нагород і призів. Навіть найпростіший приз для дитини є свідченням певних успіхів у фізичній культурі, створює гарний настрій, стимулює подальші заняття фізичними вправами.

Наприклад: 1) Команда переможець, а також команди призери в комплексному заліку нагороджуються цінними призами та грамотами спортивного клубу.

2) Усі учасники заходу нагороджуються пам'ятними призами. Команди-учасниці нагороджуються дипломами, грамотами, кубками. Переможці конкурсів вболівальників нагороджуються подарунками. У якості подарунків використовуються конкурсні роботи учнів художніх шкіл та гуртків, мистецькі роботи місцевих майстрів, вироби підприємств. Головні призи: путівка в оздоровчий табір, санаторій, туристична поїздка по історичним місцям України, запрошення на заняття спортивних шкіл, клубів.

➔ 8. Заявки та порядок представництва команд (форми и терміни подачі заявок). У цьому розділі повинні бути вказані терміни, місце і форма подання заявок на участь в змаганнях, а також час і місце проведення засідань суддівської колегії спільно з представниками команд.

Наприклад: 1) Заявки на участь в масовому фізкультурно-оздоровчому заході «Княжі ігри», завірені керівником організації та лікарем; документи, які

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

засвідчують особу учасника змагань (учнівські та студентські посвідчення, ксерокопії паспортів, свідоцтв) подаються в організаційний комітет до 11 лютого 2025 року.

Зразки

З а я в к а на участь в змаганнях з легкої атлетики

№ з/п	Прізвище та ім'я спортсмена	Спортивний розряд	Дата народження	Вид	Виза лікаря
1					

Тренер _____ (_____)
 Директор ДЮСШ №1 _____ (_____)
 Допущено _____ осіб.
 Лікар _____ (_____)

З а я в к а на участь в змаганнях зі спортивної гімнастики

№ з/п	Прізвище та ім'я спортсмена	Дата народження	Спортивний розряд	№ паспорта, свідоцтво, дата видачі	Домашня адреса	Виза лікаря
1						

Заявочний лист

на участь команди м. Запоріжжя _____.
 « » 20 р. М. _____

№ з/п	Прізвище, ім'я та по-батькові	Дата народження	№ документа	Домашня адреса	Організація	Нагрудний Номер
1.						

Керівник організації _____ (_____)
 Головний тренер команди _____ (_____)
 Допущено _____ осіб Лікар _____ (_____)

У випадку великої кількості заявок складається розклад (календар) змагань з точним зазначенням днів, часу і місця проведення ігор, прізвищ суддів.

Для участі в змаганнях необхідно у встановлені терміни подати заявку в попередньої формі, а потім в остаточній. Перша заявка містить бажання даної команди брати участь в змаганнях. У другій заявці наводяться дані про склад учасників і деякі інші відомості.

У деяких видах спорту на початку або в ході змагань з дозволу головного судді можуть бути зроблені перезаявки, тобто замість одного учасника може бути виставлений інший тощо. На підставі поданих заявок складаються протоколи змагань.

➔ **9. Члени суддівської колегії.** Головним організатором і керівником спортивних змагань, відповідальним за їх проведення є спортивний суддя, який призначається з числа викладачів фізичної культури однієї або кількох шкіл.

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Суддя відповідальний і за здоров'я учасників змагань. У всіх випадках, коли може бути завдано шкоди здоров'ю учасників (поганий стан місць занять, несправність обладнання, невідповідність одягу і взуття та ін.), він зобов'язаний усунути недоліки, а при неможливості зробити це – скасувати змагання чи перенести його на інший термін або в інше місце.

➔ **10. Лікарський контроль. Техніка безпеки.** Визначення та узгодження функціонування медичних пунктів та бригад швидкої допомоги на всіх об'єктах проведення заходу. Визначення місця знаходження пожежної служби, бригад охорони безпеки громадян, автоінспекції.

З метою забезпечення безпеки учасників і глядачів дозволяється проводити змагання, конкурси тільки на спортивних спорудах, які прийняті до експлуатації державними комісіями і при наявності актів технічного обстеження готовності спортивної споруди та проведення заходу.

➔ **11. Фінансове забезпечення змагань.**

Наприклад: 1) Фінансування заходу здійснюється за рахунок кооперування коштів навчальних закладів та виробничих підприємств міста, спонсорів. Кошти на виплату роботи суддів, дипломи, грамоти виділяються Обласним центром фізичного здоров'я населення «Спорт для всіх» у Волинській області.

2) Фінансування і матеріально-технічне забезпечення фестивалю. Визначає установи та організації, які виділили кошти на призовий фонд, медалі, грамоти, цінні подарунки та здійснюють забезпечення обладнанням та інвентарем.

Кожен учасник змагань повинен бути ознайомлений з Положення про змагання і строго виконувати такі вимоги, як: знання основних правил, вимог до спортивного одягу або інший атрибутиці, дотримання правил внутрішнього розпорядку, дисципліни в спортивних приміщеннях і на спортивних майданчиках. Спірні питання, які виникають до змагань або в ході змагань, вирішуються на нараді представників, тренерів і суддів в коректній формі.

Організатори, керівники установ, інструктори, методисти, вчителі повинні використовувати змагання, конкурси для виховання у дітей волі до перемоги, витримки, наполегливості в боротьбі з труднощами, вміння володіти собою при ураженні, радіти успіху суперника, поважати суддів і глядачів. Головний девіз Всесвітнього руху «Спорт для всіх»: «Головне не перемога в змаганні, а участь в ньому», – повинен стати лейтмотивом як для учасників змагань, так і для організаторів.

Для проведення спортивних змагань готується сценарій, в якому точно і детально (покроково) розписується початок, хід та завершення змагань.

Контрольні запитання

1. Що треба спланувати на підготовчому етапі проведення СМР?
2. Які атрибути використовуються у практиці спортивних змагань?
3. Що є основними напрямками першого етапу організації СМР?
4. Яке значення має музичний супровід при проведенні СМР?

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

5. Які дії треба робити на репетиції з керівниками групи?
6. Що є основним напрямком основного етапу підготовки?
7. Для чого необхідно проводити аналіз (самоаналіз) СМР?
8. За якою схемою проводиться аналіз заходу (з докладними поясненнями)?
9. Що є основним напрямком заключного етапу підготовки?
10. Дайте визначення поняттю «положення про змагання»?
11. Які розділи повинні чітко бути сформульованими в Положенні?
12. Яким чином характер мети при розробці Положення впливає на спрямованість і зміст всіх інших розділів положення?
13. Де треба вирішувати спірні питання, які виникають до змагань або в ході змагань?
14. Які вимоги повинен виконувати кожен учасник змагань, який ознайомлений з Положенням про змагання?

Тестові завдання

1. У спортивному церемоніалі існує така атрибутика:

- a. дипломи, кубки, вимпели, нагрудні жетони, зображена емблеми на прапорах, транспарантах, нагородних жетонах, пам'ятних значках, програмах, пам'ятках, нагрудних номерах учасників, сувенірах, присвячених змагання;
- b. прапор змагань, емблема змагань, форма суддів і учасників, спортивні нагороди, п'єдестал пошани.

2. Після визначення мети заходу, на підготовчому етапі можна:

- a. затвердити терміни проведення СМР;
- b. отримати дозвіл від керівника установи;
- c. створювати підготовчу комісію.

3. Визначте три частини завершального етапу організації СМР:

Частина	Сутність
1) Видовищна:	а) яка спрямована на вирішення головного завдання, наповнюється руховим змістом (переважно на відкритому повітрі у поєднанні з елементами драматизації, хореографії, співу, вікторин, конкурсів і атракціонів), розважальними паузами, поточним підведенням підсумків;
2) Спортивна:	б) у формі параду, церемонії відкриття, що включає представлення команд, або учасників, гостей, суддів, тощо;
3) Урочиста:	в) що включає загальне підведення підсумків, яке завершується церемонією нагородження переможців, призерів, номінантів, вшануванням переможців, закриттям свята

Відповідь: _____

4. Що треба зробити, щоб захід пройшов успішно?

- a. створити підготовчу комісію;

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

- b. ретельно спланувати;
- c. скласти кошторис;
- d. запросити телебачення, пресу....

5. *Що необхідно враховувати при підготовці СМР?*

- a. вікові та психологічні особливості учасників;
- b. рівень розвитку дитини та передбачати перспективу його розвитку;
- c. форм подачі матеріалу;
- d. принцип: «гра повинна закінчитися трохи раніше, ніж вона набридне»;
- e. відповідь а, b, c, d.

6. *Хто здійснює безпосереднє керівництво підготовчою роботою?*

- a. підготовча комісія;
- b. інструктор з фізичної культури, викладач або організатор.

7. *На підставі чого підготовча комісія складає план дій?*

- a. матеріалів, які збирають організатори;
- b. аналізу літератури;
- c. узгодження з адміністрацією.

8. *Хто забезпечує фінансові ресурси СМР?*

- a. замовник заходу,
- b. спонсор;
- c. організатори заходу;
- d. відповідь а, b.

9. *Для кого готується пам'ятка-орієнтир проведення СМР?*

- a. підготовчої комісії, суддів;
- b. організаторів, суддів і представників команд;
- c. глядачів, учасників, ЗМІ.

10. *Які структурні компоненти урочистої частини викликають найбільший інтерес у глядачів?*

- a. парад учасників;
- b. виступи релігійних діячів;
- c. виконання Державного гімну України;
- d. інформаційні виступи політиків;
- e. підняття Державного прапора України;

11. *При підготовці та організації СМР слід продумати музичний супровід:*

- a. фізичних вправ (парад, комплекси вправ, тощо);
- b. музичні заставки;
- c. фонову музику для атракціонів, сюрпризів, нагородження.
- d. відповідь а, b, c.

12. *На підставі сценарію церемоній готується пам'ятка в ній вказується:*

☐	кількість учасників параду від кожної команди;
☐	інтервал між командами;
☐	час, місце, порядок побудови колони
☐	рекомендації по формі учасників і оформлення ладу команди;
☐	маршрут руху колони, дії учасників на окремих ділянках маршруту;
☐	визначається порядок підйому прапора, форми вітання.

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Завдання для самостійного виконання до теми № 7

✍ Кейс «Церемонія відкриття і закриття свята»

Правильна організація церемоній і процедур змагання надає мобілізуючий вплив на учасників, керівників та суддів, привертає увагу громадськості, преси, радіо, телебачення, що сприяє підвищенню значимості фізкультури і спорту, їх пропаганді.

Все це передбачає ретельну розробку спеціального сценарію, відповідальність за підготовку якого несе підготовча комісія змагання. Сценарій включає церемоніал відкриття СМР, порядок процедур в ході змагань, церемоніал закриття.

Церемоніал відкриття СМР має важливе ідейно-виховне і навчально-педагогічне значення. Будучи своєрідною візитною карткою СМР, цей церемоніал сприяє не тільки виявленню значущості фізичної культури як суспільного явища, а й формує психологічний настрій всіх учасників і глядачів, допомагає формуванню готовності спортсменів вести боротьбу за кращі досягнення, за перемогу.

♣ Церемоніал відкриття передбачає:

1. Побудову учасників змагань по командам. Порядок побудови – в алфавітному порядку команд (колективів, міст) або в порядку місць, зайнятих командами на попередніх аналогічних змаганнях. Команда, яка представляє організацію (місто), на яку покладено проведення змагань, зазвичай замикає.

Перед кожною командою шикуються суддя при учасниках із транспарантом, на якому зазначена назва команди, прапороносець з асистентами, що несе прапор, керівник або капітан команди. Команди шикуються по ранжиру, попереду жінки (або діти), за ними чоловіки.

2. Вихід загальної колони слідом за командувачем парадом на спортивну арену під марш і перестроювання лицем до основної маси глядачів та приймаючого парад (на допомогу командуючому парадом для організації побудови виділяється необхідна кількість суддів. Командувач парадом звіряє текст судді-інформатора зі сценарієм. Всі учасники параду повинні бути готові до маршу не пізніше, ніж за 15-20 хвилин до команди «Марш!»).

3. Рапорт командувача парадом особам, які приймають парад (представники адміністрації, громадських організацій, спорткомітету, головний суддя змагань).

Рапорт:

- коли всі учасники займуть місця на початковому етапі для відкриття, командувач парадом командує:

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

- «ПАРАД, РІВНЯЙСЬ! СТРУНКО! РІВНЯННЯ НА СЕРЕДИНУ! ».

- командувач парадом стройовим кроком прямує до групи, що приймає парад з рапортом

- «УЧАСНИКИ (назва змагань) ДЛЯ ПАРАДУ ПОБУДОВАНІ! КОМАНДУВАЧ ПАРАДОМ – СУДДЯ (прізвище).

- той, що приймає парад вітається зі спортсменами. Після чого командувач парадом дає команду «Вільно!».

4. Вітання учасників змагань.

5. Урочистий підйом прапора (запалення вогню, салют, випуск голубів).

Для підйому прапора змагань зазвичай запрошуються переможці попередньої першості або видатні спортсмени.

6. Повідомлення головним суддею основних відомостей про майбутні змагання.

7. Урочисте оголошення відкриття змагань. Зазвичай це доручається старшому за посадою серед приймаючих парад.

8. Марш учасників, показові виступи або початок змагань з перших номерів програми. (В цих випадках учасники, які виступають в перших номерах програми, звільняються від участі в параді.)

До числа урочистих процедур в ході змагань можна віднести вихід на спортивну арену суддівських бригад і команд (підгруп) учасників, здачу рапортів капітанів або суддів при учасниках про готовність команд, представлення учасників глядачам, нагородження переможців. Порядок зазначених процедур визначається правилами змагань з видів спорту, лише процедура урочистого нагородження переможців в особистій першості, що здійснюються зазвичай відразу після завершення виду програми, приблизно однакова для всіх видів спорту. Здійснюють цю процедуру судді з нагородження.

Для вручення нагород бажано запрошувати прославлених спортсменів або інших відомих людей. Процедура включає вихід призерів до п'єдесталу пошани, оголошення їх досягнень, сходження на п'єдестал, вручення нагород.

♣*Церемоніал закриття СМР передбачає:*

1. Побудова команд учасників згідно зайнятим на змаганнях командним місцям. Залежно від завдань СМР можлива побудова і в загальній зведеній колоні. Після виходу під марш на спортивну арену учасники шикуються обличчям до основної трибуни або основній масі глядачів.

2. Оголошення Головною суддівською колегією підсумків змагань.

3. Вручення командних призів. Зазвичай вручення виробляє голова підготовчої комісії або голова керівництва організації, що проводить змагання.

4. Спуск прапора переможцями змагання або представниками команд-переможниць.

5) Урочистий відхід учасників з арени.

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Розробка звичайного сценарію СМР не вимагає спеціальних знань. Для цього досить подумки уявити («програти») хід СМР, зробити приблизний розрахунок часу та підібрати відповідний музичний супровід. Приблизний сценарій фізкультурного свята.

На підставі сценарію церемоній готується пам'ятка для організаторів, суддів і представників команд. У ній вказується число учасників параду від кожної команди, час, місце, порядок побудови колони, інтервал між командами, містяться рекомендації по формі учасників і оформлення ладу команди. В необхідних випадках в пам'ятці вказується маршрут руху колони, дії учасників на окремих ділянках маршруту. Крім того, в пам'ятці визначається порядок підйому прапора, форми вітання. Велике значення має правильний вибір місця проведення церемоній. Воно не повинно бути занадто віддалене від місця проведення змагань і разом з тим має бути найбільш зручним для подання церемоній широкому колу глядачів. Кожен вид спорту має власні традиції і ритуали. Тому при організації спортивного заходу цю обставину слід в обов'язковому порядку враховувати. Керівник, який займається організацією турніру, повинен вміти вдало розставити акценти, грамотно підкреслити достоїнства і красу певного виду спорту і непомітно для глядачів «прибрати» в тінь його недоліки. Керівник повинен володіти вмінням перетворити спортивне змагання в шоу так, щоб глядач ні в якому разі не мав приводу занудьгувати на святі спорту. Однак існують і винятки. Є такі спортивні турніри, для яких керівницькі надмірності є перешкодою. Наприклад, барвистими і видовищними самі по собі є фігурне катання або бальні танці і тут найважливіше - максимально привернути увагу глядача саме до спортивної частини турніру, до виступів спортсменів.

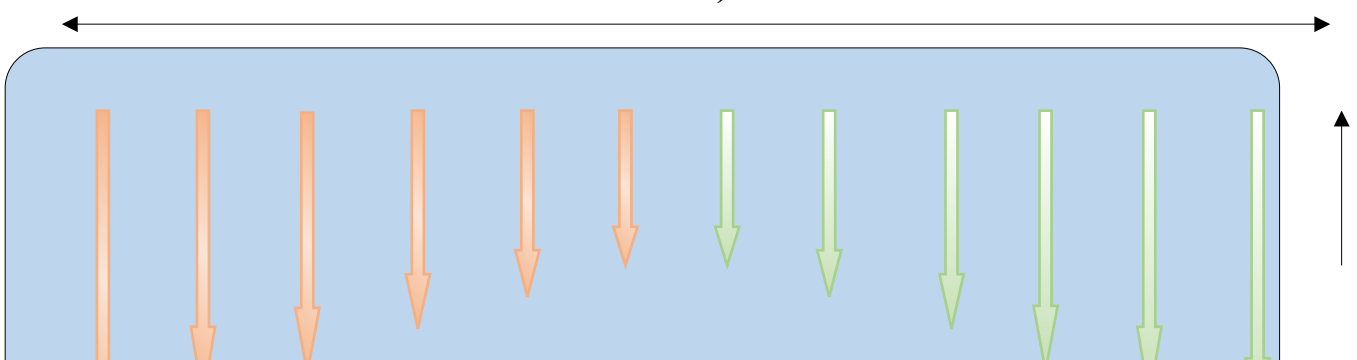
1. Варіанти побудови команд на парад відкриття змагання

Залежно від цілей СМР, складу і кількості учасників церемонія відкриття і закриття змагань може бути винесена з арени, на якій проводяться змагання, на стадіон, в великий спортивний зал, на міські майданчики і вулиці.

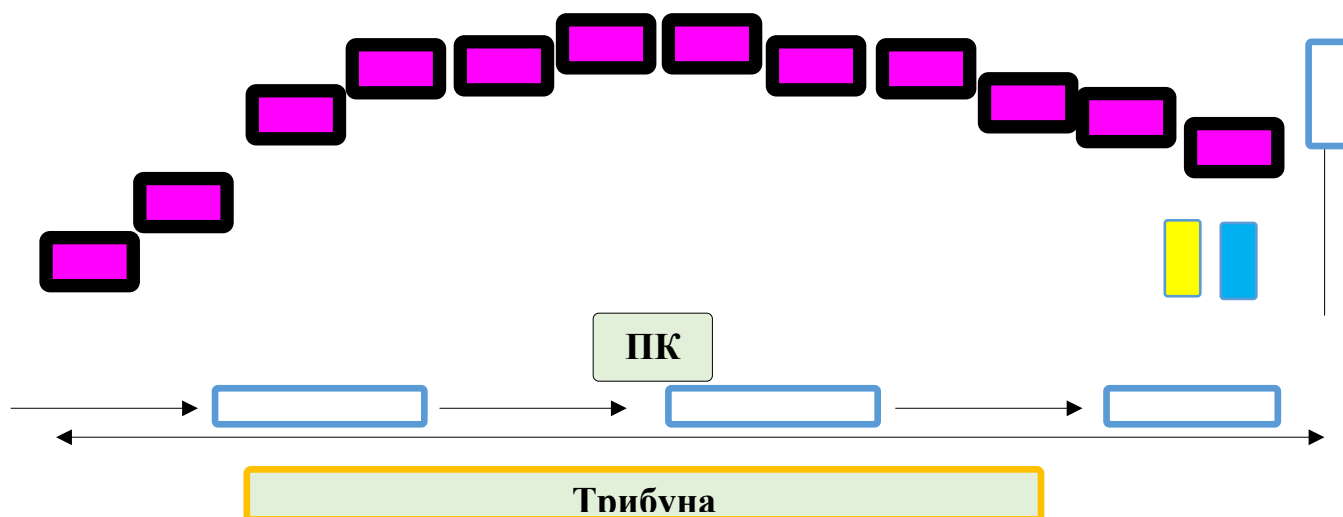
У цьому випадку необхідно заздалегідь точно визначити маршрут і порядок розстановки учасників і розмітити місце проведення церемонії за допомогою спеціальної розмітки (фарба, стрічки, кілочки, шнури).

Необхідна також і інша підготовча робота: добір організаторів і керівників параду, вибір маршруту та організація його виконання, розробка дикторських текстів для радіо-інформатора, технічне обладнання місця церемонії та ін.

Вихід команд і шиккування на парад відкриття змагань (12 і більше команд)

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

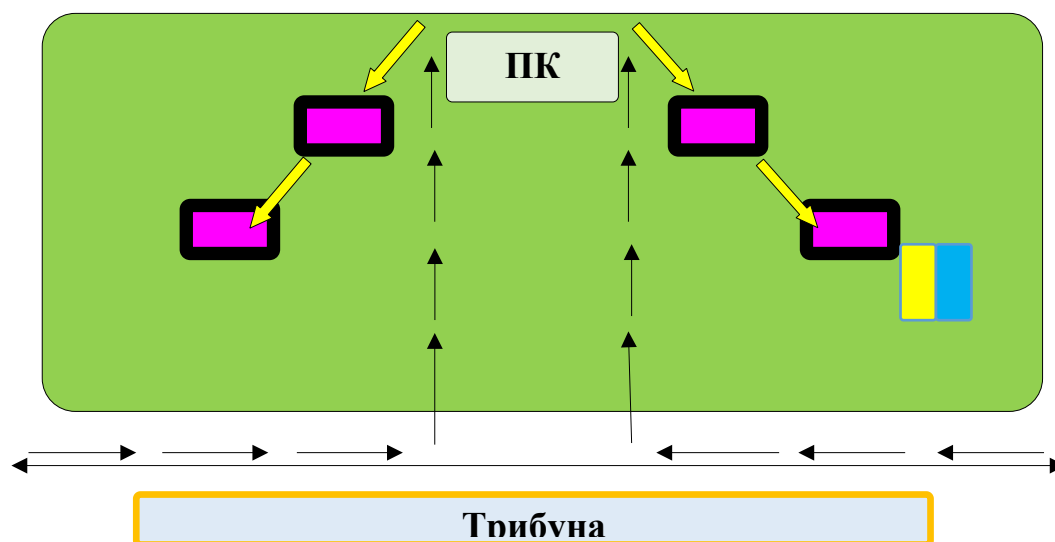

Умовні позначення:

 — розташування підготовчої комісії

 — команди

Вихід команд і шикунання на парад відкриття змагань (4 команди)

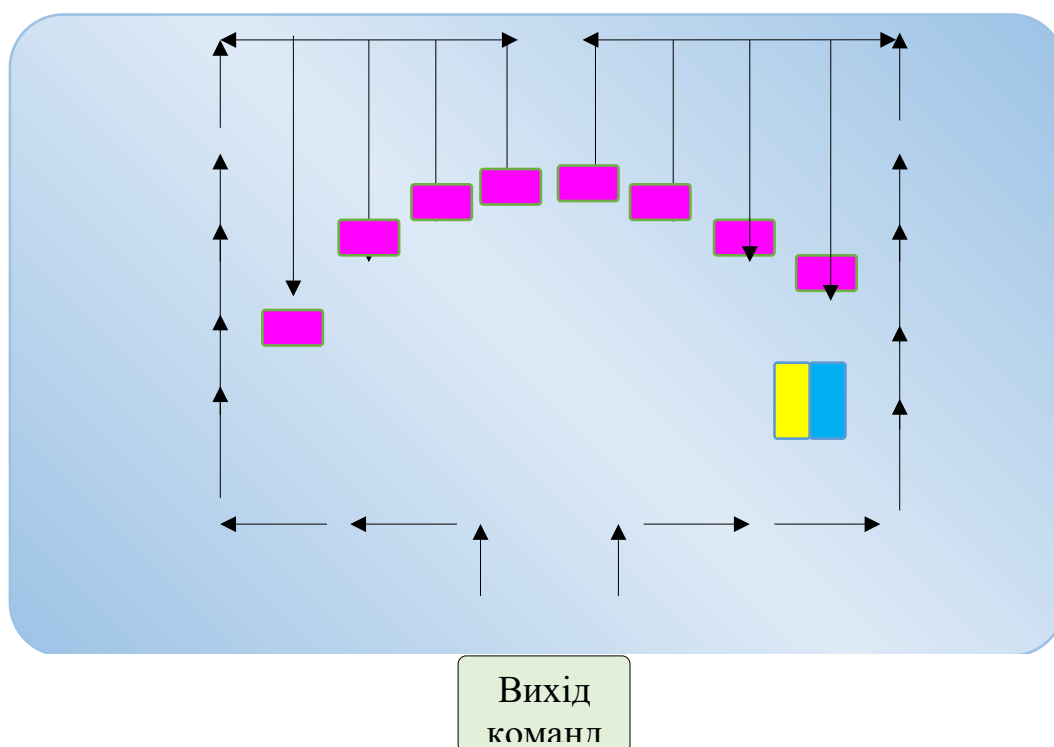
СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Умовні позначення:

 – розташування підготовчої комісії

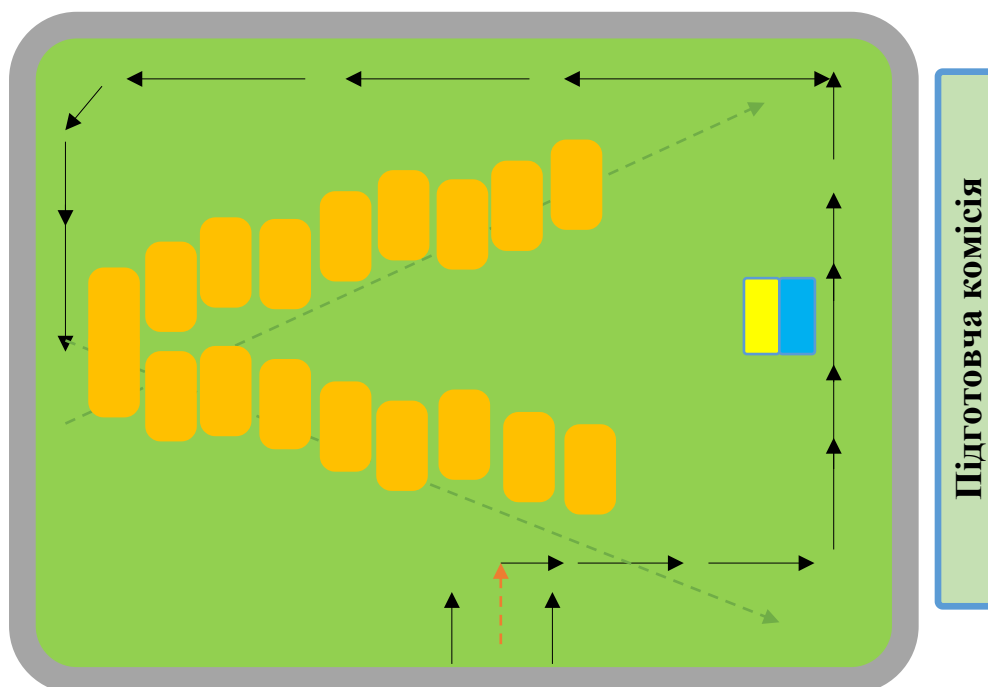
 – команди

Вихід команд і шикування на парад відкриття змагань (8 команд)

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Вихід команд і шиккування на парад відкриття змагань (18 команд)

Кейс-завдання

Зробить орієнтовну пам'ятку для організаторів, суддів і представників команд, в ній вкажіть:

Пам'ятка для організаторів, суддів і представників команд

Дії для виконання								
Число учасників парадів від кожної команди:			Кількість учасників від команд					
			Кількість команд					
Інтервал між командами:			Кількість в метрах					
Порядок побудови колони (намалювати схему побудови команд на парад відкриття змагання)			Час					
			Вказати: 1.Місце кожної команди (вказати на схемі назва команди її номер). 2.Маршрут руху колони. 3. Дії учасників на окремих ділянках маршруту					
Форма учасників команд:	№ 1 ((за місцем) або в алфавітному порядку) А	№ 2 Б	№ 3 В	№ 4 Г	№ 5 Д	№ 6 або Е (команда, яка представляє організацію (місто), на яку покладено проведення змагань, зазвичай замикає)		
	Червона							
Оформлення ладу команди (команди шикуються по ранжиру, попереду жінки (або діти), за ними чоловіки)					Колони по:			
Відповідальний при учасниках (суддя або представник)		№ 1, А Іванов П.В.		№ 2 Б	№ 3 В	№ 4 Г	№ 5 Д	№ 6 Е

ТЕМА № 8. ДОСВІД ОРГАНІЗАЦІЇ ОЗДОРОВЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

План

1. Міжнародний рух «Спорт для всіх».
2. Діяльність міжнародних організацій на підтримку спорту для всіх (масового спорту).
3. Спорт для всіх у країнах з високим рівнем залучення населення до рухової активності.
4. Моделі менеджменту зарубіжних фізкультурно-оздоровчих клубів.

1. Міжнародний рух «Спорт для всіх»

☞ У травні 1949 року міністерства іноземних справ 10 європейських країн-учасниць НАТО заснували нову економічну спілку – Раду Європи. У січні 1962 року в ній було утворено спеціальну структуру з питань культурного співробітництва, а в 1966 році – прийнято довгострокову програму розвитку спорту, фізичного виховання і рекреації на природі, гаслом якої стала фраза «Спорт для всіх». Мета руху – залучення якомога більшої кількості громадян різних країн до систематичних занять фізичними вправами для оздоровлення та активного відпочинку.

☞ У 1970 році на міжнародному симпозіумі у Страсбурзі було розроблено та прийнято як основний документ європейської співпраці так звану «Рекомендацію № 588». У ній систематизовано весь накопичений досвід з організації фізкультурно-оздоровчого руху й визначено шляхи його подальшого розвитку.

Рада Європи є органом, який здійснює загальну координацію, формування спільної програми, планування. Вона виконує три основні функції: створює умови для обміну інформацією з питань розвитку руху «Спорт для всіх» між країнами-учасницями; надає консультативну допомогу; ініціює здійснення спільних європейських акцій у різних аспектах руху «Спорт для всіх».

Особлива увага Ради привернена до обміну інформацією, експериментальними даними й досвідом, визначення спортивної політики, практичної реалізації програми «Спорт для всіх».

Новий етап у розвитку руху був закріплений Європейською хартією «Спорт для всіх» (1975 р.), у якій визначено цілі та засоби організації руху, напрями діяльності урядових і неурядових організацій.

☞ Згідно з Європейською хартією оздоровчі програми, які поширюються в країнах-членах міжнародного руху, повинні враховувати їх особливості: політико-адміністративні, культурні, соціальні, економічні та ін. Саме тому кожна країна має свої програми. Вони можуть бути подібними або суттєво відрізнятися одна від одної.

Водночас вимоги до формування програм є уніфікованими: різноманітність, варіативність, можливість вибору оздоровчих занять; поступові, індивідуальні навантаження з урахуванням можливостей тих, хто займається; підтримка й заохочення з боку державних і самодіяльних структур

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

для підвищення мотивації до занять; просвітницька основа формування правильного розуміння принципів збереження здоров'я; оцінка, перевірка фізичного стану, рівня фізичної підготовленості та реакції на фізичне навантаження; наявність кваліфікованих, спеціально підготовлених фахівців.

Нині міжнародний рух «Спорт для всіх» охоплює понад 80 країн світу. Останніми роками в Україні активно порушується питання про створення національної федерації з такою назвою.

2. Діяльність міжнародних організацій на підтримку спорту для всіх (масового спорту)

➔ Розвитку спорту для всіх на міжнародному рівні сприяють міжнародні організації – ООН, ЮНЕСКО, Всесвітня організація охорони здоров'я, Рада Європи, Європейський Союз і громадські організації – Міжнародний олімпійський комітет (МОК) і Міжнародна асоціація спорту для всіх.

📖 Вони відіграють провідну роль в питаннях визначення пріоритетних напрямків політики розвитку спорту для всіх, а також здійснюють постійний моніторинг (система збору / реєстрації, зберігання та аналізу інформації для формування висновків про стан даного об'єкта в цілому), надають рекомендації урядам і громадським організаціям щодо забезпечення доступності занять спортом для різних груп населення з метою використання його можливостей для вирішення таких нагальних проблем, як: 1) поліпшення якості життя людей; 2) забезпечення гармонійного розвитку особистості; 3) прискорення соціальної інтеграції та підвищення соціальної згуртованості, особливо серед молоді; 4) виховання взаємоповаги, солідарності, толерантності в суспільних відносинах; 5) зміцнення миру, розвиток і демократизація суспільства; 6) підвищення ефективності впровадження здорового способу життя, профілактика захворювань, зміцнення індивідуального та суспільного здоров'я.

➔ ООН – універсальна міжнародна організація, яка була створена на основі Статуту Організації Об'єднаних Націй, підписаного в 1945 р. у США. Діяльність ООН спрямована на забезпечення міжнародної безпеки, організацію співпраці та сприяння розвитку відносин між державами. Членами ООН є 194 держави. Україна є її членом з 1945 року. У січні 2003 р. у Парижі відбувся міжнародний круглий стіл за участю міністрів, відповідальних за спорт. Під час заходу було висловлено намір забезпечити повне визнання і підвищення ролі спорту і фізичного виховання та прийнято резолюцію «Спорт як засіб сприяння вихованню, здоров'ю, розвитку і миру».

У цьому документі урядам країн було запропоновано використовувати спорт для всіх як засіб досягнення узгоджених на міжнародному рівні цілей розвитку, зокрема тих, які були передбачені Декларацією тисячоліття ООН (2002 р.).

2005 рік було проголошено Міжнародним роком спорту і фізичного виховання. Одним із завдань стало розширення загальноприйнятого розуміння «спорту» – не тільки як «елітного спорту», а і як «спорту для всіх». Особливе значення це мало для країн, які розвивалися, оскільки основну увагу вони

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

приділяли елітним видам спорту та пропаганді досягнутих результатів на міжнародних спортивних змаганнях.

↪ ЮНЕСКО – спеціалізована установа ООН, створена в 1946 р. з метою ініціювання та координації міжнародного співробітництва у сфері освіти, науки та культури. Україна є її членом з 1954 року. Членами ЮНЕСКО є 191 країна.

Під егідою ЮНЕСКО проводяться міжнародні конференції. Метою цих заходів є сприяння процесу підготовки на міжнародному рівні стратегії розвитку фізичного виховання і спорту. З метою поширення у світі ідей ЮНЕСКО й популяризації фізичного виховання і спорту спортсменам світового рівня присуджується звання «Чемпіон ЮНЕСКО зі спорту». Серед видатних спортсменів, удостоєних цього почесного звання, 3 українці – Сергій Бубка, Віталій Кличко і Володимир Кличко.

↪ Міжнародна асоціація спорту для всіх (МАСВ) (TAFISA) – міжнародна спортивна федерація, діяльність якої спрямована на заохочення фізичної активності заради здоров'я, соціальної взаємодії, інтеграції і спілкування людей у всьому світі. TAFISA є провідною організацією у світовому русі масового спорту, що нараховує понад 200 членів і 130 країн-учасниць. Членами організації є як урядові, так і громадські організації, включаючи національні спортивні федерації, національні олімпійські комітети, міністерства культури, здоров'я, спорту, міжнародні, регіональні та національні організації спорту для всіх, освітні інституції та індивідуальні члени. TAFISA отримала офіційне визнання і активно співпрацює з МОК, ООН, ЮНЕСКО та Всесвітньою організацією охорони здоров'я (ВООЗ). Асоціація створена в 1991 році; її штаб-квартира знаходиться у Франкфурті-на-Майні (Німеччина).

Одна з її програм передбачає збір і систематизацію характерних для певних народів видів спортивної діяльності. На сьогодні узагальнено інформацію про близько 500 традиційних ігор, танців і фізичних вправ. У 1992 р. у Бонні було проведено I Міжнародний фестиваль із «традиційного спорту». TAFISA щорічно організовує Всесвітній день ходьби. Традиційно цей захід проводиться в парках та інших місцях масового відпочинку, в ньому беруть участь всі бажаючі без будь-яких обмежень, дистанція не повинна перевищувати 12 км.

В основних документах:

↪ ООН (резолуція Генеральної Асамблеї «Спорт як засіб сприяння вихованню, здоров'ю, розвитку і миру»), ЮНЕСКО (Міжнародна хартія фізичного виховання і спорту), Всесвітньої організації охорони здоров'я (Глобальна стратегія з харчування, рухової активності і здоров'я), Ради Європи (Європейська спортивна хартія), Європейського Союзу (Біла книга про спорт) наголошено на важливості спорту для всіх у вирішенні нагальних соціально-економічних питань та сприянні здоров'ю, вихованню, освіті, розвитку особистості та зміцненню миру.

📖 Міжнародний олімпійський комітет велику увагу приділяє координації зусиль спортивних організацій у використанні можливостей спорту для всіх при лікуванні та профілактиці різних захворювань шляхом використання доступних форм рухової активності.

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

В аналітичних матеріалах *Всесвітньої організації охорони здоров'я* відзначається, що в Європі спосіб життя кожної п'ятої людини характеризується незначним рівнем або відсутністю рухової активності. Ця проблема найбільш актуальна для країн східної частини континенту і перш за все для України.

Для України актуальним є отримання принципово нових знань про особливості залучення населення до рухової активності, що відповідають конкретному середовищу та специфіці нашої країни (високі темпи скорочення тривалості життя людей, низький рівень рухової активності населення, відсутність чіткого розуміння важливості здорового способу життя, недостатній рівень організації фізичного виховання в навчальних закладах, низький рівень матеріально-технічного забезпечення сфери фізичної культури і спорту тощо).

Технології підтримки спорту для всіх з боку вказаних провідних організацій базуються на врахуванні інтересів, побажань, здібностей та індивідуальних особливостей громадян, а також культурних традицій, соціально-економічних, кліматичних та географічних умов країн. Основу організаційних форм становить одночасне (в конкретно визначений день) проведення масових спортивних заходів у значній кількості населених пунктів із залученням широких верств населення при активній підтримці засобів масової інформації.

3. Спорт для всіх у країнах з високим рівнем залучення населення до рухової активності

✎ Для усвідомлення особливостей розвитку спорту для всіх у світовому контексті доцільним є звернення до досвіду його організації та функціонування у США, Фінляндії, Німеччини, Франції, Японії та Канаді – країнах з високим рівнем залучення населення до рухової активності. У цих країнах розробляються, приймаються й реалізуються загальнонаціональні програми сприяння розвитку спорту для всіх. Головним завданням держави й місцевого самоврядування в системі спорту для всіх є створення сприятливих умов для його розвитку (нормативно-правова база, підготовка кадрів, наукова діяльність, будівництво й утримання спортивних споруд тощо), а безпосередня організація занять привабливими видами рухової активності є завданням спортивних організацій різних форм власності.

Основну відповідальність за розвиток спорту для всіх беруть на себе органи місцевого самоврядування. Високий рівень залучення населення до рухової активності оздоровчої спрямованості обумовлений належним рівнем забезпечення їх спортивними майданчиками, басейнами та залами різного профілю, а також кваліфікованими кадрами і волонтерами. Через засоби масової інформації здійснюється вплив на суспільну свідомість про доцільність і необхідність занять спортом для всіх. У Канаді та Фінляндії для громадян і їх дітей встановлено податкові заохочення рухової активності.

Досвід організації оздоровчої діяльності в зарубіжних країнах

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

📖 У США Президентська рада з фізичної підготовки і спорту сприяє популяризації в країні руху «Спорт для всіх». Протягом останніх 25 років країною прокотився «оздоровчий бум», що зумовило активізацію оздоровчого бізнесу. Президентська рада є координаційним центром, який спрямовує діяльність навчальних закладів, клубів, центрів активного відпочинку, підприємств, популяризує спортивно-оздоровчу роботу серед населення.

Окрім Президентської ради, за спортивно-оздоровчу роботу відповідають: державні департаменти освіти, державна агенція активного відпочинку при департаменті внутрішніх справ, державна агенція охорони здоров'я та ін. Також функціонують понад 30 напівдержавних організацій, які здійснюють керівництво спортивно-оздоровчою діяльністю: асоціації, союзи, об'єднання.

У США надзвичайно поширені комерційні оздоровчі програми, які впроваджують понад 13 тис. приватних спортивних клубів і товариств. Вони утримуються за рахунок членських внесків (від 30 доларів і вище).

У США виходять друком щороку близько 1200 книг з фізичного оздоровлення і понад 300 спортивних журналів. Трансляція спортивних телевізійних програм американським телебаченням становить 16 тис. годин на рік.

👉 Французька асоціація «Спорт для всіх» здійснює публікацію квартального спеціалізованого журналу тиражем 25 тис. екземплярів; організовує численні виставки, відеопокази, опікується розробкою та поширенням оздоровчих програм для клубів, організовує проведення ігор і фестивалів, тижнів спорту, наукових досліджень. Тривалий час популярною в країні була оздоровча компанія під назвою «Три вісімки».

👉 У Німеччині в рамках руху «Спорт для всіх» запроваджено проєкт «Тгітт» (термін морський, означає стійкість судна, здатність триматися на плаву й ефективно рухатися). «Тгітт» включає конкретні спортивні програми, які змінюються кожні 4 роки. Змагальними формами є: біг, туризм, плавання, їзда на велосипеді, кеглі, футбол, стрільба та ін. Метою змагань є залучення якомога більшої кількості учасників. У них не буває переможців і переможених – усі отримують однакові медалі. Для занять створюються «Тгітт-парки» в лісових і паркових зонах, стежки здоров'я, обладнані спеціальними пристроями, майданчиками, приміщеннями для відпочинку.

👉 У Бельгії популяризуються сімейні форми фізкультурних занять. Проводяться кампанії для сімей: «сімейний кілометр» (загальносімейна щоденна дистанція бігу, ходьби); комплекси вправ «Фіт-о-метр» (18 вправ чотирьох ступенів складності); спортивний комплекс (плавання + ходьба + їзда на велосипеді) та ін. У країні активно проводяться пропагандистські заходи: конкурс на кращий шкільний твір на спортивну тематику; призи за кращу радіо- і телепередачу; призи організаціям та окремим особам за видатні досягнення у «Спорті для всіх»; розробка типових програм діяльності для муніципалітетів; організація «летючих бригад», які вирушають за викликом у ті місця, де необхідно провести фізкультурно-оздоровчі заходи.

👉 Цікавий досвід організації оздоровчої діяльності в рамках руху «Спорт для всіх» у Великій Британії. Завдання – залучення до занять 50 млн. британців

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

додатково – вирішувалося у два етапи: на першому було організовано роботу цілодобової інформаційної служби, за телефоном усі бажаючі могли отримати інформацію про адреси клубів, де проводяться різноманітні заняття; на другому етапі до занять активно залучалися жінки.

✎ У *Голландії* реалізовувалася програма «Спортреал» – спортивний активний відпочинок для всіх. Було утворено оргкомітет, 600 регіональних і місцевих комітетів, випущено набори ігрового інвентарю за доступними цінами. У деяких містах набули поширення «Паспорти загартування». Всі бажаючі мали змогу придбати абонементи на безкоштовне або зі знижкою відвідування спортивних центрів.

✎ У *Фінляндії* на законодавчому рівні було прийнято норму, згідно з якою навколо кожного житлового комплексу обов'язково мала бути бігова доріжка не менше 800 м завдовжки.

✎ У *Норвегії* набув поширення вже згадуваний вище рух «Тгітт». Згідно зі статистикою він охопив 2/3 населення. Основою руху став популярний у країні лижний спорт. Окрім того, у країні успішно діє «Товариство сприяння лижному спорту». Воно організує лижні прогулянки в лісі для людей різних вікових груп, у тому числі – похилого віку. Влітку проводяться курси засвоєння техніки пересування на лижах.

✎ У *Канаді* реалізуються програми «Тренуйтеся з нами» та «Десять». Назва «Десять» не випадкова. Дослідники зробили висновок про користь вправ на десяти сходинках або на схилі відповідної крутизни. В установах проводяться фізкультурні паузи відповідного програмі змісту, а по п'ятницях – змагання на швидкість подолання сходинок або схилу (враховується тільки час просування вгору).

Проводяться також «Тижні здоров'я». Програма змагань з бігу розрахована на тиждень. Змагання організовуються таким чином: 1-й день – початківці (незалежно від віку); 2-й день – молодь (віком 16-20 років); 3-й день – жінки всіх вікових груп; 4-й день – працівники та службовці всіх вікових груп; 5-й день – досвідчені бігуни з багаторічним стажем (віком від 35 років і старші); 6-й день – інваліди; 7-й день – спортивні родини.

4. Моделі менеджменту зарубіжних фізкультурно-оздоровчих клубів

📖 Досвід Німеччини, Італії, США, Канади, Скандинавських та інших розвинених у спортивному відношенні країн світу свідчить, що спортивні клуби є основною організаційною формою менеджменту. У зарубіжних країнах функціонують численні клуби оздоровчої спрямованості.

За кордоном не вживається термін «масовий спорт». Зазвичай для позначення такого виду спортивної діяльності використовують термін «спорт для всіх» або «рекреаційний спорт».

Спортивно-оздоровчу діяльність у зарубіжних країнах здійснюють різні фахівці та різноманітні організації, їх об'єднує одна спільна основа – організаційною ланкою менеджменту всіх видів діяльності є клуб: оздоровчий або спортивно-оздоровчий.

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Залежно від контингенту членів розрізняють такі типи оздоровчих клубів і клубів з видів спорту; дитячі; студентські; на підприємствах та фірмах; за місцем проживання; у парках.

Залежно від обраного виду спорту або тренувальних програм, яким віддається перевага, виокремлюють клуби аеробіки, бігу, бодібілдингу, тенісу, плавання, гольфу та ін. Останніми роками в зарубіжних країнах усе більшої популярності набувають багатоцільові клуби.

→ З економічної точки зору зарубіжні фахівці розрізняють муніципальні та приватні спортивні клуби.

Муніципальні спортивні клуби фінансуються з національного, провінційних або муніципальних бюджетів. Приватні клуби фінансуються за рахунок приватного капіталу, а зміст їх діяльності визначає власник клубу.

Муніципальні та приватні клуби різняться між собою за багатьма параметрами, цільовою спрямованістю, економічними механізмами, ефективністю роботи (Табл.6).

Таблиця 6 – Основні відмінності між муніципальними та приватними клубами спортивно-оздоровчої спрямованості

<i>Муніципальні</i>	<i>Приватні</i>
Утримуються на кошти платників податків	Утримуються на внески клієнтів
Обслуговують різноманітний контингент відвідувачів	Обслуговують цільовий контингент
Ціни низькі	Ціни високі
Якість послуг нижча	Якість послуг вища
Належать держустановам, школам, лікарням та ін.	Належать приватним власникам
Некомерційні	Орієнтовані на одержання прибутку (як правило, 10-20%)
Будівництво фінансується за рахунок податків населення	Будівництво фінансується власником або за рахунок кредитних коштів
На маркетинг витрачається не більше 3 % бюджету	На маркетинг витрачається від 10 % бюджету
Не хвилюються за завтрашній день, оскільки утримуються за рахунок держави	Доводиться постійно дбати про прибуток, бо інакше власник збанкрутує

Розрізняють також комерційні та некомерційні спортивні клуби. Критерієм класифікації клубів є можливість отримання прибутку. Муніципальні спортивні клуби, як правило, некомерційні (нон-профіт) організації. Приватні клуби – типові комерційні організації.

Зарубіжні спортивно-оздоровчі клуби надають як основні, так і різноманітні види додаткових послуг. Наприклад, клуби США надають такі додаткові послуги: роздягальні з камерами зберігання; тестування рівня фізичної підготовки; сауни, бані; фізіотерапія; пральні; комп'ютерна розробка програм фізпідготовки; магазини спортивних товарів.

Особливою популярністю користуються клуби, у яких працюють персональні інструктори: із жінками, які мають зайву вагу; з літніми людьми,

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

які не мають досвіду занять фізичними вправами; з тими, хто прагне серйозно займатися шейпінгом і бодібілдингом. Вартість послуг персонального інструктора становить до 25 доларів за годину.

♣ *Американська модель*

У Лас-Вегасі розташований один з найкращих американських спортивно-оздоровчих клубів «Грін Валлей Атлетик Клуб». У 1989 р. фірма «Американ Невада Корпорейшн» пішла на ризик і створила у приміській зоні Лас-Вегаса спортивно-оздоровчий клуб (12000 м²). Клуб налічує 8 тис. членів. Філософія клубу: «Ми хочемо створити у нашому клубі атмосферу, в якій кожен за будь-якої ситуації почував би себе комфортно».

♣ *Скандинавська модель*

У Швеції налічується 45 тис. спортивних клубів, у яких займається кожний четвертий мешканець країни. Клуби створюються навіть у невеликих населених пунктах і тільки на добровільних засадах. У шведському клубі вся робота будується на громадських засадах. Людей мотивують спільні інтереси, бажання отримати нові враження та емоції. Самовдосконалення є метою перебування в клубі, воно стимулює членів клубу робити свій посильний внесок у його розвиток.

♣ *Німецька модель*

Спортивно-оздоровчими клубами в Німеччині вважаються клуби невисокого рангу із середніми прибутками, тобто клуби для занять широких верств населення. Разом з тим, це може бути добре обладнане приміщення сільського клубу, або гольф-клубу для забезпечених, або міського клубу менеджерів для занять спортом та проведення бенкетів. За останні 30 років клуби Німеччини значно просунулися у трьох напрямках: обслуговування осіб, що не прагнуть високих спортивних результатів; обслуговування чоловіків і жінок на однаковому рівні; обслуговування представників усіх вікових груп.

Спортивно-оздоровчі клуби у своїй діяльності дотримуються таких принципів: не існує тих, хто не хоче займатися спортом, існує неефективна організація; заняття для початківців необхідно організовувати у спрощеній формі, щоб вже перші їх кроки були успішними; повинен бути хтось (інструктор, приятель, родич), хто зацікавленість і залучить новачка до занять; шлях до систематичних оздоровчих занять – це майже завжди шлях двох; доступність цін на послуги; товариство однодумців під час сумісного дозвілля, свят, забав; приділення інструктором уваги кожному; обладнання залів сучасними тренажерами; участь молоді в організації власного дозвілля та розробці програм; колективні заняття.

К о н т р о л ь н і п и т а н н я

1. Розкрийте сутність Міжнародного руху «Спорт для всіх».

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

2. Які міжнародні організації сприяють його розвитку? Вирішення яких питань на підтримку спорту для всіх (масового спорту) входить до їх компетенції?
3. Які функції виконує Рада Європи для підтримання та розвитку руху «Спорт для всіх»?
4. На що спрямована діяльність Міжнародної асоціації спорту для всіх?
5. Якими чинниками обумовлений високий рівень залучення населення до рухової активності оздоровчої спрямованості в економічно розвинених країнах?
6. У чому полягає ключове завдання країн з високим рівнем залучення населення до рухової активності на рівні держави й місцевого самоврядування в системі спорту для всіх?
7. Що необхідно враховувати в оздоровчих програмах згідно з Європейською хартією між країнами-членами міжнародного руху «Спорт для всіх»?
8. Яких принципів дотримуються у своїй діяльності спортивно-оздоровчі клуби в країнах з високим рівнем залучення населення до рухової активності?
9. Розкрийте відмінності між муніципальними та приватними клубами спортивно-оздоровчої спрямованості.
10. Які організації популяризують спортивно-оздоровчу роботу серед населення США?
11. Розкрийте особливості організації оздоровчої діяльності в США та Франції.
12. Розкрийте особливості організації оздоровчої діяльності в Німеччині, Бельгії, Англії.
13. Розкрийте особливості організації оздоровчої діяльності в Нідерландах, Фінляндії, Норвегії та Канаді.

Тестові завдання

1. Які міжнародні організації сприяють розвитку «Спорту для всіх» на міжнародному рівні?

Впишіть їх 1) ____; 2) ____; 3) ____; 4) ____;

5) Рада ____; 6) ____ спорту для всіх; 7) Європейський ____.

2. Хто бере на себе основну відповідальність у країнах з високим рівнем залучення населення до рухової активності за розвиток «Спорту для всіх»?

- a. держава;
- b. органи місцевого самоврядування.

3. У якому році та за сприяння якої організації було прийнято довгострокову програму розвитку спорту, фізичного виховання і рекреації на природі, гаслом якої стала фраза «Спорт для всіх»?

- a. у 1949 році, Європейський Союз;

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

- б. у 1962 році, ЮНЕСКО;
- с. у 1966 році, Раді Європи.

4. Який координаційний центр у США спрямовує діяльність освітніх закладів, клубів, центрів активного відпочинку, підприємств?

- а. державні департаменти освіти;
- б. державна агенція охорони здоров'я;
- с. Президентська рада з фізичної підготовки і спорту.

5. У якому документі, напрацьованому в 1970 році у Страсбурзі, систематизовано весь накопичений досвід з організації фізкультурно-оздоровчого руху й визначено шляхи його подальшого розвитку?

- а. у «Рекомендації № 588»;
- б. у резолюції Генеральної Асамблеї ООН «Спорт як засіб сприяння вихованню, здоров'ю, розвитку і миру».

6. Укажіть основну організаційну форму менеджменту в розвинених у спортивному відношенні країнах світу:

- а. спортивні клуби;
- б. спортивні асоціації та союзи;
- с. спортивні агентства й об'єднання.

7. Міжнародний рух «Спорт для всіх» охоплює понад:

- а. 80 країн світу;
- б. 100 країн світу.

8. За рахунок яких внесків існують приватні спортивні клуби та товариства у США?

- а. державних дотацій;
- б. підтримки органів місцевого самоврядування;
- с. членських внесків.

9. Установіть відповідність між видами спортивних клубів та їх характерними особливостями:

Спортивні клуби	Характерні особливості
1) Муніципальні	а) утримуються на внески клієнтів; на маркетинг витрачається від 10% бюджету
	б) обслуговують різноманітний контингент відвідувачів; на маркетинг витрачається не більше 3% бюджету
2) Приватні	в) утримуються на кошти платників податків; ціни низькі; якість послуг нижча; належать держустановам, школам, лікарням та ін.; некомерційні; будівництво фінансується за рахунок податків населення; не хвилюються за завтрашній день, оскільки утримуються за рахунок держави
	г) обслуговують цільовий контингент; орієнтовані на одержана прибутку (як правило, 10-20%); будівництво фінансується власником або за рахунок кредитних коштів

Відповідь: _____

10. Установіть відповідність:

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Організація	Рік заснування	Значущі події	Основні документи
1) ООН	а) 1946	I) велику увагу приділяє координації зусиль спортивних організацій у використанні можливостей спорту для всіх при лікуванні та профілактиці різних захворювань шляхом використання доступних форм рухової активності	D) резолюція Генеральної Асамблеї «Спорт як засіб сприяння вихованню, здоров'ю, розвитку і миру»
2) ЮНЕСКО	б) 1945	II) провела Всесвітній день здоров'я під гаслом «Рух заради здоров'я»	W) Глобальна стратегія з харчування, рухової активності і здоров'я
3) ВООЗ	в) 1949	III) започатковано присудження звання «Чемпіон _____ зі спорту» з метою популяризації фізичної культури і спорту у світі	R) Міжнародна хартія фізичного виховання і спорту
4) МОК	г) 1894	IV) у 2003 р. у Парижі прийнято резолюцію «Спорт як засіб сприяння вихованню, здоров'ю, розвитку і миру». У документі рекомендовано урядам країн використовувати спорт для всіх як засіб досягнення узгоджених на міжнародному рівні цілей розвитку	Y) з 1986 р. проводяться Всесвітні конгреси зі спорту для всіх
5) Рада Європи	д) 1948	V) прийнято довгострокову програму розвитку спорту, фізичного виховання і рекреації на природі, гаслом якої стала фраза «Спорт для всіх». Мета руху – залучення якомога більшої кількості громадян різних країн до систематичних занять фізичними вправами для оздоровлення та активного відпочинку	U) резолюція Генеральної Асамблеї TAFISA
6) Міжнародна асоціація спорту для всіх	е) 1991	VI) у 1999 р. було підготовлено Гельсінкський звіт про спорт, на основі якого у Німці прийнято Декларацію про специфічні характеристики спорту і його соціальну функцію	L) Біла книга про спорт
7) Європейський Союз	ж) 1992	VII) одна з її програм передбачає збір і систематизацію характерних для певних народів видів спортивної діяльності. За її сприяння в 1992 році в Бонні було проведено I Міжнародний фестиваль із «традиційного спорту»	F) Європейська спортивна хартія

11. Установіть відповідність між моделями менеджменту зарубіжних фізкультурно-оздоровчих клубів та їх сутністю.

Країна	Сутність моделі
---------------	------------------------

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

1) <i>Американська модель</i>	а) спортивно-оздоровчі клуби невисокого рангу із середніми прибутками, тобто клуби для занять широких верств населення. Разом з тим, це можуть бути добре обладнані приміщення клубів
2) <i>Скандинавська модель</i>	б) філософія клубу «Грін Валлей Атлетик Клуб»: «Ми хочемо створити у нашому клубі атмосферу, в якій кожен за будь-якої ситуації почував би себе комфортно»
3) <i>Німецька модель</i>	в) уся робота будується на громадських засадах; людей мотивують спільні інтереси, бажання отримати нові враження; метою перебування в клубі є самовдосконалення, воно стимулює членів клубу робити свій посильний внесок у його діяльність

Завдання для самостійного виконання до теми № 8

✎ Проаналізуйте діяльність міжнародних організацій на підтримку спорту для всіх (ООН, Європейський Союз, ВООЗ, МОК) та заповніть таблицю

Самостійне завдання студента _____

№	Міжнародна організація	Дата створення	Діяльність	Основні документи
1.	ООН			
2.	Європейський Союз			
3.	ВООЗ			
4.	МОК			

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Вимоги до змісту положення (регламенту) про офіційні фізкультурно-оздоровчі заходи або спортивні змагання : наказ Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту від 06.08.2010 р. № 2659. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0766-10#Text>.
2. Гальченко Л.В., Бессарабова О.В. Теорія і методика масового спорту : навчально-методичний посібник для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності «Фізична культура і спорт» освітньо-професійної програми «Спорт». Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2019. 119 с. URL: <https://www.interconf.top/documents/2021.11.4-5.pdf>
3. Гальченко Л.В. Масові спортивні заходи : навчальний посібник для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності «Фізична культура і спорт» освітньо-професійної програми «Спорт». Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2022. 124 с.
4. Гордєєв С.І. Методика організації масових свят. Харків : ХДАК, 2003. 99 с.
5. Губка А.А., Єремія Я.І. Вплив нетрадиційних засобів оздоровлення на уроках фізичної культури на стан здоров'я підлітків. *Актуальні проблеми психології і педагогіки* : збірник тез міжнародної науково-практичної конференції (Харків, 12-13 листопада 2021 р.). Харків : Східноукраїнська організація «Центр педагогічних досліджень», 2021. С. 25–29.
6. Деделюк Н. Організація масових фізкультурно-оздоровчих спортивних заходів з використанням національних традицій фізичного виховання. Луцьк : Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2008. 71 с. URL: <http://esnuir.eenu.edu.ua/bitstream/123456789/2722/1/omfoz.pdf>
7. Деделюк Н.А., Цьось А.В. Традиції фізичного виховання Київської Русі та їх використання в загальноосвітній школі : монографія. Луцьк : Луцький інститут розвитку людини Університету «Україна», 2004. 196 с. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/2723/4/rus.pdf>
8. Європейський освітній портал. URL: <http://www.eu-edu.org>
9. Єдине освітнє інформаційне вікно України. URL: <http://www.osvita.com>
10. Іваній І.В. Фізична культура особистості фахівця фізичного виховання та спорту : навчально-методичний посібник. Суми : Університетська книга, 2023. 128 с.
11. Конох А.П., Конох А.А. Організація масової фізичної культури : наукове видання для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності «Фізична культура і спорт» освітньо-професійної програми «Фізичне виховання». Запоріжжя : ЗНУ, 2020. 287 с.
12. Лаврін Г. Застосування нетрадиційних спортивних ігор у фізичному вихованні студентів. URL: http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/15281/1/19_Lavrin.pdf
13. Мордвінова І. В., Ольховик А. В. Науки про здоров'я : навчальний посібник. Суми : Сумський державний університет, 2019. 95 с.
14. Ніколенко О. І. Методичні вказівки до виконання лабораторних робіт із навчальної дисципліни «Теорія і технології оздоровчо-рекреаційної рухової

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

активності» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за освітньо-професійною програмою «Фізична терапія, ерготерапія» спеціальності 227 «Фізична терапія, ерготерапія» денної форми навчання. Рівне : НУВГП, 2020. 19 с.

15. Палагнюк Т. Мотиваційні аспекти проведення спортивних заходів серед молоді. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві*. 2012. № 4 (20). С. 310–312.

16. Переглянута Європейська спортивна хартія. URL: https://mms.gov.ua/storage/app/sites/16/Mizhnarodna_dijalnist/Spivrobitnuctvo%20z%20radoy%20EU/PREMS%20039224%20UKR%202584%20Revised%20European%20Sports%20Charter.pdf

17. Присяжнюк С.І. Фізичне виховання :навчальний посібник. Київ : Центр навчальної літератури (ЦУЛ), 2019. 504 с.

18. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>

19. Про фізичну культуру і спорт : Закон України від 24.12.1993 р. № 3808-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12#Text>.

20. Програмування фізкультурно-оздоровчих занять : навчальний посібник / укл. С. П. Дудіцька. Чернівці : Чернівецький національний університет імені Ю. Федьковича, 2021. 218 с.

21. Путятіна Г.М., Середа Н.В. Маркетингова діяльність некомерційних організацій (на прикладі дитячо-юнацьких спортивних шкіл) : навчальний посібник. Харків : ХДАФК, 2013. 102 с.

22. Рибалко Л. М., Оніщук Л. М. Соціокультурна складова фізичної культури і спорту. Фізичне виховання: проблеми та перспективи : монографія / за заг. ред. проф. Г.П. Грибана. Житомир : Рута, 2020. С. 50–59.

23. Ріссман Р. Йога для тебе / перекл. О.Проскура. Київ : КМ-БУКС, 2021. 64 с.

24. Сервачак О.В., Лефтеров В.О. Психологія проведення масових спортивних заходів на великих стадіонах : монографія. Одеса : Фенікс, 2018. 254 с. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/14476>

25. Використання нетрадиційних оздоровчих систем у фізичній культурі засобами тайцзіцюань/ Ю.П. Сергієнко, О.М. Лаврентьєв, В.Ю. Гаєвий, О.В. Старовойт, Т.М. Степура. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. 2020. Вип.8(128). С.174–178. URL: <http://surl.li/hgrrk>

26. Суглобова гімнастика : методичні рекомендації для студентів / укл.: В. Г. Тулайдан, Т. В. Шелехова. Львів : «Фест-Прінт». 2023. 49 с.

27. Твердохліб Ж.О., Крук А.З., Погребенник Л. І. Особливості проведення шкільних спортивно-масових свят.: методичні рекомендації. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. 62 с. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/5931/2/2.pdf>

28. Фізичне виховання: проблеми та перспективи : монографія /за заг. ред. проф. Г. П. Грибана. Житомир: Рута, 2020. 384 с.

29. Хома Т. В. Педагогіка фізичного виховання і спорту : теоретико-практичний супровід до самостійної роботи студентів: навчальний посібник. Ужгород : Видавництво УжНУ «Говерла», 2020. 104 с.

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Навчальне видання
(українською мовою)

Конох Анатолій Петрович
Конох Андрій Анатолійович
Гальченко Лія Володимирівна
Парій Світлана Борисівна

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Навчальний посібник
для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності
014 «Середня освіта» освітньо-професійної програми
«Середня освіта (Фізична культура)»

Рецензент *Н.В. Маковецька*
Відповідальний за випуск *В.О. Тищенко*
Коректор *Л.В. Гальченко*